

**ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЗАПОРІЖСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ТА МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ”**

На правах рукопису

ГРИЦЕНКО ОЛЕНА ІВАНІВНА

**ФІНАНСОВО – КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ
СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ**

Спеціальність 08.04.01 Фінанси, грошовий обіг і кредит

**Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Науковий керівник -

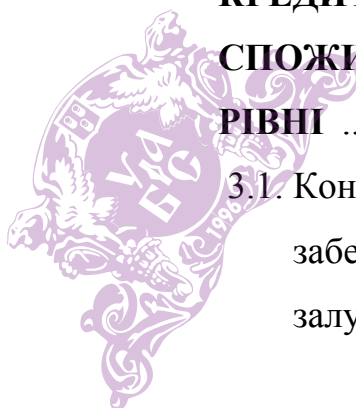
**Чупіс Анатолій Віталійович,
доктор економічних наук, професор**

ЗАПОРІЖЖЯ- 2004



ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ.....	12
1.1. Сутність фінансово-кредитного забезпечення.....	12
1.2. Особливості фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації.....	41
Висновки до розділу 1.....	61
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ.....	63
2.1. Фінансовий стан підприємств споживчої кооперації	63
2.2. Джерела фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації.....	81
2.3. Оцінка використання фінансових ресурсів підприємствами споживчої кооперації.....	98
Висновки до розділу 2	121
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	124
3.1. Концепція формування фінансово - кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації з залученням кредитних спілок	124



3.2.Обґрунтування взаємодії підприємств споживчої кооперації та кредитних спілок в регіоні.....	140
3.3.Методичні засади формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації	152
Висновки до розділу 3.....	165
ВИСНОВКИ.....	169
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	173
ДОДАТКИ	190

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”



ВСТУП

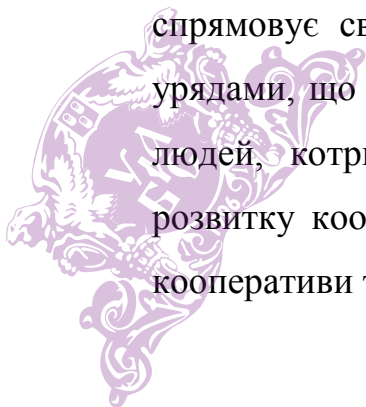
Актуальність теми

В складних економічних умовах, коли ринкові перетворення в Україні не набрали позитивного соціального змісту і супроводжуються спадом обсягів виробництва, зростаючим безробіттям, зубожінням значної частини населення, актуальність проблем, пов'язаних із пошуком шляхів недержавного регулювання соціально-економічних процесів, суттєво зростає.

Несистемний за формою і незбалансований за темпами процес становлення ринкової економіки в Україні призводить до протиріч між проголошеним політичним гаслом пріоритетного розвитку соціальної сфери і постійним дефіцитом фінансових ресурсів на виконання соціальних програм як на макро-, так і мікрорівнях. Особливо потерпає населення сільських регіонів країни, де ринкові реформи знаходяться лише на початковому етапі.

В цих умовах державі слід більш активно залучати до реального сектора економіки різноманітні громадсько-господарські організації, спроможні вносити реальний вклад у вирішення питань розвитку вітчизняного виробництва, створення додаткових робочих місць, формування соціально- побутової інфраструктури в сільській місцевості і тим самим пом'якшення кризового впливу на зниження життєвого рівня громадян. Такою рушійною силою, як показує світовий досвід, є національний кооперативний рух, діяльність якого характерна не тільки для країн, що розвиваються, але й держав з ринковою економікою.

Міжнародний кооперативний рух в багатьох країнах світу спрямовує свою діяльність на конструктивну і ефективну співпрацю з урядами, що сприяє досягненню певних соціально-економічних цілей для людей, котрих цей рух об'єднує. Держава повинна всіляко сприяти розвитку кооперативного руху, який має великий потенціал і через свої кооперативи та їх спілки виконує одну з найскладніших функцій.



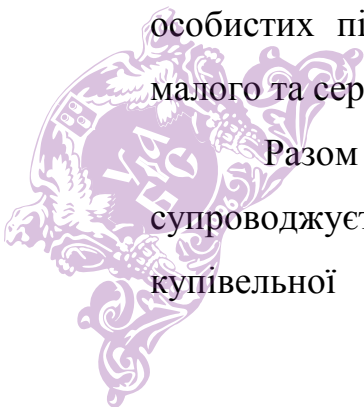
Кооперативи – не просто громадське угруповування, а добровільне об'єднання громадян з метою задоволення власних матеріальних та інших потреб шляхом організації спільної діяльності та об'єднання ними майнових (пайових) внесків. Іншими словами, кооператив - це самостійна від держави організація громадян, які добровільно об'єднуються і готові працювати на принципах демократії, самозабезпечення і самофінансування. Вони задовольняють власні та суспільні економічні, соціальні і культурні потреби за допомогою товариства (підприємства), майном якого спільно володіють та управляють. Кожний член кооперативу виступає як співволодар, виробник, споживач та клієнт.

Сьогодні в Україні реально працює лише одна громадсько-господарська система, яка представляє кооперативний сектор економіки і сприяє економічному розвитку держави. Такою системою виступає споживча кооперація, котра має відповідні правові, соціально-економічні, управлінські та організаційні умови функціонування. Існує відповідне правове поле- Закон України “Про споживчу кооперацію”, прийнятий Верховною Радою в травні 1992 року.

Система споживчої кооперації України знаходиться на шляху глибоких ринкових перетворень. На сучасному етапі активно втілюється в життя “Програма завершення розмежування і закріплення власності в споживчій кооперації України”, затверджена вищим органом управління споживчої кооперації- 18 з'їздом споживчої кооперації України.

Споживча кооперація України має потужну матеріально-технічну базу підприємств торгівлі, громадського харчування, заготівельної та виробничої діяльності, яка максимально наближена до володарів особистих підсобних, селянських і орендних господарств, підприємців малого та середнього бізнесу аграрного сектора економіки.

Разом з тим, сучасний стан розвитку економіки країни, що супроводжується тривалим спадом виробництва, інфляцією, падінням купівельної спроможності населення, платіжною кризою, високими



відсотками за банківські кредити, призвів до втрати значної частини ресурсного потенціалу споживчої кооперації. Як наслідок, різко зменшилися обсяги діяльності, неефективно використовувалися виробничі потужності, зростає збитковість підприємств і витратомісткість в усіх галузях системи. Збитковість стала однією з причин подальшої втрати власного капіталу.

Відсутність власних коштів в обороті у більшості організацій і підприємств не дає можливості їм належно використовувати матеріально-технічну базу, найбільш повно задовольняти потреби населення в товарах та послугах.

В основу реформування аграрного сектора України покладена структурна перебудова сільськогосподарського виробництва в тому числі шляхом створення нових організаційних форм господарювання фермерських господарств, підприємств малого та середнього бізнесу. Разом з цим розвиток цих структур стримується обмеженим доступом до фінансових ресурсів, пов'язаним з перешкодами в отриманні кредитних ресурсів.

Існує невідкладна потреба всебічного дослідження процесу створення кредитної кооперації, принципів її діяльності, а також можливості запровадження іноземного досвіду у вітчизняній практиці господарювання з метою удосконалення фінансового забезпечення аграрного сектора економіки і в тому числі підприємств системи споживчої кооперації України.

Значний внесок у вирішення проблеми формування кооперативного сектора у сільському господарстві приділяється достатньо уваги в роботах вчених: П.І.Гайдуцького, В.І.Грушка, М.Я.Дем'яненка, В.Я. Амбросова, П.А.Лайка, П.М.Макаренка, М.Й.Маліка, В.Я.Месель-Веселяка, С.С.Осадця, П.Т.Саблука, Л.В. Романової, В.М.Алексійчука, К.І. Якуби, О.М.Шпичака, С.І.Юрій, В.В. Зіновчука, М.Ф.Кропивка та інших. Завдяки



роботам цих вчених сформульовано підґрунтя для подальших наукових досліджень.

Серед авторів основних наукових праць з проблем кооперативного руху можна назвати іноземних фахівців: Дж. Коери, Дж. Черктема, Марка П.Гасселя, Джей В.Лоша, К.Маєра та інших.

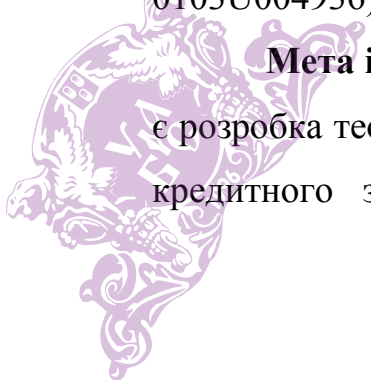
Проте відсутні фундаментальні наукові дослідження з питань удосконалення фінансового забезпечення та розвитку кредитної кооперації в Україні, які б враховували реальний стан аграрної економіки та перспективи розвитку. Визначення обґрунтованих шляхів вирішення цих питань набуває важливого теоретичного й практичного значення і для учасників кооперативних відносин. Все це і обумовлює актуальність обраної теми, її наукову та практичну цінність.

Мета і завдання дослідження

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою частиною науково-дослідних робіт, які виконуються відповідно до «Стратегії розвитку споживчої кооперації України на 2004-2015рр.», затвердженої XIX з'їздом споживчої кооперації України.

Результати досліджень формувались також при виконанні держбюджетних тем: “Реформування організаційно-економічного механізму АПК на принципах сталого розвитку” (номер державної реєстрації 0101U004505), “Розробка рекомендацій щодо реформування та функціонування інфраструктури аграрного сектора східного регіону України” (номер державної реєстрації 0196U17425), “Фінансове забезпечення інноваційного розвитку АПК” (номер державної реєстрації 0103U004936).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретичних і методологічних засад удосконалення фінансово - кредитного забезпечення підприємств системи споживчої кооперації.



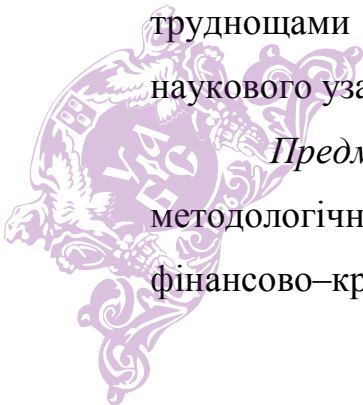
Реалізація мети дисертаційної роботи передбачає розв'язання комплексу взаємопов'язаних завдань:

- дослідити економічну сутність фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації;
- оцінити стан фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації, що ведуть свою діяльність в сільській місцевості;
- дослідити процес становлення кредитної кооперації з приводу відповідності їх діяльності загальним принципам кооперативного руху;ї
- визначити найбільш ефективні джерела фінансово-кредитного забезпечення господарської діяльності підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі розвитку економіки;
- розробити фінансовий механізм залучення коштів кредитної спілки з метою поповнення власних оборотних коштів підприємств споживчої кооперації;
- розробити механізм здійснення факторингових операцій кредитною спілкою;
- розробити методичні рекомендації щодо організації та функціонування кредитних спілок в сільській місцевості.

Об'єктом дослідження є фінансово-кредитні відносини підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки в сільській місцевості.

Вибір об'єкта дослідження зумовлений необхідністю пошуку напрямів удосконалення фінансового забезпечення підприємств з метою покращення фінансових результатів господарської діяльності підприємств та якості обслуговування сільського населення, що пов'язано з певними труднощами об'єктивного та суб'єктивного характеру і потребує наукового узагальнення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і практичних питань формування та удосконалення фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації.

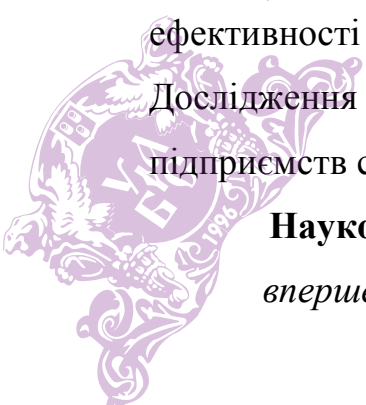


Методи дослідження. Методологічною основою є засади економічної та фінансової теорії, роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених з проблем формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств, ефективного використання оборотних засобів, фінансово-господарської діяльності кредитних спілок і підприємств системи споживчої кооперації, законодавчі та нормативні акти органів державної влади України з питань розвитку споживчої кооперації.

В дисертації використовувалися наступні методи: *аналіз та синтез* – для вивчення об'єкту та предмету дослідження; *історико-логічний метод* – у вивченні генезису поняття фінансово-кредитного забезпечення підприємств; *метод операціоналізації понять* – у вивченні та уточненні змісту поняття фінансово-кредитного забезпечення, встановленні взаємозв'язку понять фінансового та кредитного забезпечення; *індукція та дедукція* – узагальнення результатів дисертаційного дослідження; *системний аналіз* – при оцінці стану фінансово-кредитного забезпечення підприємств; *монографічний* – для детального вивчення розвитку підприємств споживчої кооперації; *розрахунково– конструктивний* – при визначенні показників господарської діяльності підприємств споживчої кооперації на перспективу; *метод експерименту*-при впровадженні діяльності кредитних спілок в господарську діяльність підприємств Сумської райспоживспілки; *метод формалізації* – структурне обґрунтування головних компонент фінансово-кредитного механізму; *статистичного дослідження* - у встановленні джерел формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації ; *методи логічного програмування* –в розробці логічної моделі оцінки ефективності застосування джерел фінансово-кредитного забезпечення.

Дослідження побудоване на статистичному матеріалі діяльності підприємств системи споживчої кооперації України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:
вперше:



- запропоновано фінансовий механізм залучення коштів кредитної спілки підприємствами споживчої кооперації з метою поповнення власного оборотного капіталу. Це дасть можливість поєднати фінансово-економічні інтереси членів кредитної спілки та працівників споживчих товариств, які в більшості є членами кредитної спілки, грошові кошти якої сприятимуть соціально-економічному розвитку сільської місцевості;

- запропоновано механізм здійснення факторингових операцій за участю кредитної спілки, споживчого товариства та постачальника товару. Це дасть можливість покращити фінансовий стан підприємств споживчої кооперації, забезпечити сільське населення необхідними товарами та послугами, а кредитній спілці збільшити статутний капітал за рахунок додаткових внесків працівників споживчого товариства – членів кредитної спілки;

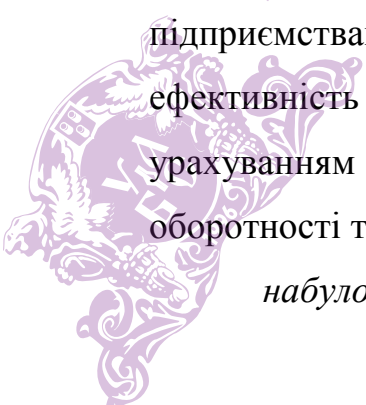
- сформована система показників оцінки діяльності кредитної спілки в сільській місцевості, яка утворюється за фінансовими, соціально-економічними та регіональними ознаками та включає аналіз чинників ефективності залучення, формування та використання коштів членів кредитної спілки;

- розроблено методичні рекомендації щодо формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації за участю кредитних спілок виходячи з визначення основних елементів життєздатності й розвитку кооперативного руху, співпраці різних видів кооперації в сільській місцевості

удосконалено:

- методику оцінки використання фінансово-кредитних ресурсів підприємствами споживчої кооперації, що дозволяє визначити ефективність господарської діяльності споживчого товариства з урахуванням оптимальності розміру фінансово-кредитного забезпечення, оборотності та рентабельності;

набуло подальшого розвитку:



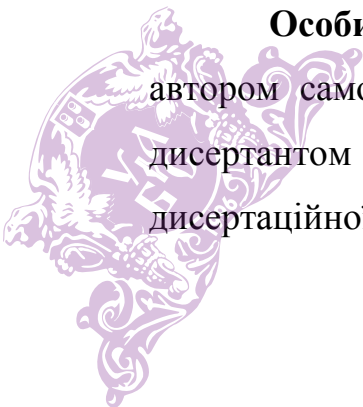
- визначення сутності фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації на умовах, що враховують об'єктивні вимоги галузі щодо обґрунтованості залучення фінансово-кредитних ресурсів у сучасних умовах господарювання;

- методичні підходи щодо оптимізації складу і структури фінансово-кредитних ресурсів підприємств споживчої кооперації в умовах їх обмеженості через формування основних напрямів диверсифікації господарської діяльності, ефективного управління оборотним капіталом, мінімізації фінансових ризиків.

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні конкретних рекомендацій щодо створення сприятливих економічних умов для динамічного розвитку підприємств системи споживчої кооперації України.

Основні положення та пропозиції автора доведено до рівня методичних розробок, які можуть бути використані при розв'язанні проблем господарської діяльності підприємств системи споживчої кооперації України. Розроблені рекомендації щодо удосконалення фінансового забезпечення підприємств системи споживчої кооперації через механізм взаємодії кредитної та споживчої кооперації прийняті до впровадження Сумською обласною спілкою споживчих товариств (акт від 16 вересня 2004 р.) та Центральною спілкою споживчих товариств України (акт від 27 грудня 2004 р.). Матеріали дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Гуманітарного університету „Запорізький інститут державного та муніципального управління” (довідка від 11 січня 2005 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота виконана автором самостійно. Викладені в ній результати дослідження отримані дисертантом особисто. Наукові праці, що відображають результати дисертаційної роботи, є одноосібними (без співавторів).



Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались на Міжнародному симпозиумі „Міжрегіональні проблеми екологічної безпеки” (м. Суми, 2003 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні проблеми економіки сільського господарства та АПК” (м. Суми, 2003 р.).

Публікації. Найбільш суттєві теоретичні та практичні результати досліджень, методологічні та методичні розробки, висновки і пропозиції по темі дисертації відображені у 8 наукових працях загальним обсягом 4,67 д.а., в т.ч. в 5 статтях у наукових фахових виданнях (1,94 д.а.), брошурі (2,5 д. а.) та 2 тези доповідей на науково-практичних конференціях обсягом 0,23 д.а.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків.

Робота викладена на 172 сторінках комп’ютерного тексту, містить 18 рисунків, 22 таблицю та 10 додатків, список використаних літературних джерел налічує 187 найменувань.



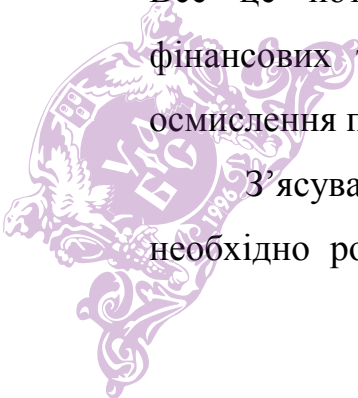
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

1.1. Сутність фінансово-кредитного забезпечення

Перехід до ринкової економіки по новому порушує питання регулювання розвитку підприємства. Невтручання держави в господарську діяльність підприємств змушує їх самостійно шукати шляхи адаптації до ринкових умов, знаходити методи удосконалення своєї діяльності для забезпечення нарощування економічного потенціалу та конкурентноздатності. Основою розвитку та ефективного функціонування підприємств є їх стабільний фінансовий стан. Для переважної більшості господарств основним джерелом фінансування є власні кошти, а також кредити комерційних банків.

В сучасних умовах все більш важливого значення набуває збалансованість всіх наявних в розпорядженні підприємства фінансових ресурсів. Ринкові перетворення на сучасному етапі становлення економічної системи України, супроводжується перебудовою в структурі фінансових ресурсів підприємств. При цьому відбувається також перебудова кредитної системи у вигляді розширення кола кредитних відносин, виникненні нових видів позик та кредитних інструментів. В результаті зростає роль ефективності використання фінансових ресурсів, оптимального розподілу активів підприємства та джерел їх фінансування. Все це потребує перегляду ряду важливих теоретичних положень фінансових та кредитних відносин, додаткової розробки та глибшого осмислення поняття фінансово-кредитного забезпечення підприємств.

З'ясування суті фінансово-кредитного забезпечення підприємств необхідно розпочинати безперечно з розгляду основних складових, що

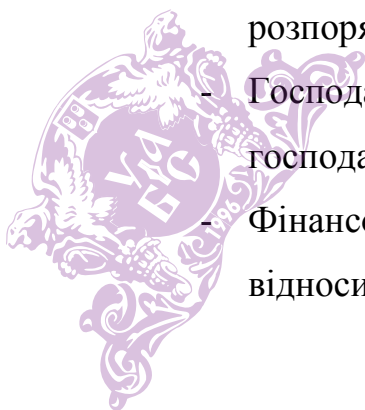


його формують. У ефективному здійсненні господарсько-фінансової діяльності підприємств значну роль відіграють фінанси, які є невід'ємною складовою ринкових відносин.

Фінанси є об'єктивною економічною категорією, існування якої зумовлене наявністю держави і товарно-грошових відносин. Вони являють собою систему економічних відносин, що виникають у процесі відтворення, розподілу (перерозподілу) і використання внутрішнього валового продукту й національного доходу та пов'язані з формуванням і використанням грошових доходів, централізованих та децентралізованих фондів грошових ресурсів.

Внесок вчених у розвиток науки про фінанси найрізноманітніший. Наведемо декілька визначень „фінансів”, які склалися у ХІХ столітті:

- Політика фінансів розмірковує про способи надбання та примноження доходів, в яких уряд має потребу для задоволення власних витрат та управління державним майном[162].
- Наука, яка розмірковує про одержання та використання коштів для задоволення державних потреб, є теорією фінансів [37]
- З доходів з майна, які знаходяться у розпорядженні уряду, з податків та, у крайньому випадку, з позик, створюється казна, або фінанси держави [26].
- Фінансами є грошові засоби державної казни, якими уряд досягає можливості задовольняти всі державні потреби [161].
- Фінансами називають ті матеріальні цінності, які виділяються з народного майна та передаються до рук уряду для досягнення загальних державних цілей... сукупність цінностей, яка надходить до розпорядження державою, називають фінансами...[125]
- Господарська діяльність держави або уряду і зветься державним господарством, інакше фінансами[112].
- Фінансова наука вивчає фінансове господарство, тобто сукупність відносин, які виникають на підставі здобування... матеріальних



засобів: вона вивчає способи, за допомогою яких здобуваються потрібні засоби, та як ці способи відображаються на інших сторонах життя[129].

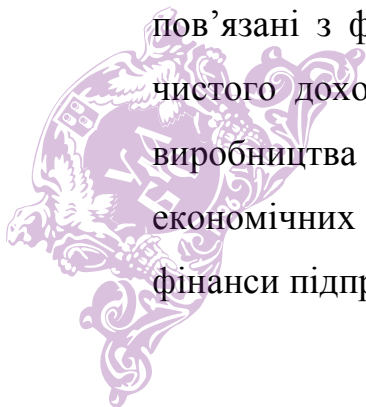
Всі трактування поняття „фінансів”, які існували до ХХ століття, добре узагальнив професор В.А. Лебедев у своїй роботі „Фінансове право”. Таким чином, точніше категорію фінансів можна визначити як способи найкращого здобування матеріальних засобів держави та доцільності організації їх витрачання для виконання найвищих завдань суспільства[110].

В ХХ столітті на розвиток фінансової науки вплинув розподіл світу на два способи виробництва. І якщо фінансами у ринковій економіці капіталістичних країн відводилась провідна роль у створенні матеріального добробуту, то в колишніх країнах соціалістичної орієнтації фінансам відводилась пасивна, незначна роль [90].

Зарубіжне трактування фінансів підприємства полягає в застосуванні різноманітних економічних прийомів для досягнення максимального достатку фірми або загальної вартості капіталу, вкладеного у справу [127].

За останні роки фінанси розширили свої межі і основним тепер являється пошук шляхів ефективного використання обмежених фінансових ресурсів та інвестиційне забезпечення проектів, що приносять високі доходи за найменшого ризику.

Таким чином, фінанси - це вартісна категорія, яка, поряд з такими економічними категоріями, як гроші, кредит, собівартість, ціна, прибуток, є важливою підйомою економічного і соціального розвитку. Вони пов'язані з формуванням і використанням власного капіталу, валового і чистого доходу та здійснюються за активною участю власників засобів виробництва і втручанням держави в процес відтворення. Як система економічних (грошових) відносин фінанси поділяються на державні та фінанси підприємств та організацій [21].



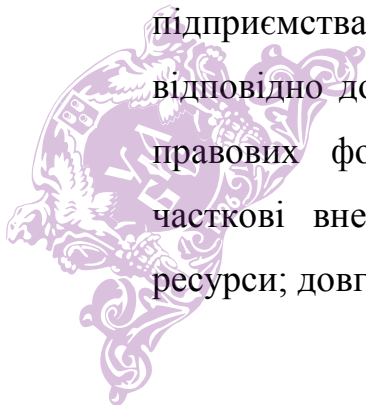
Незалежно від сфери функціонування господарюючого суб'єкта вся фінансово-господарська діяльність пов'язана з формуванням, з розподілом і використанням фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси підприємства — це грошові доходи і надходження, які акумулюються в фондах грошових коштів цільового призначення і використовуються суб'єктами господарювання для ведення фінансово-господарської діяльності. В залежності від власності фінансові ресурси можуть бути власні та залучені [21].

Власні фінансові ресурси - це ресурси, які належать підприємству і утворюються внаслідок фінансово-господарської діяльності підприємства. До них входять: статутний капітал, амортизаційні відрахування, валовий дохід і прибуток. Залучені фінансові ресурси - це фінансові ресурси, що знаходяться тимчасово в розпорядженні підприємства і можуть бути використані останнім для досягнення статутних цілей [21].

Таким чином, під фінансовим забезпеченням слід розуміти наявність в розпорядженні підприємств фінансових ресурсів для здійснення фінансування поточної господарської діяльності, інвестиційних програм капітальних вкладень, підготовки та перепідготовки кадрів та інших заходів.

Формування фінансових ресурсів підприємств розпочинається з моменту організації підприємства, коли утворюється статутний капітал. Статутний капітал виступає джерелом власних засобів підприємства. Він формується з грошових коштів або вкладень у майно, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, цінних паперів самого підприємства. Він призначений для фінансування витрат на основні і обігові кошти підприємства, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності відповідно до його статуту. Його джерелами, залежно від організаційно-правових форм господарювання, можуть бути акціонерний капітал; часткові внески членів (кооперативу, товариства); галузеві фінансові ресурси; довгостроковий кредит; бюджетні кошти.



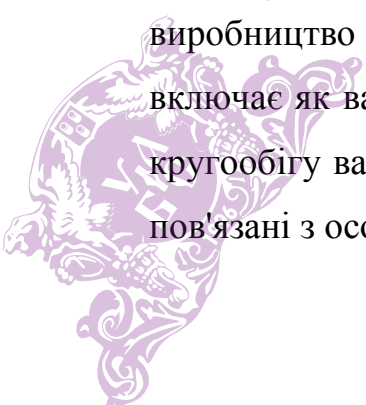
У процесі господарської діяльності відбувається реалізація готової продукції, надання послуг. Це призводить до необхідності здійснення різноманітних платежів, розрахунків, придбання нових засобів виробництва, сировини, матеріалів тощо. Рух грошових коштів у процесі господарської діяльності формує грошовий обіг та грошовий оборот. Обіг грошових коштів робить можливим надходження фінансових ресурсів на підприємство та їхню акумуляцію по окремих фондах відповідно до цільового призначення.

Грошові фонди цільового призначення формуються за рахунок грошових надходжень і доходів.

У сучасних умовах економічної нестабільності велику увагу керівництво підприємства приділяє створенню резервного капіталу. Резервний капітал утворюється за рахунок відрахувань від прибутку. Використовується він у відповідності зі статутом підприємства для забезпечення своєї діяльності в умовах платіжної кризи, погіршення кон'юнктури або необхідності повернення запозичених коштів. В акціонерних товариствах резервний капітал може бути використаний для викупу власних акцій чи для погашення облігацій.

Важливим чинником для економічного розвитку господарюючого суб'єкта є формування фонду накопичення. Він формується за рахунок чистого прибутку підприємства і спрямовується на розвиток виробництва.

Перенесення вартості засобів виробництва та сировини, матеріалів на виготовлену продукцію потребує здійснення регулярних перерахунків коштів з метою формування фонду відшкодування. Фонд відшкодування - це частина сукупного суспільного продукту, що має бути повернена на виробництво для забезпечення безперебійного функціонування. Цей фонд включає як вартість предметів праці, так і вартість засобів праці. Процеси кругообігу вартості предметів праці і засобів виробництва відрізняються і пов'язані з особливостями їхньої участі у виробничому процесі.



Фонд грошових коштів, що використовується для відтворення основних фондів, називається амортизаційним. Він формується за рахунок амортизаційних відрахувань.

Частина фінансових ресурсів підприємства зосереджується у фонді споживання. Фонд споживання утворюється за рахунок відрахувань з чистого прибутку. Кошти цього фонду спрямовуються на здійснення одноразових виплат, заохочень, матеріальної допомоги, на оплату додаткових відпусток, харчування, проїзду в транспорті (сплату дивідендів або доходів у вигляді процентів та інші цілі).

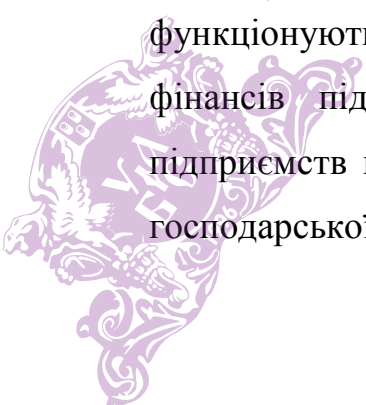
Фонд оплати праці - формується на підприємстві для своєчасної сплати заробітної плати працівникам.

На підприємствах, які отримують валюту, виручку від експортних операцій або на тих, що купують валюту для імпорتنих операцій, формується валютний фонд. Він відкривається і зосереджується в банківських установах, які обслуговують підприємство. Порядок його формування і витрачання визначається діючим законодавством.

Організаційно-правові особливості функціонування підприємства можуть потребувати створення додаткових фондів грошових коштів.

Найхарактернішими напрямками використання фінансових ресурсів в підприємствах є такі: платежі органам фінансово-банківської системи; інвестування власних коштів у капітальні витрати; інвестування фінансових ресурсів у цінні папери інших фірм, підприємств; утворення нових фондів заохочувального та соціального характеру та благодійницька або спонсорська діяльність.

Підприємства, які створюються з метою отримання прибутку, функціонують на комерційних засадах. Це вимагає певної організації фінансів підприємств. До головних принципів організації фінансів підприємств відносять повну самостійність, відповідальність за підсумки господарської діяльності, самоокупність, фінансове планування, створення



резервних фондів підприємств, фінансову дисципліну, наявність власних та залучених коштів[21].

Принцип повної самостійності вимагає існування можливості використання власних та прирівняних до них коштів з урахуванням перспективної стратегії розвитку підприємств.

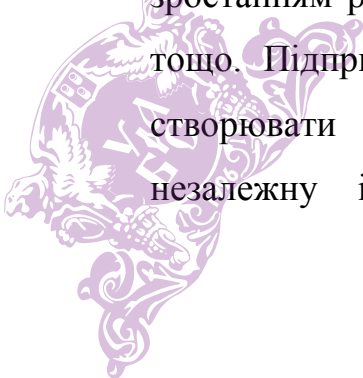
Відповідальність за підсумки господарської діяльності. З одного боку, цей принцип викликає зацікавленість у підвищенні рівня активності функціонування підприємства як у керівництва, так і у колективу підприємства. З іншого боку, підприємство несе фінансову відповідальність перед державою та іншими суб'єктами ринкової економіки за результатами своєї господарської діяльності у відповідності з чинним законодавством України.

Принцип самоокупності підприємства. Дотримання цього принципу в діяльності господарюючих суб'єктів має забезпечити покриття певних витрат за рахунок позитивних підсумків діяльності. Доходи підприємства мають забезпечити виробничий процес необхідними фінансовими ресурсами і сприяти їх кругообігу.

Фінансове планування на мікрорівні дозволяє господарюючим суб'єктам самостійно визначати напрямки руху фінансових активів.

Воно сприяє забезпеченню фінансовими ресурсами фінансових ресурсів підприємств і прогнозуванню майбутніх фінансових підсумків. Головними фінансовими планами господарюючих суб'єктів виступають баланс доходів і витрат та кошторис підприємства.

В умовах ринкової економіки існує вірогідність виникнення фінансових ускладнень у зв'язку зі змінами ринкової кон'юнктури, зростанням ризиків, платіжної кризи, фінансових ускладнень у партнерів тощо. Підприємствам різних форм власності в таких умовах доцільно створювати резервні капітали. Їх наявність дозволить забезпечити незалежну і сталу господарську діяльність, виконання існуючих



фінансово-кредитних зобов'язань, сприяти зростанню іміджу підприємств[21].

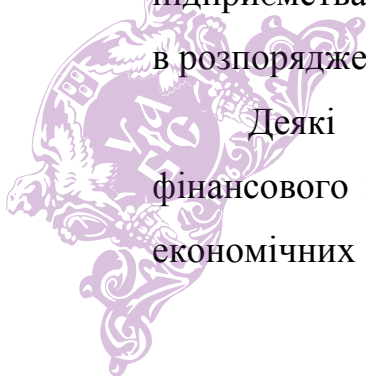
Дотримання усіх раніше визначених принципів дозволяє господарюючим суб'єктам своєчасно і повністю виконати фінансові зобов'язання перед державою, інститутами кредитно-банківської системи, фондами, працівниками власного підприємства.

Недостатність власних фінансових ресурсів для господарської діяльності, сезонність або технологічні особливості підприємства потребують залучення додаткових коштів. Короткотермінові, середньотермінові та довготермінові кредити, лізингові та інші операції дозволяють отримати додаткові фінансові активи і використовувати запозичені кошти у господарській діяльності підприємства.

Перехід на принципи ринкового господарювання забезпечує можливість акумуляції фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності підприємств. При цьому істотно розширюються резерви росту власних джерел, докорінно змінюються підходи до залучення додаткових коштів, необхідних для забезпечення розширеного відтворення. Важливе місце в системі відтворювальних відносин посідає фінансово-виробничий потенціал підприємства (рис 1.1).

Ефективне управління ресурсами підприємства в значній мірі залежить від оптимального узгодження окремих видів ресурсів, рівня організації праці та ефективності управління підприємства. На нашу думку, поняття фінансово-кредитного забезпечення тісно пов'язане з поняттям фінансово-виробничого потенціалу. В роботах багатьох вчених в даному аспекті виділяється поняття економічного потенціалу підприємства, який переважно трактується як сукупність ресурсів, наданих в розпорядження підприємства для здійснення виробничої діяльності[106].

Деякі автори розглядають економічний потенціал з позицій фінансового менеджменту та визначають його як сукупну спроможність економічних ресурсів підприємства забезпечити отримання максимально



можливого доходу засобами виробництва та реалізації необхідних для ринку товарів та послуг в умовах зовнішньої та внутрішньої середовища, що забезпечують найбільш повне їх використання [170].

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”



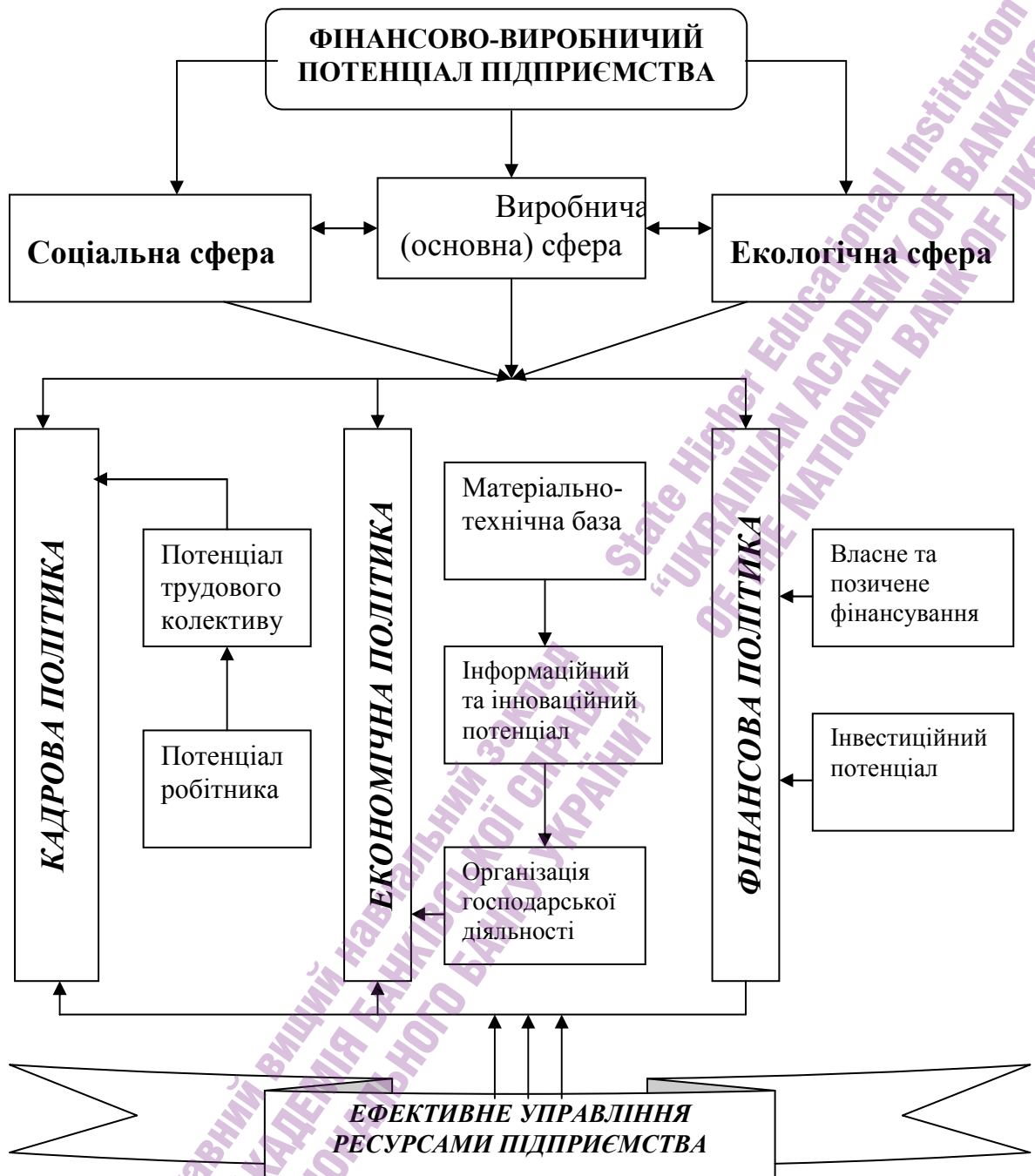


Рис.1.1. Структура фінансово-виробничого потенціалу підприємства.

В.В. Ковальов та О.Н.Волкова [92] під економічним потенціалом підприємства розуміють спроможність досягати поставленої мети, використовуючи наявні матеріальні, трудові та фінансові ресурси. Для формалізованого опису економічного потенціалу вони пропонують використовувати бухгалтерську звітність, яка являє собою певну модель підприємства. В цьому випадку виділяються дві характеристики економічного потенціалу: майновий стан підприємства та фінансовий стан.

Майновий стан характеризується величиною, складом та станом активів, що є в розпорядженні підприємства для досягнення своєї мети.

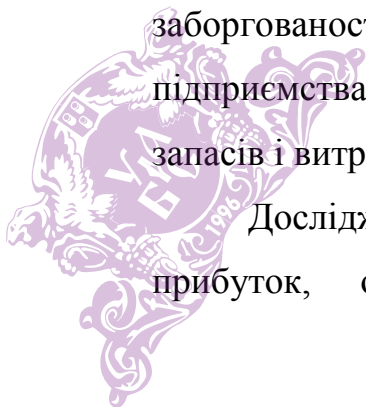
Фінансовий стан, безумовно, також визначається досягнутими фінансовими результатами за звітний період, а також описується деякими активними та пасивними статтями балансу та співвідношеннями між ними.

З даною точкою зору не можна погодитись, так як нераціональна структура майна може привести до погіршення фінансового стану і навпаки. Невідповідність та несвоєчасне оновлення устаткування приводе до невиконання виробничої програми. Але не завжди висока доля власних засобів слід розглядати як безперечно позитивний фактор. Це може бути наслідком небажання або невміння використовувати банківські кредити. Навряд чи це можна вважати доречним, оскільки таким чином обмежується можливість фінансування господарської діяльності, що в свою чергу приводе до стримання росту обсягів діяльності та прибутку.

Фінансове становище підприємства повинно розглядатися як результат впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на фінансову систему [153]. Розглядаючи прибуток як найважливіший показник діяльності суб'єкта господарювання, потрібно виходити з допущення, що саме розмір прибутку, отриманого підприємством впливає на організацію фінансових потоків на підприємстві, бо саме він є головним джерелом формування фінансових ресурсів [132].

Кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства, являють собою суму основних і оборотних засобів (або оборотних активів), а їхні джерела - суму джерел власних засобів довгострокових кредитів (або довгострокових зобов'язань) і короткострокової кредиторської заборгованості (або поточних зобов'язань), що і подано в балансі підприємства. В свою чергу, оборотні засоби складаються з матеріальних запасів і витрат, дебіторської заборгованості і грошових коштів.

Дослідження показали, що обсяг реалізації продукції, а отже і прибуток, отриманий підприємством, буде залежати від усіх



перерахованих чинників. Розмір же отриманого прибутку буде мати зворотний вплив на процес формування як джерел коштів підприємства, так і структури господарських засобів. Таким чином, з цієї точки зору, підприємство представляється як замкнута фінансово-господарська система із різноманітними зворотними зв'язками .

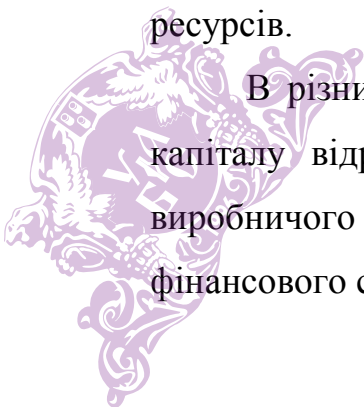
Фінансовими результатами діяльності суб'єктів підприємницької діяльності виступають прибуток чи збиток. Діяльність підприємств у сфері фінансових результатів націлена на забезпечення отримання прибутку та його оптимальний розподіл і використання, а при наявності збитків - на встановлення їх причин та джерел покриття.

Фінансові результати інтегровано характеризують кількісні й якісні чинники діяльності підприємств. Управління формуванням та розподілом прибутку засновується на впливі на нього через фактори, що визначають фінансові результати. Оскільки прибуток є інтегрованим показником, то на нього впливають усі фактори діяльності підприємств. Залежно від рівня дії вони поділяються на макро- і мікроекономічні.

До макроекономічних факторів належать ті, що характеризують ситуацію на ринку, тобто збалансованість попиту і пропозиції. Їх зміна може істотно вплинути на врівноваженість попиту і пропозиції, що відобразиться в обсягу продажів і цінах, а в підсумку-на фінансових результатах.

Мікроекономічні фактори відображають діяльність самого підприємства. До них відносять: обсяг виробництва (продажу), ціна за одиницю, собівартість одиниці продукції (товару, робіт, послуг), наявність та ефективність використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

В різних господарюючих суб'єктах склад та структура оборотного капіталу відрізняються в залежності від форми власності, специфіки виробничого процесу та взаємовідносин з постачальниками та покупцями, фінансового стану та інших факторів.

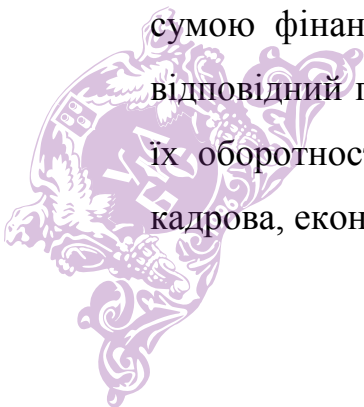


Склад оборотного капіталу - це сукупність елементів, що його утворюють, а структура обігового капіталу являє собою співвідношення окремих елементів в загальній сумі. Визначення структури та виявлення тенденцій зміни елементів оборотного капіталу дають можливість ефективно впливати на кінцеві результати господарської діяльності.

Таким чином, оборотний капітал-одна з найбільш важливих категорій ринкового господарства. При його браку або неефективному використанні фінансовий стан підприємства різко погіршується. Оборотний капітал впливає на зміну всіх основних показників діяльності організації. В теперешній час стан обігових активів підприємства значно погіршився, оскільки вони в більшій мірі підпорядковані впливу зовнішніх факторів (розрив економічних зв'язків, інфляційні процеси в економіці). Тому, власні джерела обігових активів заміщуються позиченими. В результаті власний обіговий капітал в повному обсязі не приймає участі в кругообігу засобів підприємства, а все більше перетворюється в джерело погашення кредитів.

В основі фінансової діяльності підприємств лежить здійснення витрат і формування доходів. Проведення витрат здійснюється за рахунок фінансових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємств. Таким чином формується ланцюг механізму фінансової діяльності підприємств: фінансові ресурси - витрати - доходи - фінансові результати - збільшення фінансових ресурсів.

Висновки щодо ефективності використання фінансових ресурсів можна зробити шляхом зіставлення досягнутого результату господарської діяльності підприємства - валової продукції, валового доходу, прибутку з сумою фінансових ресурсів, що були в розпорядженні підприємства за відповідний період, а також по показниках, які характеризують швидкість їх оборотності. При цьому впливають на їх ефективність використання кадрова, економічна та фінансова політика підприємства.

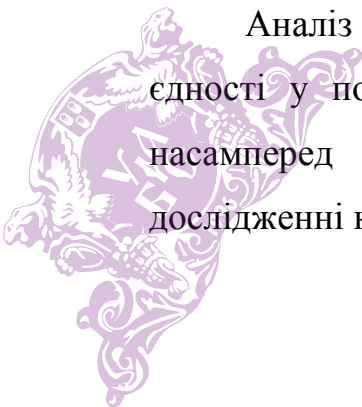


Перехід на принципи ринкового господарювання забезпечує можливість акумуляції фінансових ресурсів, необхідних для оновлення основних засобів, додаткового залучення оборотних коштів. При цьому істотно розширюються резерви росту власних джерел за рахунок збільшення прибутку, використання прискореної амортизації, а також докорінно змінюються підходи до залучення додаткових коштів, необхідних для забезпечення розширеного відтворення. Важливе місце в системі відтворювальних відносин посідає менеджмент оновлення основних засобів. Менеджмент являє собою сукупність принципів, методів, засобів і форм управління виробництвом з метою підвищення його ефективності.

З розвитком товарного виробництва й ускладненням економічних зв'язків суспільне виробництво перетворилось у свого роду величезний замкнутий ланцюг тісно пов'язаних товарно – грошовими відносинами ланок – виробників, продавців і споживачів. Тому необхідність в кредиті вже обумовлювалася не тільки потребами сфери обміну, а й інших сфер суспільного відтворення, зокрема виробництва та споживання. Широта охоплення кредитними відносинами найрізноманітніших сфер людського життя зумовлює відповідно їх складність й багатогранність.

Банківські кредити відіграють важливу роль в господарській діяльності кооперативів, будучи джерелами формування їхніх оборотних коштів та капітальних вкладень. В умовах становлення ринкової системи господарювання кредит є джерелом поповнення тимчасової чи тривалої потреби в коштах, а також важливим регулятором господарської діяльності.

Аналіз наведених в літературі визначень свідчить про відсутність єдності у поглядах щодо визначення терміну „кредит”. Це пов'язано насамперед зі складністю та наявністю різноманітних підходів у дослідженні категорії.



Під кредитом розуміється позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання. Кредитування кооперативів здійснюється комерційними банками з використанням таких форм кредиту: банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний, бланковий, консорціумний.

Наведене трактування кредиту є найбільш розповсюдженим серед дослідників кредитних відносин, але як доречно відмітив О.В. Дзюблюк, не може адекватно відображати суть кредиту з огляду на те, що вона відображає функціонування кредитних відносин лише грошовою сферою та передбачає його виробниче використання, що не відповідає дійсності[59].

При визначенні досліджуваної категорії ряд авторів припускають застосування термінів „кредит”, „позика”, „позичка” як синонімів, що є підставою для багатьох суперечок вчених - економістів, оскільки призводить до не одностайного трактування сутності кредитних відносин. У „Банківській енциклопедії” кредит трактується як „економічні відносини між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позички в грошовій або товарній формі на умовах повернення в певний строк і, звичайно зі сплатою відсотка” [17].

Позика – передача однією стороною(кредитором) у власність іншій стороні(позичальнику) грошей або речей на певних умовах, розрізняють позику орендну, фінансову та змішану. При цьому передбачається певна плата за використання наданого майна в грошовій та натуральній формах[151].

Наведене джерело також дає визначення кредиту як форми передачі у тимчасове користування коштів у грошовій або грошово – натуральній формі на умовах строковості, повернення, платності та цільового характеру, що надається однією юридичною або фізичною особою іншій[151].

Разом з цим, в Цивільному кодексі України[157] передбачено чітке законодавче тлумачення сутності наведених термінів, яке обумовлюється специфікою конституційних ознак, форми укладених угод і суб'єктно-об'єктного складу. Відповідно до даного нормативного документа суб'єктами позики та кредиту являються кредитор(позикодавець) та позичальник; об'єктом являється грошові кошти або інші речі” ; обов'язковими являються принципи поверненості та платності. Суттєву відмінність мають визначення, що характеризують поняття позички, при якій існує усна домовленість, застосовується безоплатність та об'єктом виступає певна річ.

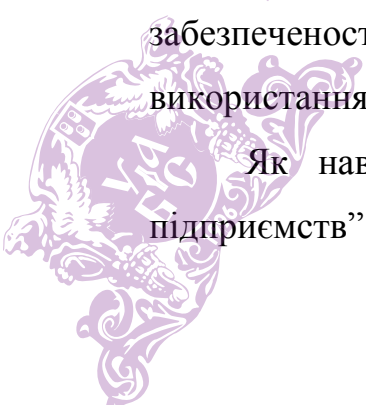
Тому, на нашу думку, кредит та позика не може бути відносинами з приводу позички. Враховуючи широкий різновид видів кредитів та багато існуючих спільних рис, поняття кредиту та позики можна вважати тотожними та застосовувати їх як слова-синоніми.

Крім того, між даними поняттями існує певна спільна риса, яка полягає в єдиному підході до ведення комерційної діяльності: вони пов'язані з отриманням доходу від здійснення господарських операцій.

Разом з цим, як свідчить аналіз чинного законодавства, в ньому, як і в економічній теорії, відсутнє одностайне, науково - обґрунтоване визначення кредиту, що становить певні перешкоди в формуванні відповідної теоретико-правової бази для ефективної організації кредитних відносин на практиці.

Відповідно до Положення Національного банку України „Про кредитування” [135] кредит - позиковий капітал банку у грошовій формі та банківських металах, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання.

Як наведено в Законі України „Про оподаткування прибутку підприємств”[76] кредит – кошти та матеріальні цінності, які надаються



резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під процент.

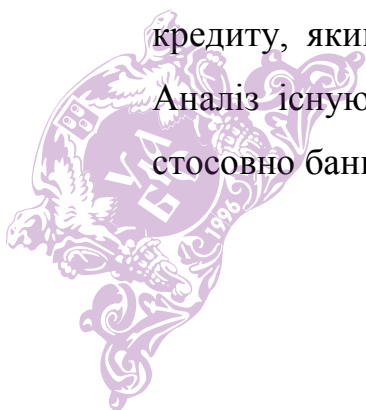
Закон України „Про банки і банківську діяльність” банківський кредит – будь – яке зобов’язання банку надати певну суму грошей, будь - яке зобов’язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов’язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов’язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [75].

Відповідно до Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” [77] фінансовий кредит - кошти, які надаються в позику юридичній особі на певний строк і під процент.

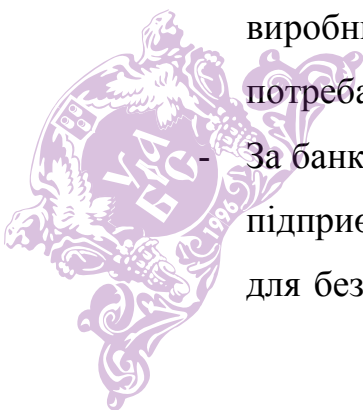
Наведені тлумачення характеризуються невичерпністю, не універсальністю та рядом інших недоліків, які не дозволяють застосувати дану категорію для розуміння загальної сутності кредиту як економічного явища. Так, у Положенні Національного банку України наведеному поняттю кредиту найбільше відповідає термін „банківський кредит”, а не „кредит”, оскільки умова забезпеченості, строковості та цільового характеру притаманна не всім видам кредиту.

Визначення кредиту, наведене в Законі України „Про оподаткування прибутку підприємств” також не може вважатися універсальною через недостатнє обґрунтування, так як плата за кредит може здійснюватись у вигляді процента, закладена в вартість товару або у формі комісійної винагороди. Тому, слід вважати неповним визначення, наведене в Законі, а також в інших джерелах про плату у вигляді відсотка.

Особливої уваги викликає законодавче тлумачення банківського кредиту, який являється найпоширенішою формою кредитних відносин. Аналіз існуючих джерел дозволяє нам узагальнити наступні положення стосовно банківського кредиту:



- Погашення позик здійснюють за рахунок продуктивного позичених коштів. При цьому погашення процентів ведуть за рахунок додаткового прибутку від прокредитованого заходу.
- Істотною відмінною банківського кредиту є принцип забезпеченості позик.
- Потреба підприємств та організацій у кредиті виникає у зв'язку з нерівноправним рухом вартості у виробництві та обміні.
- За банківського кредиту економічні інтереси позичальника та кредитора збігаються, не змінюється форма власності на кошти, надані у кредит. Банківський відсоток слугує засобом економічного впливу на комерційну діяльність позичальника.
- Банківський кредит має сувору цільове призначення . Його застосовують для своєчасного грошового обігу.
- Банківський кредит пов'язаний з тією частиною грошового обігу, де гроші виконують функцію засобу платежу, тобто за допомогою кредиту гроші використовують не лише у функції платіжного засобу, а й засобу обігу.
- За банківське кредитування строки повернення коштів суворо регламентовано. Якщо вони порушуються, банк застосовує до позичальника економічні санкції (підвищує процентні ставки, достроково вилучає заборгованість по позиках, припиняє надавати нові кредити тощо).
- Банківський кредит є пов'язаний переважно із безготівковим грошовим обігом: залучення та надання коштів здійснюють перерахуванням їх із одного рахунку на інший. Із розширенням виробництва товарів та послуг платіжний обіг збільшується, зростає потреба у банківському кредиті.
- За банківського короткострокового та довгострокового кредитування підприємств та організацій утворюються джерела коштів не лише для безготівкового платіжного обігу, але й для готівкових платежів.



Зарахування коштів на поточний рахунок підприємства створює можливість одержати готівку для сплати заробітної плати, премій, на відрядження та інших витрат. Іноді платіжні кошти готівкою отримують за рахунок цільових банківських кредитів. Так, підприємства сезонних галузей виробництва одержують у банках кредити на заробітну платню, а колгоспи - на оплату праці. Отже, банківський кредит стає певним джерелом зростання готівкових грошей в обігу.

Враховуючи вище сказане, виникає необхідність з'ясування поняття кредитних відносин. Деякі автори виділяють функціонування іпотечного кредитування як один із напрямів розвитку кредитних відносин у аграрному секторі економіки [104].

Але іпотечний кредит стає можливим лише за умови приватної власності на землю і нерухомість, несе довгостроковий характер. Тому, для підприємств споживчої кооперації він вважається недоречним в зв'язку з тим, що власність споживчої кооперації на сучасному етапі лише дорівнюється до приватної, а сама несе ознаки колективної.

У сучасному господарстві кредит обслуговує все більшу частку товарних потоків, змінюючи традиційні товарно-грошові зв'язки обміну. Кредит необхідний як важливий засіб забезпечення фінансово-господарської діяльності економічних суб'єктів. Кредитні відносини поєднують в собі кредитно-грошові відносини та кредитно - товарні відносини. У позичку може надаватися вартість як у грошовій, так і в товарній формі [105].

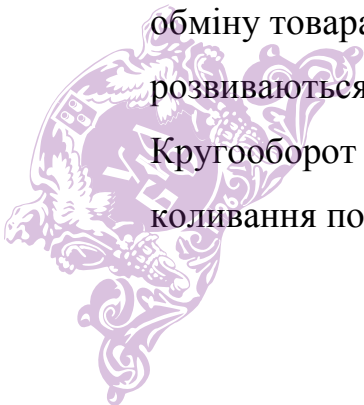
Відповідно до статті 49 Закону [75] кредитними визначені операції банку по : розміщенню залучених коштів від свого імені на власних умовах та на власний ризик; організації купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів; здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені; наданню гарантій і поручительств та інших зобов'язань для третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі за поставлені

товари чи надані послуги, приймаючи на себе ризик виконання таких вимог та прийом платежів. Подібні визначення наводяться в Положенні Національного банку України „Про порядок формування та використання резерву для відшкодування втрат за кредитними операціями банків” та в „Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні”.

Законодавчо визначений перелік кредитних операцій дає автору дисертаційного дослідження підстави стверджувати, що кредитні відносини виникають у процесі всіх кредитних операцій банківських установ. Кредитні відносини виникають між різними суб'єктами. Найбільш поширеними є відносини між банками і підприємствами. Вони характеризуються в залежності від того, хто із суб'єктів кредитної угоди в кожному окремому випадку є кредитором, а хто – одержувачем кредиту.

В сучасних умовах кредитні відносини набувають широкого розвитку між господарюючими суб'єктами, що насамперед, пов'язано з розширенням комерційного кредиту і вексельних розрахунків. Набувають також широкого розповсюдження кредитні відносини між банками та державою під час купівлі та розміщенні цінних паперів; між банками та населенням через депозитні вклади та споживчі кредити; між підприємствами та населенням (кредитування небанківськими установами); між фізичними особами.

Поняття „кредитне забезпечення” слід розглядати як необхідну умову виникнення кредитних відносин між суб'єктами кредитного процесу. Неодмінною економічною передумовою існування кредиту є функціонування виробників на засадах комерційного розрахунку. Кредит виникає безпосередньо з потреб виробництва, внаслідок розвитку процесів обміну товарами. Конкретною економічною основою, на якій з'являються і розвиваються кредитні відносини, виступає кругооборот капіталів. Кругооборот капіталу безперервний, але при цьому не виключаються коливання потреб у ресурсах і джерелах покриття.



Більшість вчених - економістів вважає, що загальною складовою фінансів та кредиту є вартість. Вона існує в товарній та грошовій формах. Виділяючи в системі товарно-грошових відносин дві підсистеми - фінанси та кредит, необхідно виходити із функцій, що виконують гроші[90].

Кредитні відносини-це відособлена частина економічних відносин, пов'язана з наданням вартості у позику і поверненням її разом із певним відсотком [105].

Фінансові відносини - це частина грошових відносин, яка пов'язана із формуванням, розподілом і використанням грошових коштів з метою забезпечення потреб держави, підприємств і громадян. Вони визначаються характером грошових відносин [105].

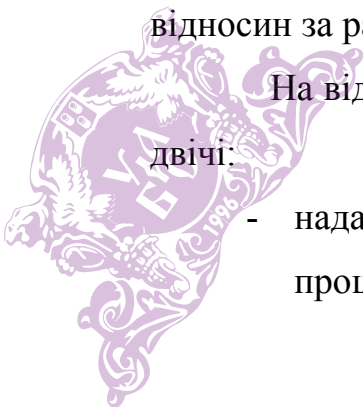
Між фінансовими та кредитними відносинами існує ряд спільних рис:

- їх опосередковують грошові відносини;
- вони спрямовані на забезпечення фінансово-господарської діяльності підприємств та організацій необхідними для ведення фінансово-господарської діяльності необхідними фінансовими ресурсами;
- виконують розподільчі та перерозподільні процеси в економіці.

Багато економістів вважають, що витрачання грошових фондів носить зворотний характер. В принципі, повернення фінансових ресурсів притаманне грошовим відносинам. Однак повернення фінансових ресурсів, на відміну від кредитних ресурсів, відносно: воно обумовлене утворенням доходів, які використовуються державою в законодавчому порядку. Фінансовим відносинам притаманне не повернення авансованої вартості (як при кредитних відносинах), а повернення коштів суб'єктом фінансових відносин за рахунок знов створеної вартості (чистого доходу).

На відміну від фінансових ресурсів, кредитні ресурси повертаються двічі:

- надані як позики кошти повинні бути повернуті позичальнику в процесі індивідуального кругообігу фондів;



- тільки після цього позичальник повертає їх кредиторю, включаючи і сплачені відсотки за користування позикою [90].

Межа між фінансовими та кредитними відносинами відрізняється більшою мобільністю, хоча і проявляється достатньо чітко в кожній конкретній формі руху вартості.

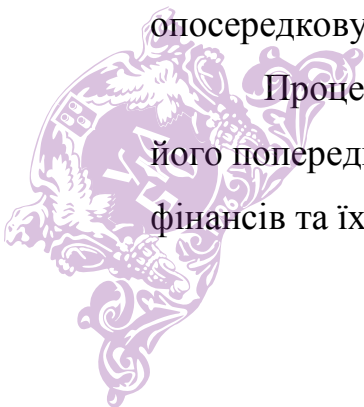
Таким чином, фінанси та кредит, маючи відносну самостійність, все ж таки функціонують в тісній взаємозалежності, доповнюючи один одного. Встановлення такої єдності дозволяє визначити таку категорію, як „фінансово-кредитне забезпечення”, сутність якої полягає в формуванні, розподілі та залученні різних джерел фінансування виробничої діяльності підприємств, спроможних забезпечити отримання економічної вигоди від господарської діяльності на певному етапі.

Основною формою реалізації фінансово-кредитного забезпечення підприємств слід вважати фінансово-кредитний механізм, який є складовою частиною системи регулювання економіки за допомогою фінансово-кредитних важелів.

Об'єктами регулювання виступають інвестиційний попит та пропозиція. На макрорівні він виступає як система форм і методів управління грошовими потоками підприємств, включаючи прийняття та виконання управлінських рішень. На мікро-рівні фінансово-кредитний механізм являє взаємопов'язану систему методів планування, фінансово-кредитних важелів і форм організації управління фінансовими і кредитними ресурсами підприємства[89].

Фінансово-кредитний механізм, на нашу думку, повинен повністю відповідати за ефективність використання фінансових ресурсів, рух яких опосередковується кредитними відносинами.

Процес використання коштів з найменшим ризиком передбачає його попереднє планування, розробку нових важелів, чітке розуміння суті фінансів та їх контрольних і розподільчих функцій.



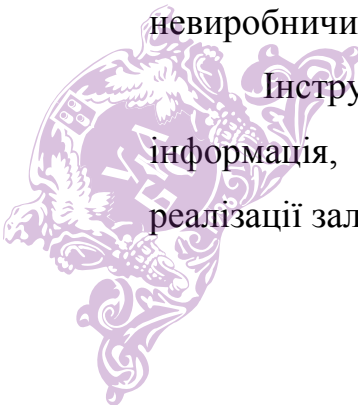
Через розподільчу та контрольну функції фінанси активно впливають на процес суспільного відтворення та нагромадження фондів і раціональне їх використання. Розподільча функція забезпечує оборот фондів виробничого призначення та інвестування розширеного відтворення виробництва. Об'єктом розподілу являються всі матеріальні цінності підприємства: засоби виробництва та предмети споживання. За допомогою цієї функції організації забезпечуються фінансовими ресурсами, які необхідні для їх функціонування, розширення матеріально-технічної бази, вирішення питань соціального розвитку, для формування прогнозів, залучення інвестицій тощо.

За допомогою розподільчої функції здійснюється відтворення вартості споживаних засобів та утворення доходів. Разом з цим це дозволяє організаціям сформувати фонди цільового призначення.

Контрольна функція заключається в перевірці правильності утворення та ефективності використання грошових доходів та фондів грошових засобів. За допомогою цієї функції оцінюється якість роботи підприємств, фінансовий стан, ефективність господарювання, вишукуються резерви підвищення доходності, поповнення власних засобів.

В умовах переходу до ринкової економіки фінансовий контроль спрямований на забезпечення динамічного розвитку суспільного та приватного виробництва, прискорення науково - технічного прогресу, всемірне покращення якості роботи в усіх ланках народного господарства, на підвищення економічного стимулювання, раціональне та бережливе витрачання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, скорочення невиробничих видатків та втрат.

Інструментом реалізації контрольної функції виступає фінансова інформація, яка розташована в фінансових показниках, а ступень її реалізації залежить від фінансової дисципліни.

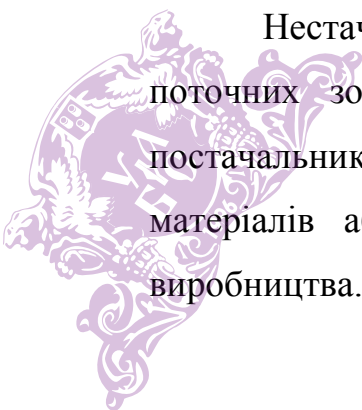


Особливістю функціонування оборотних засобів є те, що вони в процесі відтворення кругообігу можуть одночасно знаходитися у трьох формах: грошовій, виробничій і товарній. Безперервність кругообігу забезпечує відтворення процесу матеріального виробництва. Мінімальна тривалість всіх стадій кругообігу забезпечує ефективність виробництва, підвищує його рентабельність та ділову активність. Отже, критерієм оцінки ефективності використання оборотних засобів виступає чинник часу. Чим довше оборотні засоби перебувають в одній і тій же формі (грошовій, виробничій або товарній), тим нижче ефективність їх використання, і навпаки.

Мірою інтенсивності використання оборотних засобів виступає, оборотність, яка дозволяє судити, протягом якого часу оборотні засоби проходять всі стадії кругообігу на даному підприємстві. Чим вище оборотність, тим раціональніше використовуються фінансові ресурси, а отже, підприємство працює ритмічно і його фінансове становище стійке і стабільне. Зниження оборотності засобів свідчить про падіння темпів розвитку підприємства, несприятливе фінансове становище підприємства.

Реальна оцінка оборотності оборотних засобів вимагає обчислення показників оборотності на кожній стадії кругообігу у всіх їх формах, що на жаль сьогодні не проводиться. Затримка оборотності оборотних засобів на одній із стадій кругообігу негайно тягне за собою збої на інших стадіях і, у першу чергу відображається на виробництві. Це наочно виявляється, в сучасних умовах, коли платіжна криза практично – зупиняє виробництво навіть тоді, коли на складах є готова продукція, або вона відвантажена покупцям.

Нестача оборотних засобів тягне за собою проблеми оплати поточних зобов'язань, що підриває довіру до підприємства з боку постачальників і банків. Скорочення виробничих запасів через непоставки матеріалів або з іншої причини призводить до скорочення обсягів виробництва. Ці наслідки викликають збій у всій діяльності підприємства,



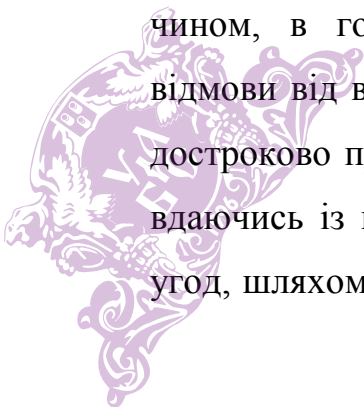
призводять до скорочення надходжень, а нестача оборотних засобів стає ще гострішою [134].

Потреба в оборотних засобах може залежати від наступних чинників:

- По-перше, це розміри підприємства й обсяг його виробництва. Чим більше обсяг виробництва і реалізації продукції, тим більше повинні бути запаси товарно-матеріальних цінностей (за інших рівних умов).
- По-друге, це залежність від умов, на яких підприємство закуповує матеріали і продає готову продукцію. Кредитор-постачальник фінансує запаси відповідних товарно-матеріальних цінностей протягом деякого часу. Чим триваліший термін кредиту при закупівлях, тим менше коштів буде вкладено підприємством у матеріали. Підприємству дуже вигідно, якщо воно продає товарно-матеріальні цінності й одержує гроші від продажу ще до настання терміну погашення кредиту.

Підприємство може надати кредит своїм покупцям, термін якого більше терміну кредиту, наданого постачальниками самого підприємства. Чим більше цей термін, тим більше сума вилучених активів (дебіторська заборгованість). Отже, потреба в поточних активах залежить від термінів комерційного кредиту при закупівлях і продажах, тобто від оборотності кредиторської (постачальники) і дебіторської (покупці) заборгованості, що визначається відповідною організацією безготівкових розрахунків[65].

В сучасних умовах розвитку економіки підприємства стали більш зацікавлені у використанні переважно власних оборотних засобів, оскільки банки значно посилили умови видачі довгострокових позичок і підвищили процентні ставки за користування ними, а короткострокові позикові засоби не можуть бути використані для інвестицій у розвиток виробництва. Таким чином, в господарському обороті підприємств намітилася тенденція відмови від використання позикових засобів. У свою чергу, підприємства достроково прагнуть погасити дебіторську і кредиторську заборгованість, вдаючись із цією метою до будь-яких способів, зокрема, і до бартерних угод, шляхом прямого обміну матеріальними цінностями з кредиторами, у



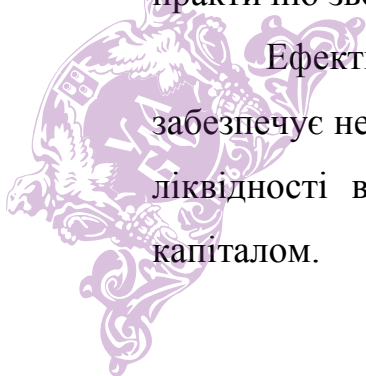
зв'язку з чим цей спосіб платежу став дуже широко застосовуватися в економіці.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що для ведення виробництва і реалізації продукції підприємству необхідний певний постійний мінімум оборотних активів. Джерелом постійного мінімуму оборотних активів може служити власний і довгостроковий позиковий капітал. Нерідко на практиці короткостроковий позиковий капітал, що є джерелом перемінної (тимчасової) частини оборотних активів, у значній частці, є джерелом постійного мінімуму оборотних активів, особливо у підприємств, які не володіють достатнім власним капіталом і не спроможні одержати довгострокові кредити. Цей мінімум оборотних активів може знадобитися підприємству в силу різних тимчасових або випадкових обставин, коли в підприємства виникає потреба в додаткових оборотних активах.

Фінансове становище підприємства вважається задовільним, якщо воно має достатню суму найбільш мобільних активів, тобто активів, що мають досить високу оборотність, за рахунок цього приносять значний доход. З іншого боку- будь-якому підприємству вигідне залучення додаткових позикових коштів, оскільки відсоток підприємницького прибутку вище, ніж позичковий відсоток. Як правило, велика частина позикових коштів виступає у вигляді короткострокових кредитів, особливо в нинішніх умовах. Погашення ж кредитів також передбачається за рахунок високоліквідних активів.

Саме через труднощі у нинішніх інфляційних умовах складати такі прогнози на більш-менш віддалений термін (наприклад два-три роки) практично зведено нанівець довготермінове банківське кредитування.

Ефективне управління фінансовими ресурсами підвищує прибуток і забезпечує необхідними інвестиціями. В підтримці високої прибутковості і ліквідності вирішальну роль відіграє управління власним і залученим капіталом.

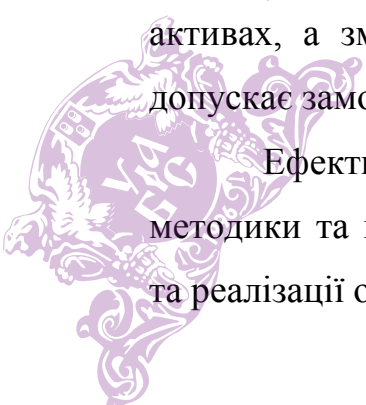


Таким чином, від стану оборотного капіталу, швидкості його обігу залежить більшість показників господарської діяльності організації, його фінансовий стан, платоспроможність та ліквідність. Кожна організація повинна мати в своєму розпорядженні економічно обґрунтовану кількість оборотного капіталу. Якщо недолік обігового капіталу, особливо чистого, веде до неможливості підтримки на відповідному рівні поточної господарської діяльності, то його лишок веде до “замороження” частини активів організації, зниження рентабельності не тільки активів, але і всієї фінансово-господарської діяльності, а також знецінення його активів в умовах інфляції.

Існує ряд факторів, що впливають на формування оборотного капіталу та політику управління ним. В залежності від сфери виникнення можна виділити виробничі, маркетингові, фінансові фактори, а також загальноекономічні умови.

Зміна цих параметрів прямо впливає на кінцеві фінансові результати роботи, і, як наслідок, на ефективність функціонування організації. До об'єктивно обумовлених факторів, що мають прямий вплив на ефективність діяльності підприємства, слід віднести обсяг обігового капіталу, час обороту, витрати, виникаючі в процесі функціонування оборотного капіталу. Управлінський вплив не обмежується тільки кількісною зміною обсягу ресурсів, в результаті використання яких утворюється економічний результат. Воно спрямовано на удосконалення процесу функціонування оборотного капіталу та покращення його якісних характеристик в цілому. Таким чином, придбання високоякісного товару, що користується попитом населення знижує відносну потребу в обігових активах, а зменшення частки сумнівної дебіторської заборгованості не допускає замороження коштів.

Ефективність фінансово-господарської діяльності залежить від методики та порядку застосування фінансових інструментів, розроблення та реалізації облікової політики підприємства.



Облікова політика — це сукупність принципів, методів і процедур, що їх використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності[73].

Облікова політика підприємства має ґрунтуватися на основних принципах: обачності, повноти висвітлення, автономності, послідовності, неперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної собівартості, єдиного грошового вимірника, періодичності. Елементи облікової політики підприємства стосуються практично усіх складових активів, забезпечення, доходів і витрат, інших об'єктів обліку (табл. 1.1).

У сучасному бухгалтерському обліку допускається багатоваріантність вирішення питань щодо амортизації основних засобів і нематеріальних активів, порядку формування резерву сумнівних боргів, оцінки виробничих запасів, методів обліку і калькулювання витрат тощо.

Підприємство може самостійно обирати сприятливу для себе облікову політику, за допомогою якої воно може впливати на рівень витрат і фінансові результати, формувати необхідні резерви, оптимізувати податковий тиск.



Склад облікової політики підприємства

Об'єкти облікової політики	Елементи облікової політики
Основні засоби та нематеріальні активи	Терміни корисного використання; методи нарахування амортизації
Довготермінові фінансові інвестиції	Порядок зарахування на баланс; методи обліку, оцінки, амортизації
Запаси	Порядок оцінки та обліку товарно-матеріальних цінностей
Поточна дебіторська заборгованість	Порядок оцінки і відображення в балансі; порядок створення резерву сумнівних боргів
Поточні фінансові інвестиції	Первісна оцінка і відображення в балансі
Забезпечення	Склад, порядок формування та використання резервів майбутніх витрат і платежів
Доходи і витрати звітного періоду	Об'єкт обліку, склад та розподіл витрат на постійні та змінні; метод визначення виторгу і фінансового результату від реалізації, зокрема й для визначення податкової бази

Джерело: узагальнено автором.

До основних факторів впливу на облікову політику підприємства відносять ступінь підприємницької незалежності, ринкову кон'юнктуру, систему інформаційного забезпечення підприємства, рівень кваліфікації працівників та розрахункової дисципліни, стратегію фінансово-економічного розвитку.

Змінними, що впливають на величину витрат і фінансові результати діяльності підприємства, є практично усі елементи облікової політики, зокрема порядок нарахування амортизації основних засобів і нематеріальних активів, облік величини зношення малоцінних та швидкозношуваних предметів, система обліку і метод оцінки виробничих запасів, порядок обліку витрат на виробництво, калькулювання собівартості продукції, метод оцінки незавершеного виробництва, визначення виторгу від реалізації продукції та багато інших.



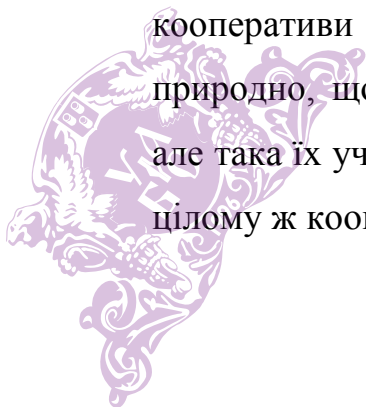
1.2. Особливості фінансово – кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації.

Слово “кооперація” (від лат. cooperation) означає співробітництво. Сьогодні воно відповідає кільком поняттям. Можна говорити, зокрема, про гуртування і співпрацю людей в будь-якій сфері суспільного життя. Під кооперацією розуміють також таку форму організації праці, за якої певна кількість людей спільно бере участь в одному й тому ж або в різних, пов’язаних між собою, виробничих процесах.

Слід зазначити, звичайно, й термін “кооператив”. Згідно з визначенням XXXI конгресу Міжнародного Кооперативного Альянсу (МКА), кооператив - це група людей, які добровільно об’єдналися для того, щоб задовольнити свої спільні економічні, соціальні та культурні потреби і прагнення шляхом створення підприємства на правах спільного володіння та демократичного управління й контролю”[13].

Кооперативи виникли в багатьох країнах світу як специфічна форма господарської співпраці задля покращення економічного становища на засадах спеціальних кооперативних принципів. Основні з них: добровільність об’єднання в кооператив; об’єднання громадян, а не капіталу; демократичність управління(один член-один голос); солідарність і взаємодопомога.

Кооператив відрізняється від підприємницьких структур не лише різними цілями їх діяльності, а й тим, що учасники кооперативу є одночасно його членами і клієнтами. Їх діяльність спрямована на задоволення потреб своїх членів, а не сторонніх осіб. Оскільки кооперативи не можуть відгородитися від не членів кооперативу, то природно, що інші люди можуть користуватись послугами кооперативу, але така їх участь в отриманні послуг від кооперативу завжди обмежена. В цілому ж кооперативи працюють на своїх членів.



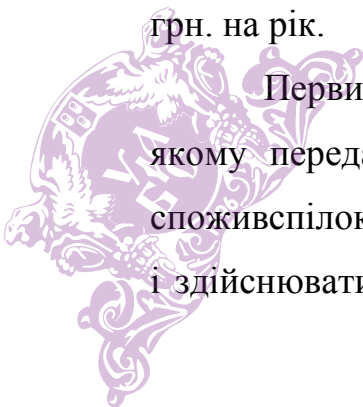
На відміну від державних підприємств, для яких необхідність власних коштів обумовлена, головним чином, вимогами комерційного розрахунки, в споживчій кооперації наявність власних коштів обумовлена ще й самою природою кооперації, характером колективної власності, необхідністю самофінансування кооперативного господарства.

Господарську діяльність у споживчій кооперації здійснюють наступні суб'єкти: споживчі товариства, споживчі товариства - підприємства; спілки споживчих товариств; підприємства, організації, установи, що мають статус юридичних осіб, засновані споживчими товариствами та спілками; спільні підприємства, створені групою спілок. Спілки споживчих товариств для виконання окремих господарських функцій можуть створювати відповідні внутрішні підрозділи без права юридичної особи[99].

Споживча кооперація України має потужну матеріально-технічну базу підприємств торгівлі, громадського харчування, заготівельної та виробничої діяльності, яка максимально наближена до володарів особистих підсобних, селянських і орендних господарств, підприємців малого та середнього бізнесу аграрного сектора економіки.

Нині споживча кооперація об'єднує понад 1,0 млн. членів споживчих товариств і спілок і забезпечує трудову зайнятість 123 тис. осіб. Вона охоплює понад 2000 споживчих товариств і 270 районних та обласних спілок. Потужний економічний потенціал споживчої кооперації - понад 30 тис. торговельних об'єктів, 1500 переробних підприємств, 340 заготівельно-збутових підприємств та інших об'єктів. Валовий оборот основних галузей діяльності споживчої кооперації перевищує 3,5 млрд. грн. на рік.

Первинною ділянкою споживчої кооперації є споживче товариство, якому передані функції та права, які раніше були у віданні тільки споживспілок. Споживчі товариства отримали право самостійно планувати і здійснювати господарсько-фінансову діяльність, визначати структуру



управління й чисельність працівників, форми і систему оплати праці. Вони безпосередньо володіють, користуються і розпоряджаються належним їм майном.

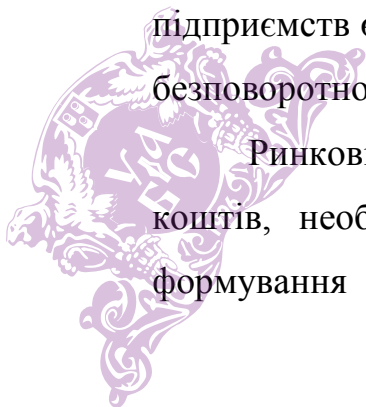
Фінанси споживчої кооперації як складова частина фінансів підприємств та організацій являють собою сукупність грошових економічних відносин, які складаються в процесі відтворення внутрішнього валового продукту та пов'язані з формуванням і використанням грошових доходів і фондів грошових ресурсів кооперативних організацій і підприємств у цілях економічного і соціального розвитку споживчої кооперації. Основною галуззю діяльності підприємств системи споживчої кооперації є торгівля.

Багатогалузевий характер діяльності споживчої кооперації зумовлює певні особливості у формуванні й використанні грошових доходів і фондів грошових ресурсів, в організації кругообороту виробничих фондів, фінансуванні і кредитуванні господарської діяльності.

Діяльність торговельних організацій і підприємств пов'язана з доведенням товарів до споживача й отриманням у результаті їх реалізації доходу, який після відшкодування витрат і сплати податків та інших обов'язкових платежів дає можливість здійснювати процес відтворення. Ця діяльність пов'язана з низкою грошових відносин, складовою частиною яких є фінансові відносини. Фінансові відносини торговельних організацій і підприємств охоплює ті грошові відносини, які спрямовані на формування і використання грошових доходів і фондів грошових ресурсів торгівлі [35].

Джерелами власних коштів кооперативних організацій і підприємств є: вступні і пайові внески, доходи, інші кошти, що надійшли у безповоротному порядку.

Ринкові умови створюють нові можливості для акумулювання коштів, необхідних для здійснення господарської діяльності. Процес формування фінансових ресурсів підприємств системи споживчої



кооперації має велике значення. В одних випадках значне місце належить пайовим та іншим внескам. В інших - збільшується значення амортизаційних відрахувань, прибутку або позикових коштів. Суму фінансових ресурсів можна підрахувати за пасивом балансу підприємства. Актив балансу дає змогу визначити, як підприємство розмістило наявні фінансові ресурси, куди вони спрямовані на дату складання фінансової звітності[95]. Структура фінансових ресурсів за характером формування підприємств системи споживчої кооперації наведена на рис.1.1.

Таким чином, для кооперативного господарства розподіл коштів на власні, позичені та залучені обумовлений двома чинниками: по-перше, природою кооперативної власності на засоби виробництва і майно; по-друге, госпрозрахунковою(комерційною) формою організації та ведення кооперативного господарства. Формування власних коштів споживчої кооперації обумовлюється необхідністю самостійного фінансового забезпечення економічного й соціального розвитку організацій і підприємств системи.



Рис.1.2. Структура фінансових ресурсів за характером формування підприємств системи споживчої кооперації.

Власні кошти та майно споживчих товариств формується за участю індивідуальних і колективних його членів шляхом сплати вступних і членських пайових внесків, що породжує специфічні фінансові відносини між споживчим товариством та його членами. Вони пов'язані з кооперуванням населення; матеріальним і економічним стимулюванням

подальшого нагромадження пайового капіталу; матеріальною відповідальністю за зобов'язаннями споживчого товариства; матеріальним стимулюванням членів споживчого товариства тощо.

Фінансові відносини ґрунтуються на можливій соціальній і економічній вигоді від застосування вкладеного капіталу і не позбавлені певного ризику.

Порядок формування та використання грошових доходів і фондів грошових ресурсів у торговельних організаціях і на підприємствах суттєво відмінний від промислових підприємств. Це зумовлено:

- 1) відмінністю процесу кругообороту виробничих фондів (відсутність виробничого циклу, інший склад і структура основних фондів та оборотних засобів);
- 2) ширшим асортиментом товарів (більша матеріаломісткість, інша швидкість обороту оборотних засобів, висока витратомісткість процесу зберігання і реалізації товарів, більший ризик товарних втрат);
- 3) розосередженістю товарів у багаточисельних магазинах, кіосках, павільйонах (орендні відносини, контроль за збереження матеріальних цінностей, страхування, охорона, організація кругообороту оборотних засобів тощо);
- 4) порядком формування й використання валового доходу і прибутку; змістом фінансових взаємовідносин з державою тощо .

Від рівня фінансової роботи, вміння застосовувати різноманітні економічні прийоми і методи, передбачати можливі зміни в сфері фінансів значною мірою залежить фінансова стабільність підприємств. Зміст фінансової роботи в споживчій кооперації окреслений функціями фінансів і пов'язаний з формуванням і використанням грошових доходів і фондів грошових ресурсів у процесі відтворення. Основний зміст даної роботи вбачається в мобілізації фінансових ресурсів та пошуку шляхів щодо ефективного їх використання з метою отримання прибутку в розмірі, необхідному для самофінансування.

Можливості споживчої кооперації обмежуються складною соціально-економічною ситуацією в державі. Розкладність фінансово-кредитної системи, надмірно високі ставки за користування банківськими кредитами, бартеризація розрахунків та інфляційні процеси виснажили фінанси споживчої кооперації.

Це вплинуло на знецінення та втрату кооперативними організаціями власних оборотних коштів. Якщо на початку дев'яностих років їхня частка в оплаті продукції, товарів і послуг становила 40%, то нині вона зведена нанівець. У 15-ти облспоживспілках власних оборотних коштів немає взагалі (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Власні кошти в обороті підприємств споживчої кооперації України
(млн. грн.)

Роки	Система Укоопспілки в цілому	В тому числі Сумська облспоживспілка
На 31.12.1998р.	0,9	-7,0
На 31.12.1999р.	5,0	-7,4
На 31.12.2000р.	-73,1	-8,8
На 31.12.2001р.	64,5	-3,8
На 31.12.2002р.	113,7	-3,4
На 31.12.2003р.	141,3	0,7

Основне завдання в діяльності споживчої кооперації полягає в забезпеченні членів споживчих товариств та сільського населення товарами першої необхідності. Враховуючи нестачу власних оборотних коштів підприємствам споживчої кооперації необхідно використовувати можливість отримання кредитів, налагодження прямих зв'язків з приватними сільгоспвиробниками.

Оскільки сьогодні приватний сектор бере на себе все більшу вагу сільгоспвиробництва, споживча кооперація, збільшуючи обсяги

господарської діяльності, активно стимулює сільськогосподарське виробництво, одночасно розвиваючи та зміцнюючи свою діяльність та фінансовий стан.

На нашу думку, активний розвиток сільських регіонів тісно пов'язаний із створенням умов доступу сільських підприємців до кредитних ресурсів.

Схематично фінансово - кредитний механізм системи споживчої кооперації показаний на рис.1.3.



Рис.1.3. Склад та структура фінансово - кредитного механізму системи споживчої кооперації.

До головних принципів організації фінансів підприємств відносять повну самостійність, відповідальність за підсумки господарської діяльності, самокупність, фінансове планування, створення резервних фондів підприємств, фінансову дисципліну, наявність власних та залучених коштів.

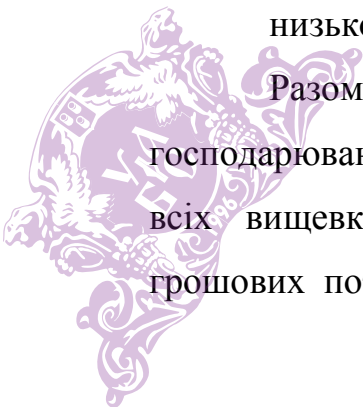
Усі ланки фінансових структур споживчої кооперації мають власну сферу функціонування, проте вони тісно пов'язані між собою спільною метою - ведення господарської діяльності з метою отримання прибутку. Тому, підприємствам споживчої кооперації в умовах відсутності

необхідного фінансового забезпечення не вигідно користуватися послугами інших фінансових структур, так як в цьому випадку відбувається вилучення власних оборотних коштів, не забезпечується головна мета діяльності кооперативів, яка полягає в задоволенні потреб населення, що обслуговується.

Разом з цим, як вже раніше відмічалось фінансово-кредитне забезпечення підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі забезпечується власниками (пайовиками) у вигляді пайових внесків, страховими компаніями (в разі виникнення страхової події) та банківськими установами (в разі залучення банківського кредитування). Але, існує ряд негативних моментів, пов'язаних з залученням вказаних фінансових інструментів:

- Прискорення процесу фінансової стабілізації досягається налагодженням пайових внесків у розмірах не менше 50 % планових оборотних активів, а за суб'єктивних причин його досягти неможливо;
- Застосування страхування можливе за наявності вільних оборотних коштів, але при цьому відволікається певна сума коштів з обігу на невизначений термін;
- Залучення банківських кредитів вимагає попереднього визначення їх економічної ефективності та окупності, але банківські установи застосовують високі відсоткові ставки за користування кредитами, великий перелік документального оформлення, що завдає перешкоди в отриманні кредитних ресурсів. Крім того, можливість отримання кредитів підприємствами з низькою кредитоспроможністю зводиться нанівець.

Разом з цим, в умовах відсутності фінансування розвитку суб'єктів господарювання сільської місцевості зі сторони держави при застосуванні всіх вищевказаних фінансових інструментів відбувається вилучення грошових потоків сільського регіону, що негативно впливає на стан та



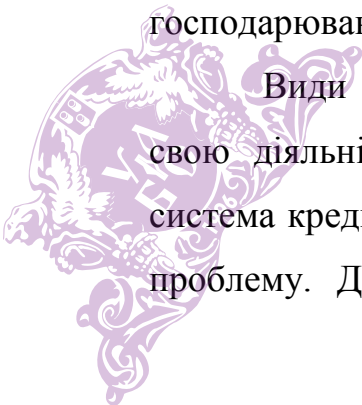
розвиток соціальної інфраструктури. В цих умовах з метою фінансово-кредитного забезпечення суб'єктів господарювання необхідно побудувати таку фінансово-кредитну систему, при якій всі існуючі грошові потоки функціонуватимуть в замкнутому колі, спрямовуючи ці кошти на розвиток конкретного регіону.

У процесі формування власного капіталу необхідно орієнтуватися на реально можливі обсяги діяльності на принципах самоокупності та самофінансування, економічно обґрунтовано визначити межі можливого, своєчасно реформувати традиційні організаційно-економічні підрозділи споживчої кооперації, оптимізувати структуру їхніх активів, чітко визначати їх місце на ринку товарів і послуг шляхом зіставлення, з одного боку, прогнозованих обсягів діяльності із реально можливими потребами ринку, а з іншого – потреб у оборотних активах із наявними можливостями до залучення фінансових ресурсів.

Суб'єктам господарювання, в тому числі підприємствам системи споживчої кооперації необхідно зробити все можливе, щоб об'єкти інвестування мали відповідний привабливий вид, тобто могли переконати їх в можливості ефективно розпоряджатися наданими фінансово-кредитними ресурсами і тим самим зміцнили свої зв'язки з інвесторами.

Реформування аграрного сектора економіки України створює нові можливості для розвитку та становлення підприємництва в цій сфері. Під впливом економічної кон'юнктури ринкового середовища джерела відновлення власних коштів мають змінюватися. Для подальшого розвитку реформовані підприємства споживчої кооперації мають залучати кошти за допомогою нетрадиційних, нових для вітчизняної практики господарювання фінансово-кредитних інструментів.

Види джерел фінансування суб'єктів господарювання, що ведуть свою діяльність в сільській місцевості наведені на рис. 1.4. Існуюча система кредитування сільського господарства неспроможна вирішити цю проблему. Держава не має можливості виділяти достатні кошти для



фінансування сільського виробництва, а комерційні банки працюють переважно з великими позичальниками.



Рис. 1.1. Структура джерел фінансування сільгоспвиробників на сучасному етапі господарювання.

Загалом законодавством України створюються сприятливі умови для застосування різноманітних організаційно-правових форм кооперативної діяльності, існує переконливий історичний досвід та передумови для розвитку кредитної кооперації.

На підставі вище викладеного матеріалу та враховуючи норми Законів України „Про кооперацію” та „Про банки та банківську діяльність” виникає необхідність у з’ясуванні спільних та відмінних рис між кооперативною та банківською системами кредитування з метою визначення найбільш відповідного джерела фінансування підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі розвитку економіки.

Спільність цих кредитних інструментів перш за все заключається у формі власності. Комерційний банк являється акціонерним товариством. Тому також, як і в кооперативі, в ньому існує спільна кооперативна форма власності. Кооператив та банківська установа мають єдині принципи управління. В комерційному банку та кооперативі управління

здійснюється на демократичних засадах, що передбачає виборність керівних органів та їх підзвітність зборам пайовиків або акціонерів.

Разом з цим, існує багато відмінностей між кредитним кооперативом та комерційним банком.

По-перше, організаційно-правова форма підприємства. Кредитний кооператив відноситься до споживчих кооперативів та являються некомерційною організацією. У відповідності з цим метою діяльності являється забезпечення потреб членів кооперативу у виробничому кредиті на відміну від комерційного банку, в якому головним вважається отримання прибутку.

Комерційний банк надає кредити всіх видів, веде рахунки юридичних та фізичних осіб та надає інші види послуг, визначені Законом України „Про банки та банківську діяльність”. Кооператив надає кредити тільки своїм членам.

Істотну різницю, закріплену в статутах цих підприємств, становить процедура прийняття рішень на загальних зборах. В кооперативі один член має один голос незалежно від розміру пайового внеску, що забезпечує демократизм управління. В комерційному банку чисельність голосів у акціонера визначається кількістю належних йому акцій.

Розподіл прибутку також відрізняє кооператив від комерційного банку. В кооперативі цей дохід являється не прибутком, а наявним доходом, який розподіляється між пайовиками у вигляді відсотків на пайовий капітал. Цей відсоток повинен розглядатися як частина матеріальної участі членів в створенні засобів кооперативу поряд з пайовими внесками. В банку дивіденди на акції не обмежений. Більш повно відмінності кооперативу від банку наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Спільні та відмінні риси кооперативу від комерційного банку.

Показники	Кредитні кооперативи	Комерційні банки
Спільні риси		
Форма власності	Спільна кооперативна	

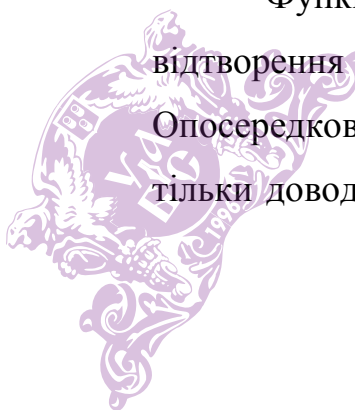
Принцип управління	Демократичність управління	
Відмінності		
Мета діяльності	Задоволення потреб членів – пайовиків кооперативу в кредиті	Прибуток
Організаційно-правова форма	Споживчий кооператив	Акціонерне товариство
Розподіл прибутку	Розподіляється між пайовиками у відповідності з обсягом їх участі в діяльності кооперативу; відрахування до резервного фонду	Більша частина направляється на збільшення пасивів банку, дивіденди акціонерам, різноманітні фонди (резервний фонд акціонування працівників тощо)
Джерела власного капіталу	Пайові внески членів	Внески акціонерів до статутного капіталу, прибуток
Вид надаваних послуг	Кредити членам	Надання кредитів, ведення рахунків юридичних та фізичних осіб, інші види послуг

Джерело : узагальнено автором.

Для подальшого розвитку та стабілізації економічних відносин в системі споживчої кооперації необхідні суттєві зміни у всіх галузях і сферах фінансово-господарської діяльності споживчої кооперації. У цих умовах основним завданням є визначення стратегії переходу споживчої кооперації від пасивної тактики до повного використання внутрішніх резервів.

Споживча кооперація, як свідчать результати досліджень тісно пов'язана з агропромисловим комплексом. Даний зв'язок існує через функціональну, галузеву, організаційно-господарську та соціально - економічну структури.

Функціональна структура відображає співвідношення стадій відтворення за ресурсами, структурою продуктів і темпами відтворення. Опосередковуючи обмін у широких масштабах, споживча кооперація не тільки доводить товари до споживачів і реалізовує форму їх вартості, а й



забезпечує безперервність і повторення процесу відтворення[9]. В цьому її найважливіша роль у функціональній структурі АПК.

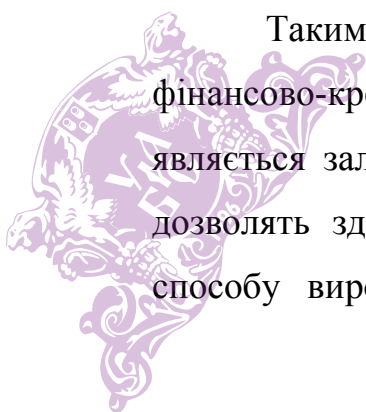
Галузева структура визначає АПК як конкретну сукупність технологічно, організаційно й економічно взаємопов'язаних галузей, що функціонують у межах єдиної системи зв'язків. Будучи багатогалузевою господарською системою, споживча кооперація бере участь у заготівлі, транспортуванні, зберіганні, переробці гуртової та роздрібної реалізації продукції АПК. Отже, переважна маса матеріальних, трудових, грошових витрат споживчої кооперації пов'язана з виготовленням, просуванням і реалізацією продукції АПК.

Організаційно-господарська структура є сукупністю організаційних форм, які функціонують в АПК. Важливе місце в загальній сукупності господарських одиниць посідають організації та підприємства споживчої кооперації. Їх кількість перевищує 30 тис. одиниць.

До соціально - економічної структури входять соціальні групи населення, різні види поселень, соціальних сфер і форм власності. Споживча кооперація об'єднує 3,5 млн. пайовиків, обслуговує 10 млн. осіб сільського населення, інтегрована в структури різних форм власності на селі, розвиває інфраструктуру в сільській місцевості[9].

Отже, споживча кооперація фактично є органічною складовою АПК. Залишається юридично оформити це положення в законодавчих і нормативних актах. Важливо також розвивати споживчу кооперацію в поєднанні з іншими сферами АПК, забезпечити її функціонування у рамках загальнонаціональної програми розвитку АПК на основі аграрно-економічної та соціальної політики.

Таким чином, одним з шляхів розв'язання назрілої проблеми фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації являється залучення коштів кредитної кооперації. Кредитні кооперативи дозволять здійснити удосконалення реальних відносин на селі, всього способу виробництва в сільському господарстві: виробничих сил та



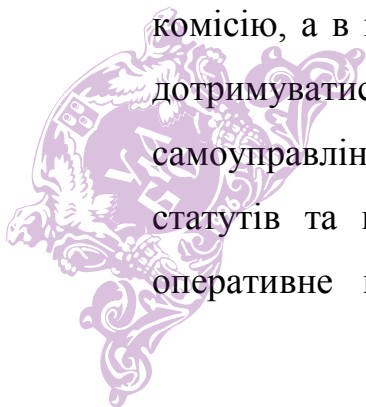
вплинути на відношення власності, механізм обміну; будуть сприяти новій мотивації праці, формуванню та стимулюванню підприємництва в сільській місцевості.

Відтворення фінансово-кредитного механізму через залучення коштів кредитних спілок дозволить стимулювати інвестиційну активність, перш за все в сільській місцевості. Інвесторами слід розглядати населення, що проживає в даній місцевості та працює на одному з підприємств.

Таким чином, аналіз літературних джерел та власні дослідження автора дозволили виділити основні об'єктивні вимоги галузі щодо умов фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі господарювання. Основні з них:

1. Механізм функціонування. Він включає в себе дві системи, що діють у взаємозв'язку як єдине ціле: систему матеріального стимулювання кооперативної діяльності та систему управління. Від наявності чітко продуманої системи матеріального стимулювання залежить ефективність діяльності кредитної спілки, її господарській успіх. Одним із головних джерел даної системи являються пайові внески членів спілки, розмір яких необхідно встановлювати виходячи з принципу доступності через залучення до господарської діяльності нових верств населення. Основу системи матеріального стимулювання складають принципи та порядок розподілу доходів, суть якого полягає у визначенні напрямів ефективного розпорядження ними в інтересах членів кредитної спілки.

Дослідження системи управління слід розглядати виходячи з порядку створення кредитних спілок в сільській місцевості. Загальні збори пайовиків обирають раду та правління (в одних випадках ще й ревізійну комісію, а в інших – тільки правління та ревізійну комісію). Це дозволяє дотримуватись таких принципів кооперативного руху як самостійність та самоуправління. Рада здійснює функції спостереження за дотриманням статутів та виконанням рішень загальних зборів. Правління здійснює оперативне керівництво господарською діяльністю кредитної спілки.

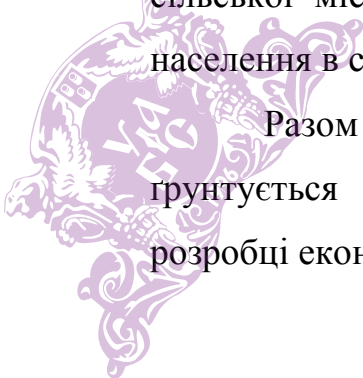


Таким чином, прийняття принципів рішень в період між загальними зборами, контроль за дотриманням статуту та безпосереднє їх виконання розділені між різними органами. Це сприяє запобіганню зловживань, бюрократизації, а також залученню до участі у роботі спілки більшої кількості членів спілки. Визначальними в роботі кредитних спілок слід вважати наступні правила: відповідальність всіх членів спілки наявним майном по боргам; надання позик тільки членам спілки; невеликий район діяльності.

2. Строк кредиту. Терміни кредитування визначаються, виходячи із тривалості виробничого циклу позичальника на основі економічно обґрунтованих строків оборотності коштів та об'єктивної зацікавленості членів кредитної спілки у здійсненні господарської операції, на яку видається позика. Строк кредиту формується виходячи з наданого позичальником економічного обґрунтування потреби в кредиті та відповідного рішення кредитного комітету. Реалізація даного процесу відбуватиметься завдяки здійсненню контролю зі сторони кредитної спілки за цільовим використанням позики. Кожен пайовик спілки який є членом вищого органу управління може надати вплив на кредитну політику та понести відповідальність за прийняття некомпетентних рішень.

3. Розмір кредиту та своєчасність надходження. Слід зазначити, що соціальні та економічні аспекти впливу на фінансово-економічний механізм сільського регіону є дуже взаємопов'язаними. Вони завжди мають довгострокову спрямованість та соціально-економічну значимість. Потребу в кредитних ресурсах підприємств споживчої кооперації слід розглядати виходячи зі стану розвитку інших суб'єктів господарювання сільської місцевості, що впливає на стан безробіття та рівень доходів населення в сільському регіоні.

Разом з цим, ефективне використання оборотних коштів ґрунтується на плановій організації кругообороту оборотних засобів, розробці економічно обґрунтованих норм та нормативів оборотних засобів,

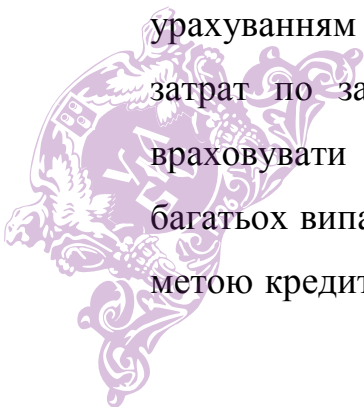


які забезпечують торговельним організаціям і підприємствам безперервний процес купівлі-продажу товарів та здійснення розрахунків у визначені строки.

В сучасних умовах господарювання лише незначна кількість торговельних організацій і підприємств формує планові оборотні засоби за рахунок власних коштів і то переважно за рахунок зменшення обсягів товарообороту. Тому в більшості підприємств частка власних коштів у формуванні планових оборотних засобів не перевищує 15 %. Для них кредит необхідний як для формування планових нормованих оборотних засобів, так і для покриття додаткової (тимчасової) потреби в грошових ресурсах. Завдяки участі у фінансуванні господарської діяльності підприємств споживчої кооперації кредитної спілки відбудеться регулювання нагромадження сезонних, неходових та недоброякісних запасів товарів; сповільнення оборотності оборотних засобів; затримки надходження коштів за відвантаженими товарами, тару та надані послуги; вилучення коштів в капітальні вкладення тощо.

4. Вартість кредиту. Важливою умовою виникнення кредитних відносин у ринкових умовах є принцип платності, основною формою якого виступає позиковий процент. Прогенти по позикам є основним джерелом доходу кредитної спілки, з якого вона покриває витрати та формує резерви. Тому процентні ставки повинні бути достатніми для фінансування діяльності спілки. На величину процентної ставки впливає джерело залучених у спілку коштів: збереження населення, кошти бюджетів різних рівнів та кредити різних організацій.

Процентні ставки по позикам ґрунтуються на середньо ринкових з урахуванням затрат на управління та формування неподільних фондів, затрат по залученню ресурсів. Крім того, процентна ставка повинна враховувати рівень інфляції. На етапі становлення кредитної спілки в багатьох випадках залежать від ціни залучених нею коштів. Але головною метою кредитної спілки є організація кредитування сільгоспвиробників по

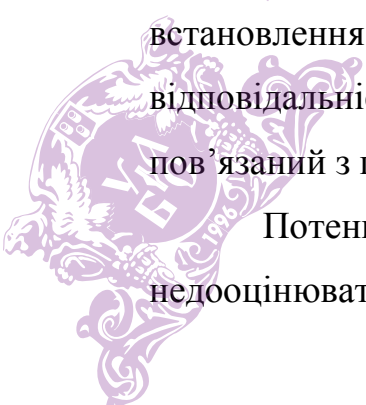


процентних ставках, що нижчі ринкових. Разом з цим встановлена спільною ставка повинна забезпечувати отримання доходу не тільки для покриття затрат, пов'язаних з функціонуванням спілки, але й для створення власного капіталу. Власний капітал може стати в подальшому джерелом надання позик та покриття збитків кредитної спілки. Маючи в наявності власний капітал, спілка може зменшити процентну ставку по позикам, так як власний капітал на відміну від позикового не несе прямих затрат, що пов'язані з його використанням. На величину процентної ставки впливають обсяг кредитних операцій, термін та час надання позики.

5. Порядок погашення кредиту та сплати відсотків за користування. Специфіка відтворювального процесу в сільському господарстві зумовлює необхідність дотримання при організації кредитного обслуговування підприємств споживчої кооперації вимог щодо економічно обґрунтованих строків, обсягів, вартості кредиту, своєчасності його надходження позичальнику, як це зазначають окремі дослідники. За результатами дисертаційного дослідження їх перелік доповнено вимогою щодо порядку погашення кредиту та сплати відсотків за користування кредитними ресурсами. Адже зрозумілим є те, що усі платежі за зобов'язаннями позичальника підприємства спроможні здійснювати по мірі одержання виручки від реалізації товарів та послуг.

Порядок погашення кредиту та сплати відсотків за користування, а також інші риси кредитних відносин між підприємствами споживчої кооперації та кредитних спілок в сільській місцевості встановлюється укладанням договору позики. Особливістю даного процесу слід вважати можливість перенесення терміну повернення коштів за об'єктивних умов, встановлення платежів в розстрочку. Враховуючи солідарну відповідальність позичальників зменшується кредитний ризик, пов'язаний з поверненням кредиту.

Потенційну роль кредитних спілок в сільській місцевості не слід недооцінювати, так як аналіз функціонування комерційних банків за



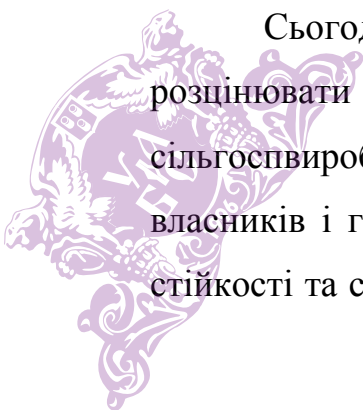
останні роки з точки зору малого бізнесу довів наступні недоліки — їх ненадійність, велика залежність від держави, неспроможність швидко реагувати на ситуацію, що змінюється в результаті значних обсягів накопичених та вкладених засобів. Малі форми кредитування швидше реагують на зміну ситуації, так як всі грошові кошти належать пайовикам, управління в них прозоре, а фінансові потоки легше відстежити; вкладення коштів в ризикові операції заборонені, тобто фінансові втрати незначні. Пайовики знають один одного, що зведе процес повернення кредиту до певних гарантій.

Сприяння розвитку кредитних спілок в сільській місцевості вважається пріоритетним напрямком розвитку сільського регіону багатьма дослідниками та задекларовано в різних державних програмах. Разом з цим, конкретні заходи державної допомоги не визначені:

- визначення правового статусу кредитних спілок;
- створення нормативно-методичної та інформаційної бази;
- проведення роз'яснювальної роботи серед населення та відповідна його підготовка до роботи в кредитних спілках в якості пайовиків та менеджерів;
- забезпечення гарантій залучених коштів населення.

При їх розв'язанні небанківські кредитні установи, засновані на кооперативних принципах самопомоги та самоуправління, зможуть вирішити свої фінансові проблеми без державної підтримки та зіграти вирішальну роль в прискоренні та розповсюдженні підприємництва, розвитку фермерських господарств, підприємств торгівлі та сервісу в сільській місцевості.

Сьогоднішнє кооперування на селі ні в якому разі не можна розцінювати як спосіб реформування відносин власності. Кооперування сільгоспвиробників - це спосіб закріплення і реалізації прав приватних власників і господарств з метою зміцнення їх господарств, забезпечення стійкості та спроможності вижити. Тобто первинним все-таки є приватний



власник, приватний господар. Кооператив є форма і спосіб які допомагають стійкіше, впевненіше, надійніше стояти приватним господарям.

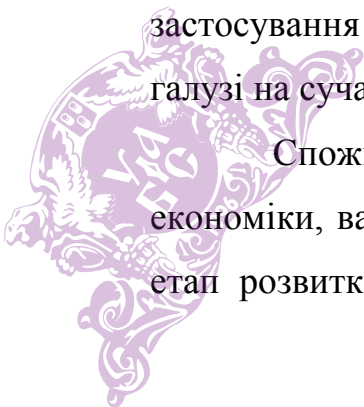
Родовою ознакою кредиту виступає об'єкт кредитних відносин, яким є вартість виключно у грошовій формі. Першопричина такої особливості пов'язана із вартісною формою наявних у кредитній спілці кредитних ресурсів. З метою зниження кредитного ризику позики видаються під залог. Предметом залогу може бути будь-яке майно, що належить позичальнику та відповідає двом критеріям: відповідність, що визначається якістю майна та можливістю здійснити контроль за його збереженням; достатність об'єкту залогу, що означає перевищення вартості закладених цінностей суми наданої позики.

Для кредитора одержання плати за кредит у вигляді процентної ставки є необхідною вимогою реалізації його інтересів.

Кредитні спілки є важливою інфраструктурною складовою фінансового ринку в сільській місцевості. Тому їх господарська діяльність повинна сприяти економічному розвитку регіону. При організації кредитних відносин кредитні спілки виходять з необхідності врахування інтересів спілки, її пайовиків, позичальників та загальнодержавних інтересів.

Проведене дослідження особливостей фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації дозволило автору розвинути дане поняття через залучення до фінансово-кредитних відносин підприємницьких структур сільської місцевості кредитні спілки, виходячи з відмінними рисами їх функціонування від банківських установ, застосування кооперативних принципів діяльності та об'єктивних вимог галузі на сучасному етапі господарювання.

Споживча кооперація стає ядром кооперативного сектора економіки, важливою складовою багатоукладної економіки країни. Новий етап розвитку споживчої кооперації слід вважати етапом економічного



зростання, гармонійного поєднання соціальних та економічних засад, посилення соціальної місії споживчої кооперації. Перспективний розвиток споживчої кооперації неможливий без науково - виваженої стратегії та відповідного фінансово-кредитного забезпечення.

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”



Висновки до розділу 1

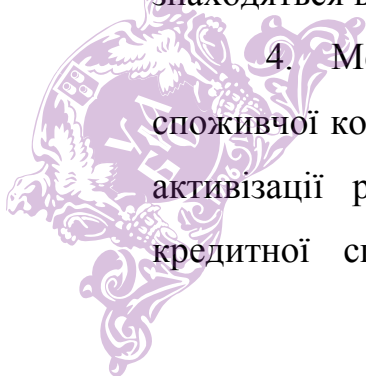
Дослідження теоретичних основ фінансово - кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації дозволяє зробити наступні висновки:

1. Формування інвестиційних ресурсів розглядається як одне з найважливіших питань не тільки інвестиційної, а й фінансової стратегії системи споживчої кооперації, що дасть змогу забезпечити необхідними джерелами і коштами як реалізацію інвестиційних проєктів, так і нормальне функціонування і фінансову стійкість господарської діяльності на перспективу.

2. В процесі фінансово-господарської діяльності певна частинна економічних відносин власності на майно проявляється через оборот грошей або через фінанси. Фінанси являють собою систему економічних відносин, що виникають у процесі відтворення, розподілу і перерозподілу внутрішнього валового продукту й національного доходу та пов'язані з формуванням та використанням грошових доходів та фондів грошових ресурсів.

3. Поняття фінансового та кредитного забезпечення розглядається як необхідна умова фінансових та кредитних відносин, які спрямовані на забезпечення фінансово-господарської діяльності необхідними фінансовими ресурсами. Поняття фінансово-кредитного забезпечення тісно пов'язане з поняттям фінансово-виробничого потенціалу підприємства. Грошові доходи та фонди грошових ресурсів формують фінансові ресурси підприємств, які поділяються на власні та залучені та знаходяться в постійному русі.

4. Механізм фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі розвитку економіки вбачається в активізації роботи серед сільського населення з приводу створення кредитної спілки з метою дрібного кредитування підприємницької



діяльності в сільській місцевості. Підприємства системи споживчої кооперації відчувають гостру потребу в пошуку додаткових джерел поповнення власних коштів в

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”



РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

2.1. Фінансовий стан підприємств споживчої кооперації Сумської області

В ринкових умовах необхідною умовою функціонування підприємств є ефективність господарювання. Вона передбачає отримання прибутку в результаті фінансово-господарської діяльності. Аналіз зміни кількості прибуткових підприємств свідчить про зростання ефективності господарювання підприємств (таблиця 2.1.). Інформація наведена та розрахована на підставі статистичних даних матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

Таблиця 2.1.

Структура прибуткових підприємств і організацій
системи Укоопспілки*

Споживспілки	у % до загальної кількості по роках					
	1998р.	1999р.	2000р.	2001р.	2002р.	2003р.
1	2	3	4	5	6	7
Кримспоживспілка	72,0	61,2	79,6	70,6	71,6	75,0
Вінницька	33,5	61,1	75,4	79,2	85,6	88,2
Волинська	23,9	23,0	66,3	72,2	78,3	81,9
Дніпропетровська	47,9	62,1	75,9	84,5	92,5	92,1
Житомирська	40,6	53,1	55,4	62,2	61,6	74,0
Закарпатська	31,5	49,5	51,5	64,4	89,8	95,0
Івано-Франківська	23,1	41,0	50,2	57,2	77,6	86,0
Кіровоградська	25,8	40,0	41,8	57,3	77,1	87,8
Луганська	42,0	57,9	65,3	76,2	90,5	90,5
Львівська	33,6	55,4	58,3	83,1	87,0	91,2
Миколаївська	46,7	67,9	76,6	76,4	75,8	80,8
Одеська	55,3	64,2	73,6	87,4	90,5	90,4
Полтавська	18,7	44,5	60,4	61,4	84,7	73,4
Рівненська	37,5	50,0	63,3	69,6	76,3	74,1

(продовження таблиці 2.1)

1	2	3	4	5	6	7
Сумська	39,5	53,5	66,3	64,0	68,1	68,9
Тернопільська	47,1	53,0	54,4	58,0	80,4	79,2
Харківська	35,8	43,5	62,6	65,9	81,7	86,7
Херсонська	28,4	52,5	62,0	67,6	69,0	70,3
Хмельницька	14,3	43,0	47,3	73,2	85,0	90,0
Черкаська	62,1	70,7	69,3	65,8	63,3	70,4
Чернівецька	45,6	59,4	74,0	84,5	88,6	88,4
Чернігівська	42,4	48,6	57,4	68,7	74,2	84,2
Разом	37,4	52,9	62,7	71,2	80,5	69,0

* Розраховано за даними матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

Як видно з наведених даних протягом 1998-2003рр. кількість прибуткових підприємств в Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Закарпатській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Одеській, Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій, Чернігівській облспоживспілках має тенденцію до зростання. Разом з цим, для Житомирської, Миколаївської, Черкаської, Сумської облспоживспілок 2002 рік характеризується певним зменшенням кількості прибуткових організацій та підприємств, але в 2003 році спостерігається ріст даного показника. Починаючи з 2002 року зменшилась кількість прибуткових організацій і підприємств в Кримспоживспілці, Полтавській, Рівненській облспоживспілках.

Динаміка фінансового результату по всіх галузях діяльності підприємств системи Укоопспілки наведена в таблиці 2.2.

Підприємства інфраструктури відчувають серйозну конкуренцію з боку підприємницьких структур, які активно проникають в інфраструктурні види діяльності, поширюють свою діяльність та використовують ефект гнучкості та маневрування. В цих умовах прибутковість господарської діяльності набуває все більшого значення.

На підставі наведених в таблиці даних можна зробити висновок, що 2003 рік характеризується певною стабілізацією прибутковості та зростанням суми прибутку майже по всіх облспоживспілках. Виняток

становить лише Івано-Франківська, Полтавська та Херсонська облспоживспілки.

Таблиця 2.2.

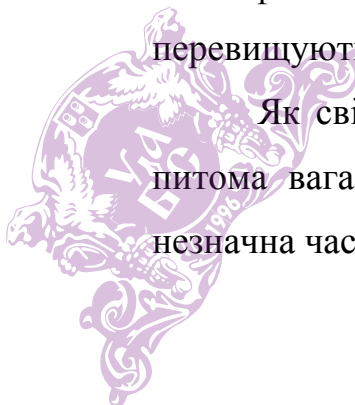
Динаміка фінансового результату підприємств споживчої кооперації по всіх галузях діяльності *

Споживспілки	рок (збиток) по роках (тис.грн)					
	1998р.	1999р.	2000р.	2001р.	2002р.	2003р.
Кримспоживспілка	-779	3199	2586	1135	1323	1765
Вінницька	-15850	-8210	-2246	-758	196	256
Волинська	-7612	-5674	-3989	-1877	-800	65
Дніпропетровська	-7949	-6263	-103	559	559	420
Житомирська	-8325	-3689	-1526	171	171	17
Закарпатська	-6791	-2870	-2678	-4744	1	217
Івано-Франківська	-12371	-9091	-8814	-7556	-1857	-640
Кіровоградська	-8307	-3799	-5961	-3180	-1122	28
Луганська	-6777	-2897	-2057	-2216	4	138
Львівська	-14869	-9689	-4493	-1301	140	337
Миколаївська	-4961	-959	-226	-1013	-299	184
Одеська	-7594	-4480	-3734	-1536	450	778
Полтавська	-13011	-8291	-4710	-7809	80	-2128
Рівненська	-9701	-5068	-1204	-336	168	212
Сумська	-7021	-1416	-779	-1835	0	123
Тернопільська	-8461	-4447	-4359	-2304	118	176
Харківська	-7435	-3553	-1820	-4517	5	505
Херсонська	-7298	-5283	-4877	-6267	-1963	-380
Хмельницька	-13901	-6275	-2603	-1163	509	319
Черкаська	-6208	2473	2156	-2021	661	394
Чернівецька	-2666	-318	83	92	194	352
Чернігівська	-7467	-3671	-4519	-2459	-203	53

* Розраховано за даними матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

Ефективність фінансово-господарської діяльності залежить перш за все від суми власних коштів. Чим більше запас власних коштів, тим більше запас фінансової стійкості підприємства, за умови, що його власні кошти перевищують позикові.

Як свідчать дані таблиці 2.3, по всіх облспоживспілках найбільша питома вага власних коштів розміщена в необоротних активах і дуже незначна частка знаходиться в обороті.



Таблиця 2.3.

Наявність та розміщення власних коштів підприємств
споживчої кооперації*

(млн.грн)

Споживспілки	Власні кошти	Їх розміщення в тому числі	
		В необоротних активах	в обороті
Кримспоживспілка	156,9	147,8	9,1
Вінницька	221,7	209,1	12,6
Волинська	85,0	78,3	6,7
Дніпропетровська	148,5	141,1	7,4
Житомирська	115,8	106,4	9,4
Закарпатська	106,7	100,3	6,4
Івано-Франківська	75,7	75,8	-0,1
Кіровоградська	74,5	71,5	3,0
Луганська	76,3	71,9	4,4
Львівська	107,8	102,2	5,6
Миколаївська	110,6	109,0	1,6
Одеська	122,1	115,7	6,4
Полтавська	155,0	151,9	3,1
Рівненська	101,2	103,2	-2,0
Сумська	84,6	83,9	0,7
Тернопільська	84,6	123,2	4,6
Харківська	127,8	79,8	9,4
Херсонська	89,2	115,6	5,6
Хмельницька	121,2	157,5	0,1
Черкаська	157,6	147,5	19,3
Чернівецька	166,8	87,9	3,6
Чернігівська	91,5	98,6	11,6
Разом	2912,6	2771,3	141,3
Питома вага розміщення власних коштів по Укоопспілці, %	100,0	95,1	4,9
В тому числі по Сумській облспоживспілці, %	100,0	99,1	0,9

* Розраховано за даними матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

Найбільша питома вага власних коштів підприємств системи споживчої кооперації розміщена в необоротних активах. В Івано-Франківській, Рівненській облспоживспілках в обороті зовсім немає власних коштів, а співвідношення власних коштів в необоротних активах та в обороті зовсім не відповідає теоретично достатньому значенню. В

таблиці 2.4. наведена динаміка співвідношення оборотних активів до необоротних.

Таблиця 2.4.

Структура оборотних та необоротних активів
підприємств системи Укоопспілки *

Споживспілки	Відношення до валюти балансу, %				Співвідношення оборотних активів до необоротних, %	
	Необоротні активи		Оборотні активи			
	2002р.	2003р.	2002р.	2003р.	2002	2003
Кримспоживспілка	83,0	83,4	17,0	16,6	20,5	19,9
Вінницька	91,2	89,8	8,8	10,2	9,6	11,4
Волинська	86,6	86,2	13,4	13,8	15,5	16,0
Дніпропетровська	90,8	90,3	9,2	9,7	10,1	10,8
Житомирська	85,1	84,3	14,9	15,7	17,5	18,6
Закарпатська	88,6	87,3	11,4	12,7	12,8	14,6
Івано-Франківська	89,5	89,5	10,5	10,5	11,7	11,7
Кіровоградська	87,1	85,5	12,9	14,5	14,8	16,9
Луганська	90,7	91,2	9,3	8,8	10,2	9,7
Львівська	87,5	86,8	12,5	13,2	14,3	15,2
Миколаївська	92,4	90,9	7,6	9,1	8,2	10,1
Одеська	88,9	88,4	11,1	11,6	12,4	13,2
Полтавська	92,6	91,5	7,4	8,5	8,0	9,3
Рівненська	82,2	80,8	17,8	19,2	21,6	23,7
Сумська	87,6	87,1	12,4	12,9	14,2	14,8
Тернопільська	92,3	90,8	7,7	9,2	8,3	10,2
Харківська	89,0	87,4	11,0	12,6	12,3	14,4
Херсонська	91,0	90,6	9,0	9,4	9,9	10,3
Хмельницька	89,6	89,9	10,4	10,1	11,6	11,2
Черкаська	80,6	80,1	19,4	19,9	24,1	24,8
Чернівецька	90,8	91,0	9,2	9,0	10,1	9,8
Чернігівська	85,8	85,0	14,2	15,0	16,5	17,7
Разом	87,9	87,1	12,1	12,9	13,8	14,8

* Розраховано за даними матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

Як видно з таблиці найбільшу питому вагу в валюті балансу становлять необоротні активи за весь аналізований період та по всіх облспоживспілках. Разом з тим, спостерігається ріст питомої ваги оборотних активів в 2003 році в Вінницькій, Волинській та Херсонській ОСС на 0,4%; Дніпропетровській, Сумській, Черкаській та Одеській ОСС на 0,5%; Житомирській на 0,6%; Львівській на 0,7%; Чернігівській та Полтавській на 0,9%, Закарпатській на 1,3%; Рівненській на 1,4%;

Миколаївській та Тернопільській на 1,5%; Кіровоградській та Харківській на 1,6%.

Про велику частку власних коштів, вкладених в необоротні активи свідчить також співвідношення оборотних активів до необоротних активів. Вважається теоретично достатнім якщо коефіцієнт мобільності активів перевищує значення 0,5. Цей показник показує, яку частку валюти балансу займають оборотні активи. Як видно, по всіх облспоживспілках він далеко не відповідає нормативу. Співвідношення оборотних активів до необоротних повинно перевищувати 100%.

Велику частку у валюті балансу підприємств системи споживчої кооперації займають поточні зобов'язання (табл.2.5.) , стан покриття яких оборотними активами дуже незадовільний, так як вважається нормальним співвідношення оборотних активів та поточних зобов'язань 1:3.

Таблиця 2.5.

Співвідношення оборотних активів до поточних зобов'язань*

(тис.грн.)

Споживспілки	Оборотні активи		Поточні зобов'язання		Співвідношення оборотних активів та поточних зобов'язань	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
1	2	3	4	5	6	7
Кримспоживспілка	32564	31126	20469	21963	1,59	1,42
Вінницька	32598	37459	25512	24830	1,28	1,51
Волинська	21418	22173	15237	15479	1,41	1,43
Дніпропетровська	19409	21023	12924	13574	1,50	1,55
Житомирська	30337	32647	22301	23302	1,36	1,40
Закарпатська	19087	21191	15043	14777	1,27	1,43
Івано-Франківська	13347	13045	16444	13992	0,81	0,93
Кіровоградська	13724	14970	13373	12895	1,03	1,16
Луганська	9898	9482	6393	5073	1,55	1,87
Львівська	21966	23141	18258	17308	1,19	1,34
Миколаївська	11936	14281	9344	12650	1,28	1,13
Одеська	22143	22852	17029	16402	1,30	21,39
Полтавська	17651	21223	17224	18179	1,02	1,17
Рівненська	36020	39457	35555	41472	1,01	0,95
Сумська	21629	23413	24257	22693	0,89	1,03

Тернопільська	15261	17561	12308	12953	1,24	1,36
Харківська	15187	15783	10793	8033	1,41	1,96
Херсонська	17174	17999	12092	12366	1,42	1,46
Хмельницька	26132	25262	26688	24579	0,98	1,03
Черкаська	50043	51937	28411	32532	1,76	1,60
Чернівецька	12373	13039	9194	9498	1,35	1,37
Чернігівська	28992	30332	19120	19710	1,52	1,54
Разом	553298	586249	439379	448356	1,26	1,31

* Розраховано за даними матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

Прагнення мати на своєму балансі тільки майно в матеріально-речовій формі і скоротити до мінімуму дебіторську і кредиторську заборгованість пов'язане, насамперед, з інфляцією. При систематичному рості цін майно також дорожчає, а борги залишаються в тій же номінальній сумі, тобто знецінюються. Тому відстрочка платежу й утворення з цієї причини дебіторської заборгованості завдають шкоди фінансовому становищу підприємства. Небажано також затримувати погашення кредиторської заборгованості, тому в умовах інфляції це погіршує відносини з кредиторами, зокрема з постачальниками.

Як свідчать показники динаміки дебіторської заборгованості, наведені в таблиці 2.6, протягом останніх 5 років спостерігається значне зменшення дебіторської заборгованості, але значна питома вага дебіторської заборгованості підприємствами прострочена, що в свою чергу негативно впливає на кінцеві результати фінансово-господарської діяльності.

Таблиця 2.6.

Стан дебіторської заборгованості на підприємствах системи Укоопспілки*

(тис.грн.)

Споживспілки	1998	2003	Відх, +,-	У т.ч. за товари, роботи, послуги		
				1998	2003	Відх.
Кримспоживспілка	11733	5564	-6169	4188	1894	-2294
Вінницька	13899	6624	-7275	11181	2589	-8592
Волинська	8637	7177	-1460	6591	3288	-3303
Дніпропетровська	7286	5176	-2110	4937	708	-4229

Житомирська	12303	8730	-3573	9940	4000	-5940
Закарпатська	8647	4284	-4363	6161	2552	-3609
Івано-Франківська	9309	4263	-5046	6508	1289	-5219
Кіровоградська	7774	5871	-1903	5316	1362	-3954
Луганська	5641	1878	-3763	3442	847	-2595
Львівська	12159	3924	-8235	7918	2267	-5651
Миколаївська	6534	1911	-4623	3428	842	-2586
Одеська	12531	7217	-5314	8222	1965	-6257
Полтавська	12582	3732	-8850	9371	438	-8933
Рівненська	11140	12548	+1408	9131	6885	-2246
Сумська	11130	7491	-3639	7711	3797	-3914
Тернопільська	6319	5834	-485	4843	4252	-591
Харківська	8797	5690	-3107	5710	1926	-3784
Херсонська	9233	7553	-1680	5177	2315	-2862
Хмельницька	14034	6012	-8022	11169	1839	-9330
Черкаська	13936	9797	-4139	8945	5010	-3935
Чернівецька	5979	1947	-4032	4439	598	-3841
Чернігівська	16471	10242	-6229	10494	6059	-4435
Разом	23798	14562	-92352	162838	62452	-
	1	9				100386

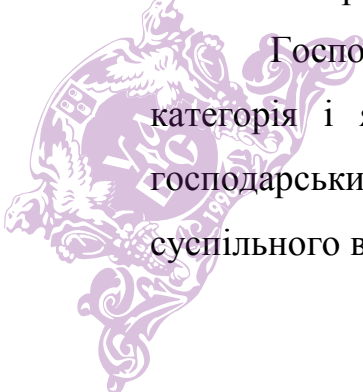
* Розраховано за даними матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

З іммобілізацією оборотних засобів звичайно пов'язується їх використання не за призначенням: у капітальному будівництві і капітальному ремонті; втрати від псування товарно-матеріальних цінностей, не списаних з балансу у встановленому порядку; перевитрати по фондах матеріального стимулювання, коштах цільового фінансування.

Наявність позапланового відволікання оборотних засобів з обороту підприємства свідчить про грубі порушення фінансової дисципліни і негативно відображається на фінансовому стані підприємства(табл. 2.7.).

Так, за 2003 рік непродуктивні втрати по системі склали 5920 тис.грн., причому найбільшу питому вагу в них становлять крадіжки та сплачені штрафи.

Господарський розрахунок виступає одноразово як економічна категорія і як метод ведення господарства. Як економічна категорія господарський розрахунок виражає економічні відносини в усіх ланках суспільного виробництва.



Таблиця 2.7.

Непродуктивні втрати за 2003р. по підприємствах
системи споживчої кооперації України*

Споживспілки	Всього		У тому числі:				
	2002р	2003р	Крадіжки	Пожежі	Нестачі	Псування	Сплата пені, штрафів неустойок
Кримспоживспілка	281	200	49			3	148
Вінницька	352	298	127				171
Волинська	398	133	89				44
Дніпропетровська	199	144	108	3			33
Житомирська	354	512	144	54		1	313
Закарпатська	130	65	32				33
Івано-Франківська	346	182	31				151
Кіровоградська	479	427	67	7	47		306
Луганська	101	84	32				52
Львівська	320	284	216	8			60
Миколаївська	200	159	49				110
Одеська	259	178	101		3		74
Полтавська	305	294	128	4			162
Рівненська	310	391	151	10			230
Сумська	307	366	58	24			284
Тернопільська	161	261	73				188
Харківська	387	108	67				41
Херсонська	372	311	34	2			275
Хмельницька	139	98	82				16
Черкаська	567	525	296	14	26	1	188
Чернівецька	119	130	59	2			69
Чернігівська	545	403	193	1			209
Разом	6988	5920	2268	172	85	5	3390

* Розраховано за даними матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

В господарському розрахунку виражаються виробничі відносини, які існують між суспільством в цілому та окремими підприємствами та організаціями, між самими підприємствами, між підприємствами, робітниками та службовцями.

Господарський розрахунок являється основним методом ведення господарства, суть якого полягає в співвідношенні у вартісній формі затрат



та результатів господарської діяльності, відшкодуванні виробничих витрат доходами та забезпеченні рентабельної роботи.

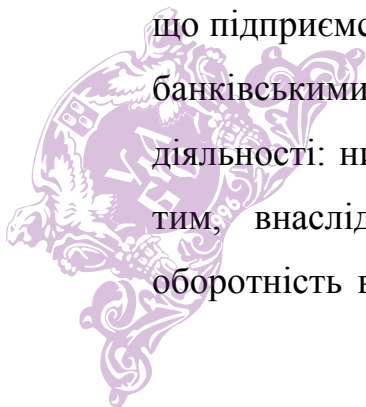
Структурна перебудова народногосподарського комплексу в Україні передбачає інтенсивний розвиток галузей та організаційних систем, функціонування яких скеровано на забезпечення населення чи інших кінцевих споживачів у товарах та товарних послугах. Однією з таких сфер є система споживчої кооперації.

Основна частка підприємств споживчої кооперації використовує позичені чи залучені фінансові ресурси, в тому числі безпосередньо кредити та позики банку. Оскільки платоспроможний попит населення, що обслуговується в системі недостатній, оборотність фінансових ресурсів, що вкладені в товари народного споживання, є сповільненою. Як наслідок, значна частка витрат обігу торгівлі припадає на відсотки за користування кредитом.

При проведенні аналізу динаміки джерел формування майна підприємств споживчої кооперації визначено, що банківські кредити не відіграють належної ролі у фінансуванні господарської діяльності підприємств споживчої кооперації (табл.2.8).

Найбільшу питому вагу в джерелах формування майна становить власний капітал, який має тенденцію до росту. Позитивно слід відмітити зменшення кредиторської заборгованості, але поточні зобов'язання протягом року зросли.

Кредитоспроможний попит підприємств споживчої кооперації визначається головним чином фінансовим станом позичальника, наявністю в нього ліквідної застави тощо. Проведений аналіз цих факторів засвідчив, що підприємства споживчої кооперації мають непривабливий вигляд перед банківськими установами з приводу кредитування господарської діяльності: низька платоспроможність, кризовий фінансовий стан. Разом з тим, внаслідок незадовільного платоспроможного попиту населення оборотність вкладених у товари фінансових ресурсів є сповільненою. Як



наслідок, значна частина витрат торгівлі припадає на відсотки за користування кредитом.

Таблиця 2.8.

Джерела формування майна підприємств споживчої
кооперації за 2002-2003рр.

№	Показники	В цілому по системі Укоопспілки			В тому числі Сумської облспоживспілки		
		2002р.	2003р.	відхил.	2002р.	2003р.	відхил.
1	Власний капітал, млн.грн	1470,2	1614,6	144,4	34,6	43,0	8,4
	у % до вартості майна	58,3	65,6	7,3	38,7	49,4	10,7
2	Кредиторська заборгованість, млн.грн	566,4	330,0	-236,4	27,9	19,4	-8,5
	у % до вартості майна	22,5	13,4	-9,1	31,1	22,3	-8,8
3	Поточні зобов'язання, млн.грн	439,4	448,4	9,0	24,3	22,7	-1,6
	у % до вартості майна	17,4	18,2	0,8	27,2	26,1	-1,1
4	Банківські кредити, млн.грн	44,9	70,1	25,2	2,7	2,0	-0,7
	у % до вартості майна	1,8	2,8	1,0	3,0	2,2	-0,8
	Всього вартість майна, млн.грн	2520,9	2463,1	-57,8	89,5	87,1	-2,4

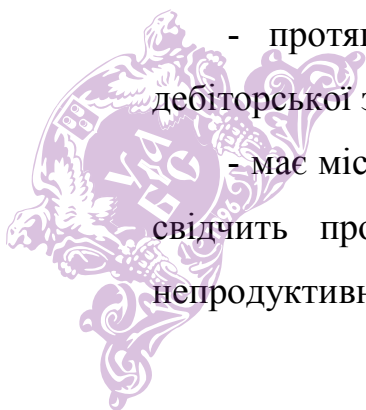
Таким чином, можна зробити висновок, що підприємства системи споживчої кооперації України мають недостатню кількість власного оборотного капіталу в основному із-за суб'єктивних причин:

- найбільша питома вага власних коштів підприємств споживчої кооперації розміщена в необоротних активах, про що свідчить проаналізована в роботі структура оборотних та необоротних активів підприємств системи Укоопспілки;

- значну частку у валюті балансу підприємств становлять поточні зобов'язання, стан покриття яких оборотними активами дуже незадовільний і не відповідає теоретично достатньому значенню;

- протягом останніх 5 років спостерігається значне зменшення дебіторської заборгованості, але значна її сума прострочена;

- має місце позапланове відволікання оборотних коштів з обороту, що свідчить про грубі порушення фінансової дисципліни; за 2003 р. непродуктивні втрати по системі споживчої кооперації становлять 5920



тис.грн., в тому числі найбільшу питому вагу в них становлять крадіжки та сплачені штрафи.

Найбільш складно вирішуються питання, пов'язані з фінансовою підтримкою структур споживчої кооперації. Якщо більшість коштів на підтримку інших сфер підприємства, зокрема малого бізнесу, держава розподіляє шляхом фінансування державних програм розвитку підприємства за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів та позабюджетних коштів, то суб'єкти споживчої кооперації фактично не залучені до таких програм.

Сьогодні гострою проблемою у споживчій кооперації є відсутність власних оборотних коштів. При збитковій роботі і коефіцієнті ліквідності поточних зобов'язань на 01.01.2004 року < 1 (0,89) за рахунок одних внутрішніх чинників вийти з фінансової кризи в короткий термін надзвичайно важко. Потрібні спільні зусилля працівників споживчої кооперації, пайовиків, які не працюють у системі, та держави.

Стан власних коштів та їх розміщення в системі Сумської облспоживспілки показаний в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 .

Наявність власних коштів та їх розміщення в системі
Сумської облспоживспілки на 31.12.2003 року.

(тис.грн.)

Назва організації	Власні кошти	Розміщення власних коштів			
		в тому числі			
		в необоротних активах	в незавершеному будівництві	Фінансові інвестиції	в обороті
Охтирська РСС	3727,0	4014,2	-	156,	-287,2
Білопільська РСС	6315,0	6986,4	189,0	1,6	-671,4
Буринська РСС	4537,0	4307,0	317,0	6,2	+230,0

В-Писарівська РСС	2558,1	2747,7	-	1,1	-189,6
Глухівська РСС	7039,0	7208,7	30,1	33,2	-169,7
Конотопська РСС	5498,3	5788,9	1302,6	16,2	-290,6
Краснопільська РСС	4981,0	3331,3	-	9,3	+1649,7
Кролевецька РСС	4567,5	4651,9	-	8,6	-84,4
Лебединська РСС	2488,9	2701,7	-	41,8	-212,8
Л.Долинська РСС	3191,0	3985,6	-	-	-794,6
Недригайлівська РСС	6618,4	6845,4	-	4,4	-227,0
Путивльська РСС	5507,9	6017,0	75,9	3,6	-509,1
Роменська РСС	7737,0	7053,4	-	20,5	+683,6
С.Будська РСС	3271,3	3716,4	-	12,3	-445,1
Сумська РСС	5535,1	5136,5	24,8	77,0	-343,6
Тростянецька РСС	3148,5	3160,7	-	10,5	-12,2
Шосткінська РСС	5573,0	5618,0	88,2	90,8	-45,0
Ямпільська РСС	5358,6	5905,0	-	22,2	-546,4
Разом	87652,9	89175,8	2027,6	515,3	-1548,0

* Інформація зібрана та узагальнена автором.

Як видно з таблиці в системі Сумської облспоживспілки практично по всіх райспоживспілках відсутні власні кошти в обороті. Виключення складає лише Буринська, Роменська та Краснопільська райспоживспілки. Від цих показників діяльності в прямій залежності знаходиться кінцевий фінансовий результат господарської діяльності. Перераховані організації являються прибутковими.

В умовах гострої нестачі коштів, платіжної кризи, низької купівельної спроможності сільського населення кооперативні організації зберегли, в основному, матеріальну базу, кадровий потенціал і напрацьовані багатьма роками виробничі зв'язки, активно працюють в напрямі пошуку шляхів подолання існуючих проблем і виходу із кризової ситуації.

Відсутність власних коштів в обороті у більшості організацій і підприємств не дає можливості їм належно використовувати матеріально – технічну базу. Тому частина приміщень передається в оперативну оренду, щоб покрити витрати на амортизацію та отримати незначний дохід. Але такі заходи зменшують потенційні можливості утриматись на ринку, нарощувати обсяги діяльності.

Більшу інформацію про стан активів підприємства можна отримати шляхом розрахунку показників ефективності використання оборотних активів та основних засобів (табл.2.10.).

Дані таблиці свідчать, що середня вартість активів в 2003 році віддача оборотних активів зросла на 1,8 тис.грн. по відношенню до 2001 року та на 10,3 тис.грн. в порівнянні з 2002 р. Разом з тим, спостерігається прискорення оборотності активів на 4,3днів по відношенню до 2001 року., в тому числі по коштам в розрахунках на 5,2 дня та по запасам на 0,4 дня . Оборотність активів в порівнянні з 2002р. уповільнилась , що являється не бажаним.

В 2003 році на кожні 100 грн товарообороту приходилось 10,3 грн. прибутку, що на 1,7грн. більше ніж в 2001р. та на 10,3 грн. менше ніж в 2002р. Ефективність господарської діяльності залежить від наявності необхідних основних засобів. Як видно з таблиці фондвіддача зросла на 1,81 тис. грн. в порівнянні з 2001 р. та на 0,05 в порівнянні з 2002р.

Таблиця 2.10.

Показники ефективності використання оборотних активів та основних засобів в системі Сумської облспоживспілки*

Показники	Одиниці виміру	2001р.	2002р.	2003р.	Відхилення 2003 р. від	
					2001р	2002р
3.Оборотність оборотних активів	Дні	30,2	24,0	25,9	-4,3	1,9
3.1.грошових коштів та їх еквівалентів	Дні	0,5	1,0	1,7	0,2	0,7
3.2.коштів у розрахунках	Дні	9,0	2,7	3,8	-5,2	1,1
3.3.запасів	Дні	20,8	20,4	20,4	-0,4	-
5.Віддача оборотних активів	Грн	12,1	3,6	13,9	1,8	10,3
6. Рентабельність оборотних активів	%	8,6	20,6	10,3	1,7	-10,3
Фондвіддача	Грн	3,86	5,62	5,67	1,81	0,05

Рентабельність основних засобів	%	2	5,4	2,9	0,9	-2,5
---------------------------------	---	---	-----	-----	-----	------

* Розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

Платоспроможність - це здатність підприємства виконувати свої зовнішні короткострокові і довгострокові зобов'язання, використовуючи свої активи. Цей показник вимірює фінансовий ризик, тобто можливість банкрутства. Для виміру рівня платоспроможності використовують спеціальні коефіцієнти, методика розрахунку яких наведена в таблиці 2.11.

Фінансовий стан Сумської ОСС слід вважати як фінансово не стабільний. Як свідчать дані таблиці всі розраховані показники не відповідають теоретично достатнім значенням. Так в 2003 році частка власного капіталу у загальній вартості майна зростає на 20% в порівнянні з 2001р. Негативним слід вважати ріст участі позикового капіталу у формуванні активів на 0,46 в порівнянні з 2002р. Разом з тим знизилась частка фінансування діяльності підприємства за рахунок власного капіталу на 0,03 в порівнянні з 2002р. Дуже незначна частка власного капіталу в 2003 р. вкладена у найбільш мобільні активи, за 2001-2002рр. цього зовсім не спостерігається. Коефіцієнт фінансової стійкості зменшився на 0,01 в порівнянні з 2002р. та збільшився на 0,2 в порівнянні з 2001р.

Таблиця 2.11.

Показники фінансової стійкості Сумської облспоживспілки
(станом на кінець року)*

Показник, його значення	його оптимальне	2001р.	2002р.	2003р.	Відхилення 2003р. від	
					2001	2002
Коефіцієнт незалежності- (> =0,5)	економічної	0,57	0,77	0,77	0,2	-
Коефіцієнт позикового капіталу- (<=0,5)	концентрації	0,43	0,23	0,23	-0,2	-
Коефіцієнт (<2)	фінансової залежності-	1,76	1,3	1,3	0,46	-
Коефіцієнт фінансування- (> 1)		1,32	3,38	3,35	2,03	-0,03
Коефіцієнт маневреності- (> =0,5)		-0,24	-0,019	0,004	-	-
Коефіцієнт (0,85-0,9)	фінансової стійкості-	0,57	0,78	0,77	0,2	-0,01

* Розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

Показник ліквідності характеризує можливість підприємства погасити свої короткотермінові (поточні) зобов'язання за рахунок своїх поточних активів (табл. 2.12.)

Таблиця 2.12

Показники ліквідності Сумської облспоживспілки за 2001-2003рр..

Показник, його оптимальне значення	Роки			Відхилення 2003р. від	
	2001	2002	2003	2001	2002
	1.Коефіцієнт абсолютної ліквідності- (0,2-0,3)	0,013	0,054	0,072	0,059
Коефіцієнт термінової ліквідності-(0,7-0,8)	0,10	0,15	0,26	0,16	0,11
Коефіцієнт загальної ліквідності-(2,0-2,5)	0,68	0,93	1,01	0,33	0,08
Коефіцієнт ліквідності запасів	0,58	0,78	0,75	0,17	-0,03

* Розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

Як видно з таблиці коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2003р. склав – 0,072 і протягом 2001-2003рр. він збільшився відповідно на 0,059 та 0,018. Це свідчить про низький рівень високоліквідних активів. Дуже незначна частина поточної заборгованості може бути погашена негайно на дату складання звітності.

Коефіцієнт термінової ліквідності протягом всіх аналізуємих років значно нижчий за критичне значення. Крім того, в 2003р. він збільшився на 0,16 в порівнянні з 2001р. та на 0,11 в порівнянні з 2002р., що свідчить про підвищення можливості погашення поточної заборгованості за рахунок готівки та очікуваних надходжень від дебіторів. Міра покриття поточними активами поточних зобов'язань теж незадовільна і зросла на 0,33 в порівнянні з 2001р. та на 0,08 в порівнянні з 2002р. Міра покриття матеріальними цінностями поточних зобов'язань зросла на 17% в порівнянні з 2001р. та на знизилась на 3% в порівнянні з 2002р. , що теж являється незадовільним і свідчить про небажані залишки готової продукції . Таким чином, можна зробити висновок, що у господарства майже немає легкоконвертованих у гроші активів, щоб покрити свої

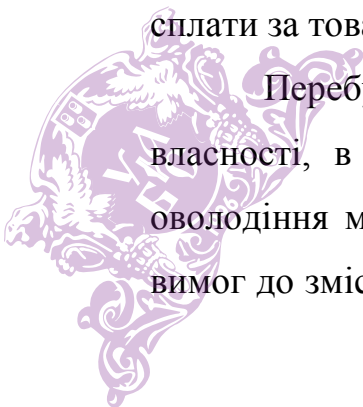
поточні зобов'язання. Розраховані коефіцієнти ліквідності дуже низькі і сталися внаслідок таких факторів:

- підприємство практично не має готівкових коштів;
- дуже громіздка матеріально-технічна база;
- великий залишок товарних запасів, що не користуються попитом;
- значна сума коштів вилучена з обороту у вигляді дебіторської заборгованості.

Фінансовий стан більшості підприємств споживчої кооперації слід вважати кризовим і однією із основних причин такого становища, на рівні з дією факторів об'єктивного характеру, є недостатність власних оборотних коштів, неефективність використання основних, оборотних, трудових ресурсів, прибутку, що і приводить до збиткової діяльності підприємств. На нашу думку, підприємства не мають власних оборотних коштів у значній мірі з таких причин:

- значну шкоду завдає діюча податкова політика: досить великі кошти відволікаються у вигляді податків;
- матеріально-технічна база об'єктів торгівлі, громадського харчування досить дорого коштують важким тягарем лягли на сьогоднішній фінансовий стан підприємств;
- відсутні пільгові тарифні ставки на оплату теплової та електричної енергії, комунальні послуги, послуги засобів зв'язку;
- весь час зростає сума непродуктивних витрат від нестач, крадіжок та розмір дебіторської заборгованості. Погіршує і без того важкий фінансовий стан підприємств і той факт, що більше 25% від загальної суми дебіторської заборгованості складає заборгованість, по якій минув строк сплати за товари роботи, послуги.

Перебудова господарської діяльності підприємств різних форм власності, в тому числі системи споживчої кооперації спрямована на оволодіння механізмом ринкових відносин і вимагає застосування нових вимог до змісту та методів економічного аналізу. Ринок вимагає швидкого



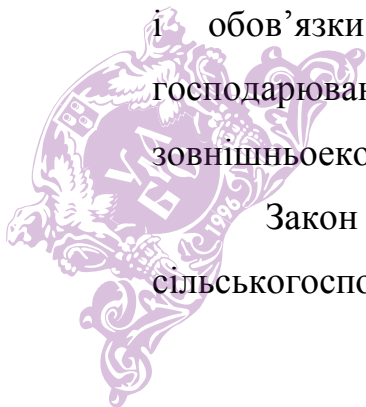
реагування на зміну виробничої ситуації, підтримку сталості фінансового стану.

Вміле управління виробничими фондами і джерелами їх формування вимагає глибокого розуміння господарських процесів, знання економічних законів ринкової економіки, оперативного реагування на зовнішні та внутрішні фактори впливу, високої ділової активності управлінського апарату. У полі зору постійно повинні бути не лише виконання планів обсягів господарської діяльності і прибутку, а й ресурсомісткість, витратомісткість і фондомісткість, рентабельність активів, окупність інвестицій тощо.

2.2. Джерела фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації.

В законодавчих актах існують певні розбіжності щодо віднесення кооперативів до громадських організацій. Так, в ст.1 Закону України “Про споживчу кооперацію” підтверджується, що споживча кооперація в Україні - добровільне об’єднання громадян. У Законі України “Про об’єднання громадян” застережено, що цей Закон не поширюється на кооперативи. Це відбулося тому, що кооперативні відносини регулюються спеціальними законами - “Про споживчу кооперацію”, “Про сільськогосподарську кооперацію”, які є правовою базою розвитку зазначених видів кооперації. В них закріплені основоположні принципи кооперації, порядок створення і припинення діяльності кооперативів, права і обов’язки членів кооперативу, відносини права власності і господарювання, управління, соціальної, фінансової, зовнішньоекономічної діяльності.

Закон “Про сільськогосподарську кооперацію” регулює діяльність сільськогосподарських виробничих та обслуговуючих кооперативів,



земельні відносини у виробничих кооперативах. У цілому названі закони відповідають Міжнародним кооперативним принципам і створюють умови для функціонування споживчих товариств та їх спілок, сільськогосподарських кооперативів та їх об'єднань. Вони передбачають демократичні принципи управління в кооперативах, самостійність кооперативної діяльності, захист прав та інтересів членів кооперативів, право кооперативної власності.

Саме тому, що Закон “Про споживчу кооперацію” відповідає світовим стандартам, Міжнародний кооперативний альянс в 1992 році прийняв Укоопспілку до складу цієї міжнародної кооперативної організації, яка співпрацює з ООН.

Окремі види кооперації регулюються іншими законними актами, зокрема Законом України “Про кредитні спілки”.

Кооперативний сектор базується на системі різноманітних кооперативів, однак його ядром є: сільськогосподарська, споживча, кредитна та соціально-культурного обслуговування. В історичному розвитку кооперація розвивалась як споживча і кредитна. Саме ці кооперативи визначають масштаби і функції кооперативного сектору економіки. У своїй діяльності вони керуються кооперативними принципами та статутами.

Після прийняття Закону України “Про кооперацію” в Україні створилися виробничі сільськогосподарські кооперативи, частина яких з'явилася в результаті реорганізації колгоспів чи колективних сільськогосподарських підприємств. Сільськогосподарські кооперативи можуть бути не тільки виробничими, а й споживчими (обслуговуючими).

Такими визнаються кооперативи, створені сільськогосподарськими товаровиробниками для здійснення на засадах взаємодопомоги та економічного співробітництва різних видів обслуговування переважно своїх членів (переробні, збутові, постачальницькі, тваринницькі, кредитні,



страхові, садівницькі, кооперативи з ремонту та спільного використання транспорту, сільськогосподарської та меліоративної техніки та ін.).

На підставі раніше проведеного аналізу можна зробити висновок, що доходність підприємств системи споживчої кооперації, а також стан основних фондів нині такі, що не дозволяють вести навіть просте виробництво тільки за рахунок власних засобів. Якщо більшість коштів на підтримку інших сфер підприємства, зокрема малого бізнесу, держава розподіляє шляхом фінансування державних програм розвитку підприємництва за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів і позабюджетних коштів, то суб'єкти споживчої кооперації фактично не залучені до таких програм. Споживча кооперація одержує лише незначну частину державних асигнувань на компенсацію витрат на підготовку кадрів.

Підприємства споживчої кооперації активно користуються кредитами банків, про що свідчить інформація наведена в таблиці 2.13

Таблиця 2.13

Динаміка залучення позикових коштів підприємствами
споживчої кооперації через банківські кредити*

Споживспілки	Всього		и за рік (+,-)	АБ „Укоопспілка”	
	2002 р.	2003 р.		2002р.	2003р.
1	2	3	4	5	6
Кримспоживспілка	2153	6350	+4197	1470	3585
Вінницька	772	1124	+352	-	11
Волинська	903	1300	+397	13	-
Дніпропетровська	693	1284	+591	377	761
Житомирська	1448	2375	+927	564	609
Закарпатська	1066	1784	+718	39	-
Івано-Франківська	582	739	+157	-	215
Кіровоградська	71	406	+335	27	27
Луганська	88	75	-13	-	-
Львівська	1030	1276	+246	747	1220
Миколаївська	933	2644	+1711	217	-1573
Одеська	614	976	+362	-	188
Полтавська	2571	4218	+1647	-	9328
Рівненська	10806	16685	+5879	9221	548
Сумська	2742	2007	-735	508	360

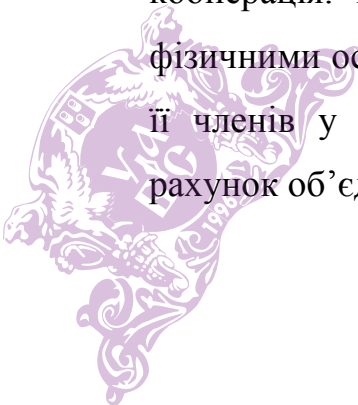
Тернопільська	310	801	+491	-	
Харківська	497	434	-63	-	-
Херсонська	395	489	+94	261	316
Хмельницька	4736	1834	-2902	4407	-
Черкаська	5374	9430	+4056	422	600
Чернівецька	562	1301	+739	471	770
Чернігівська	987	2441	+1454	10	10

* Розраховано за даними матеріалів XIX з'їзду споживчої кооперації України.

Дані таблиці свідчать, що всі, без винятку, облспоживспілки користуються банківськими кредитами. Крім цього, дане джерело фінансово – кредитного забезпечення має тенденцію до збільшення. В Сумській області сума банківських кредитів у джерелах формування коштів підприємств зменшилась протягом року на 735 тис.грн., але нестача обігових коштів відчувається дуже гостро. Проведений раніше аналіз фінансового стану Сумської облспоживспілки дає можливість зробити висновки, що існують певні ускладнення з приводу залучення підприємствами банківських кредитів.

В цих умовах сільгоспвиробнику дуже важливо визначити, з якими витратами він зіткнеться, залучаючи засоби з того чи іншого джерела. Для позичальника питання про визначення ефективності кредиту також важливе, так як існує деяка економічна межа підприємницького кредиту, за межами якої він становиться нерентабельним. При цьому величину плати слід порівняти з доходом, який може бути отриманий від господарської операції, на яку безпосередньо був взятий кредит. У випадку, якщо дохід від конкретного проекту буде значним, то кредит зі сплатою всіх відсотків слід брати. В іншому випадку від кредитування слід відмовитись.

Найчисельнішою формою кооперативного руху у світі є кредитна кооперація. Кредитна спілка - це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки[78].



Основні організаційні характеристики функціонування кредитних спілок, як однієї з форм кооперації вказаних наведені в таблиці 2.14. Якщо фермери, інші сільськогосподарські товаровиробники об'єднуються в обслуговуючі кооперативи з метою спільного обслуговування власного сільськогосподарського виробництва, то громадяни, переважно сільське населення, в тому числі фермери та інші сільськогосподарські товаровиробники, об'єднуються в споживче товариство для спільного господарювання, самообслуговування і взаємодопомоги.

Таблиця 2.14.

Порівняльна характеристика сільськогосподарських кооперативів, підприємств споживчої кооперації, кредитних спілок.

Ознаки	Підприємства споживчої кооперації	Обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи	Кредитні спілки
Соціальні цілі	Задоволення потреб сільських пайовиків та їх соціальний захист	Економічний самозахист товаровиробників	Задоволення потреб членів у взаємному кредитуванні
Економічні цілі	Одержання прибутку від різних видів діяльності з задоволення потреб членів і не членів споживчих товариств	Збільшення прибутків членів	Надання фінансових послуг
Статус	Прибуткова організація	Неприбуткова організація	Неприбуткова організація
Організаційна форма	Споживчий кооператив	Обслуговуючий кооператив	Кредитний кооператив, громадська організація
Керування	Формально демокра-	Демократичне: один	Демократичне:

	тичне: один член-один голос.Реально:централізоване керування	член-один ГОЛОС	один член-один голос
Власники	Формально : усі члени, кількість членів не фіксовано Реально прийом членів не здійснюється	Усі члени, кількість членів не фіксовано	Усі члени
Клієнти	Різні особи, що є споживачами товарів або послуг, не обов'язково члени-власники	Винятково члени-власники	Члени спілки
Види діяльності	Надання послуг споживачам	Переробка сировини, надання послуг товаровиробникам	Надання кредитів, розміщення тимчасово-вільних коштів на депозитах
Законодавче регулювання	Закон України "Про споживчу кооперацію"	Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію"	Закон України "Про кредитні спілки"
Державна підтримка	Пільги відсутні	Звільнення від податку на прибуток, інші пільги	

Джерело: узагальнено автором

Основними напрямками діяльності спілок є кредитування малого підприємництва та соціальне кредитування. За 150 років свого існування сільська кредитна кооперація пройшла важкий шлях еволюції. В кожній державі вона відрізнялась специфічними ознаками та різноманітністю форм. Батьківщиною кооперативного руху вважається Західна Європа. Умовою виникнення цього руху являється економічний та соціальний прогрес в сільському господарстві. В XIX столітті процес виникнення сільських кооперативів, створених населенням, що проживає в сільській

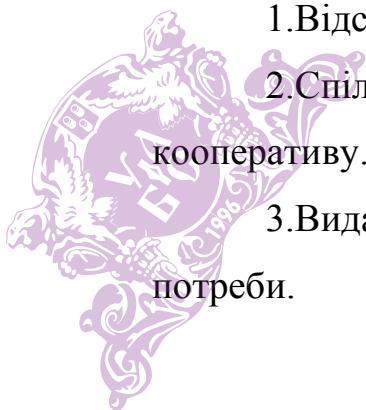
місцевості за власною ініціативою та в своїх інтересах, стимулював потребу в забезпеченні стабільних зв'язків дрібного та середнього селянства з ринком сільськогосподарської продукції.

Підвищення товарності сільського господарства та збільшення виробництва продуктів харчування знаходилося в прямій залежності в першу чергу від виробничого кредитування господарств. Збільшенню потреби сільгоспвиробників в кредитах сприяло також:

- збільшення грошової частини оподаткування по відношенню до розміру існуючих раніше натуральних податків;
- необхідність переходу до інтенсивних систем господарювання від зернового виробництва до тваринництва;
- скорочення доходів від збуту продукції в результаті зниження та відміни митних зборів на ввезення дешевого продовольства з США, Канади, Росії та інших держав[80].

Позичені кошти можна було взяти у багатого сусіда в селі, але сільські багатії мали незначний капітал та діяли ізольовано від міського фінансового ринку, що збільшувало їх монополізм. Ця обставина сприяла пошуку такої форми кредитної установи, яка знаходилася б поруч з селянином та була порівняно не дорогою. Родоначальниками кредитної кооперації в Німеччині були Герман Шульце та Фрідріх Райфайзен. Ф.Райфайзен розробив та реалізував на практиці ідею організації сільських кредитних кооперативів на підставі наступних принципів, які надалі були взяті за основу діяльності Міжнародного кооперативного альянсу:

1. Відсутність вступних та пайових внесків.
2. Спільна необмежена відповідальність по обов'язкам кооперативу.
3. Видача позики тільки членам товариства і тільки на виробничі потреби.



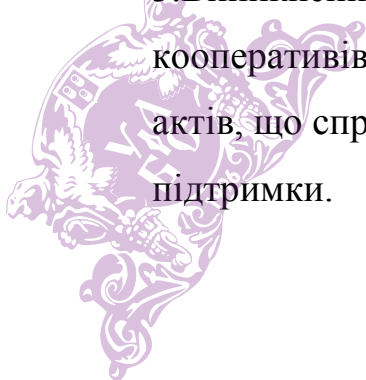
4. Обмежена кількість позичальників.
5. Робота членів правління на суспільних засадах.
6. Заборона участі в інших товариствах.
7. Намагання здешевлювати позики.

Таким чином, досвід його роботи виявився дуже успішним та за декілька років розповсюдився по всій Європі, включаючи Росію, Україну, а також США, Японії та інших. В подальшому життя вносило свої корективи в принципи організації сільських кредитних кооперативів.

В теперешній час в Німеччині діє біля 2,5 тис. кредитних кооперативів з більше 14,5 млн. членів та 30 млн. клієнтів. В Україні вона не набула масового поширення. З 600 зареєстрованих кредитних спілок діють 375, з яких лише 121 кредитна спілка входить в Національну асоціацію кредитних спілок України[153].

Вивчення досвіду розвитку сільських кредитних кооперативів в різних державах світу дозволяє зробити деякі узагальнення, та найбільш позитивні моменти цього досвіду можуть бути впроваджені в Україні, де кредитна кооперація тільки починає відроджуватись. Наведемо деякі моменти цього досвіду.

1. Кредитні кооперативи створювались в той час, коли для цього існувала потреба в дрібному кредиті.
2. Перевага кооперативів складається в їх спроможності скорочення витрат кредиторів та позичальників, а також скорочення неплатежів по боргам кооперативу.
3. Виникнення, в основному за ініціативою самих селян, кредитних кооперативів супроводжувалось прийняттям відповідних законодавчих актів, що сприяли їх розвитку та поступовому скороченню державної підтримки.



4. В державах, де сільські кредитні кооперативи займались виключно кредитуванням, ігноруючи інші потреби кооперативного обслуговування селян, кооперативи швидко втрачали спроможність вести бізнес самостійно.

5. Еволюція кредитної кооперації в державах світу починалась зі створення первинних сільських кредитних кооперативів, ріст яких приводив до формування регіональних кредитних організацій, обслуговуючих фінансові потреби кооперативів.

6. Утворюючись спочатку як сільські, кредитні кооперативи починали обслуговувати підприємства і інших секторів економіки.

Підприємства споживчої кооперації повинні вести роботу по створенню кредитних спілок. Їх розвиток дасть можливість забезпечити кредитування особистих підсобних господарств, а значить поліпшити умови їх становлення та розвитку, сприяти збільшенню обсягів виробництва продукції.

Фінансово-кредитна кооперація є найбільш розповсюдженою формою кооперації у світі. Кооперативні банки, ощадно-позичкові та кредитні кооперативи і товариства, кредитні спілки та інші кооперативні фінансово-кредитні установи не тільки набули широкого розвитку в світовому господарстві, а й займають вагоме місце і відіграють важливу роль у фінансово-кредитних системах багатьох країн світу. Разом з тим існує необхідність утворення державою нових нормативних документів, які б регламентували діяльність кредитних спілок. Ці документи мають бути узгоджені поміж собою та з іншим чинним законодавством.

Однією з основних причин кризового фінансового стану більшості підприємств системи споживчої кооперації вважається на рівні з дією факторів об'єктивного характеру, недостатність власних оборотних коштів, неефективність використання основних, оборотних, трудових ресурсів, прибутку.



Без кредитної кооперації процес становлення та розвитку кооперації у багатьох країнах був би не тільки надзвичайно складним, а часто і просто неможливим. Тому слід розвивати кредитну кооперацію, яка здатна сконцентрувати значні внутрішні фінансові ресурси країни і спрямувати їх на розвиток системи споживчої кооперації і, що найголовніше, їхньої соціальної бази - дрібних виробників та споживачів. Крім цього, ідея фінансово-кредитної кооперації є надзвичайно простою і зрозумілою для пересічених громадян.

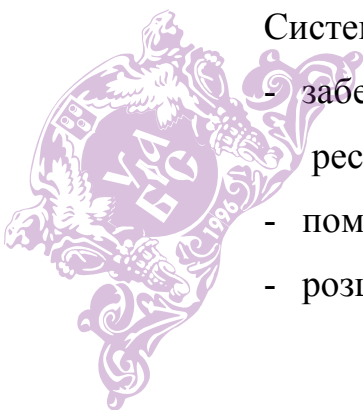
Перші відомості про утворення кооперативів з метою взаємного кредитування походять з 50-х років XIX століття. Саме тоді, внаслідок прискорення промислового розвитку, проблема коштів з дедалі більшою гостротою поставала не тільки перед підприємцями, а й перед певними групами приватних осіб. Переважно це були громади, об'єднані виробничими, професійними чи соціальними інтересами; не маючи змоги взяти кредит у банках.

На нашу думку, напрям споживчого кредитування дійсно впливає не тільки на соціальний захист населення, покращення добробуту, а й на макроекономіку: ріст купівельної спроможності населення (активізація торгівлі, збільшення виробництва). Тому підприємства споживчої кооперації повинні сприяти активному становленню та розвитку кредитних спілок в сільській місцевості.

Кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

Система сільської кредитної кооперації дозволить:

- забезпечити сільське населення необхідними кредитними ресурсами та фінансовими послугами;
- пом'якшити проблему безробіття в сільських районах;
- розширити спектр наданих селянам фінансових послуг;



- підвищити фінансову стійкість та рівень платоспроможності підприємств споживчої кооперації, фермерів та інших дрібних підприємців;
- сприяти поживленню ділової активності на селі.

Останнім часом поширюється думка, що на державну підтримку заслуговують лише обслуговуючі кооперативи. Для України створення виробничих сільськогосподарських кооперативів було традиційним з перших кроків кооперативного руху, задовго до його колективізації. Вони й тепер утворюються в результаті реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств. Їх ефективність і перспективу розвитку має засвідчити практика. Що стосується держави, то вона повинна забезпечити однакові умови для розвитку всіх видів кооперативів.

Власний капітал - це один з найважливіших і найістотніших показників для підприємства, оскільки втілює забезпеченість коштами для функціонування підприємства, платоспроможність та кредитоспроможність підприємства. Іншими словами - це частина в активах підприємства, яка залишається після врахування зобов'язань. Існують спільні риси у формуванні власного капіталу підприємств системи споживчої кооперації та кредитних спілок(рис.2.2.)

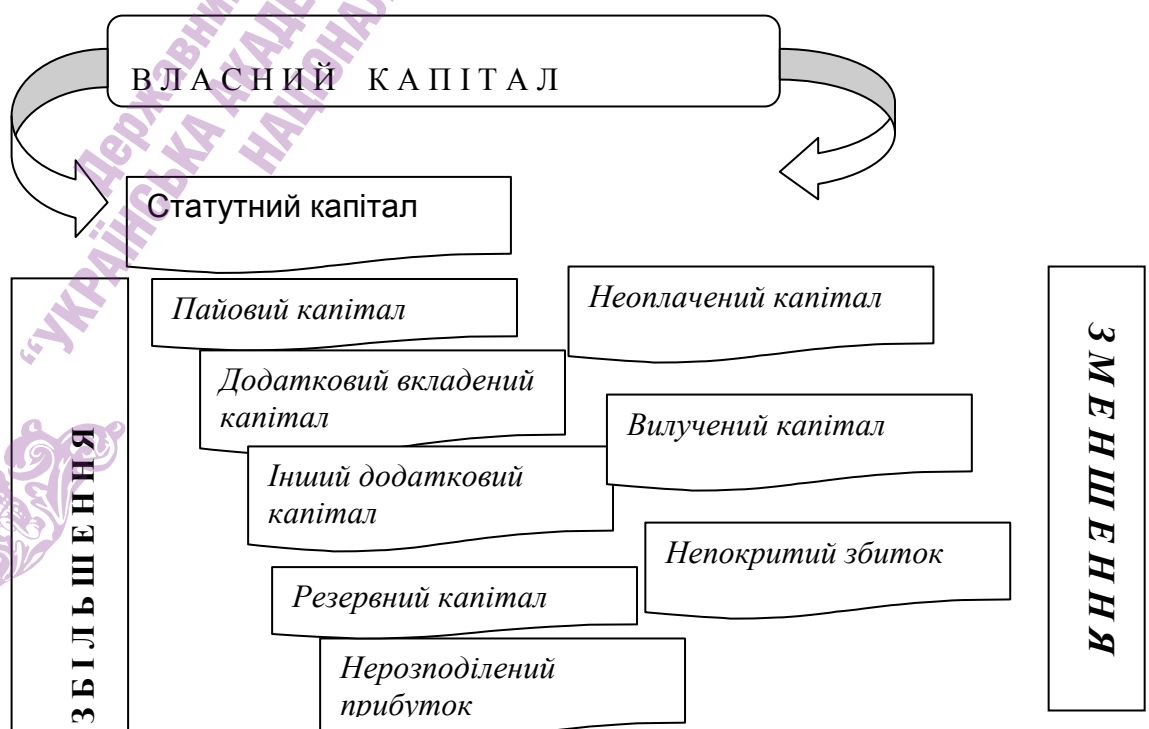
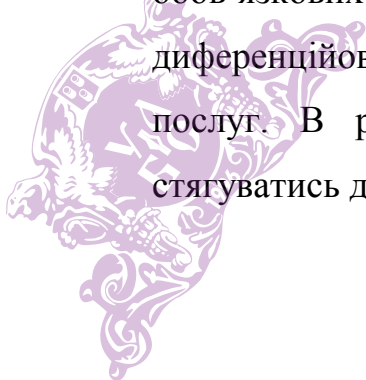


Рис. 2.1. Структура власного капіталу підприємств системи споживчої кооперації та кредитної спілки.

Власний капітал є основним джерелом формування оборотних коштів підприємства, але при його браку підприємства вимушені користуватися позиковим капіталом. Завдяки запронованому нами механізму фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації з'являється можливість у підприємств системи споживчої кооперації поповнити власний обіговий капітал для фінансування господарської діяльності з мінімальними втратами часу та коштів. У порядку формування обігових коштів споживчої та кредитної кооперації існує багато спільних ознак.

Основою формування власних коштів цих підприємств являються вступні та пайові внески пайовиків, затверджені статутом. Власні кошти підприємств кредитної та споживчої кооперації складаються з подільної та неподільної частини. Подільна частина майна утворюється з паєнакопичень його членів. Неподільну частину становлять основні та обігові фонди, що утворюються за рахунок вступних внесків, доходів від власної діяльності та інших надходжень. Ця частина може бути розподілена між членами спілки тільки в разі ліквідації.

Пайовий капітал формується за рахунок обов'язкових та додаткових пайових внесків. Розмір та порядок внесення обов'язкових пайових внесків встановлюється у відповідності з статутом. Розміри обов'язкових пайових внесків можуть бути рівними або носити диференційований характер в залежності від передбачуваного обсягу послуг. В разі необхідності по рішенню загальних зборів можуть стягуватись додаткові внески (для покриття збитків або інших задач).

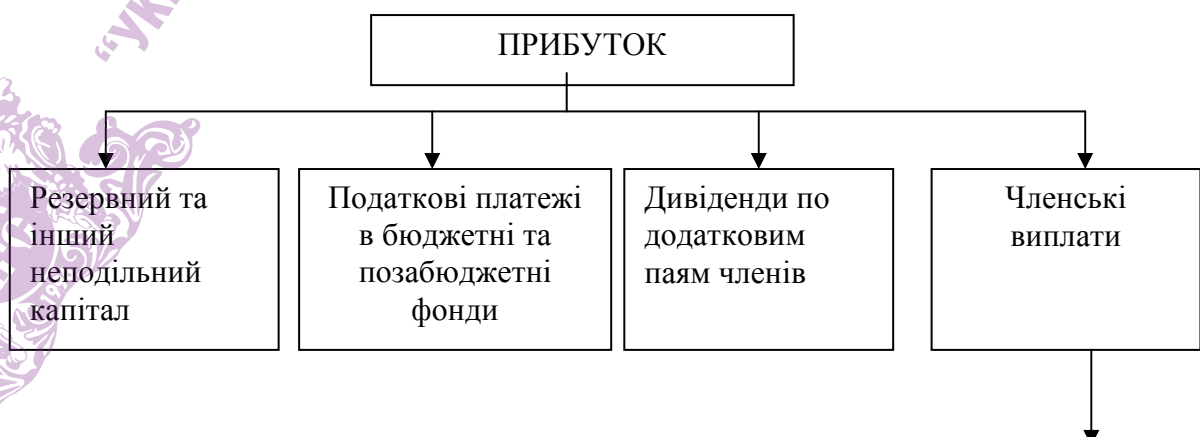


Для покриття непередбачених витрат та відшкодування можливих збитків, а також інших цілей кооператив формує резервний та інші фінансові капітали. Їх перелік, розмір, порядок формування визначаються статутом або загальними зборами членів кооперативу.

Розподіл прибутку підприємств кредитної та споживчої кооперації за підсумками року затверджується на загальних зборах членів відповідно до статуту (рис.2.2).

Як видно з рисунку, по-перше, частина прибутку направляється в неподільні фонди. Такий порядок встановлюється для підтримки економічної стійкості спілки, що дозволяє їй постійно мати необхідні засоби. Далі з суми, що залишилася робляться платежі в бюджет. Кредитна спілка робить відрахування до позабюджетних фондів. Із суми, що залишається робиться виплата асоційованим членам належних їм по пайових внесках дивідендів.

При цьому загальна сума виплат не повинна перевищувати 30% від прибутку, що розподіляється. Залишок прибутку спрямовується на членські виплати. Членські виплати являють собою частину прибутку спілки, що розподіляється між його членами пропорційно їх участі в господарській діяльності спілки. В кредитній спілці це обсяг взятого кредиту, який в свою чергу відповідає обсягу виплачених за нього відсотків. До 80% членських виплат може спрямовуватись на поповнення паїв членів спілки, але не виплачується їм готівкою та йде на поповнення передбачених статутом подільних фондів, що формуються додатково до пайового капіталу.



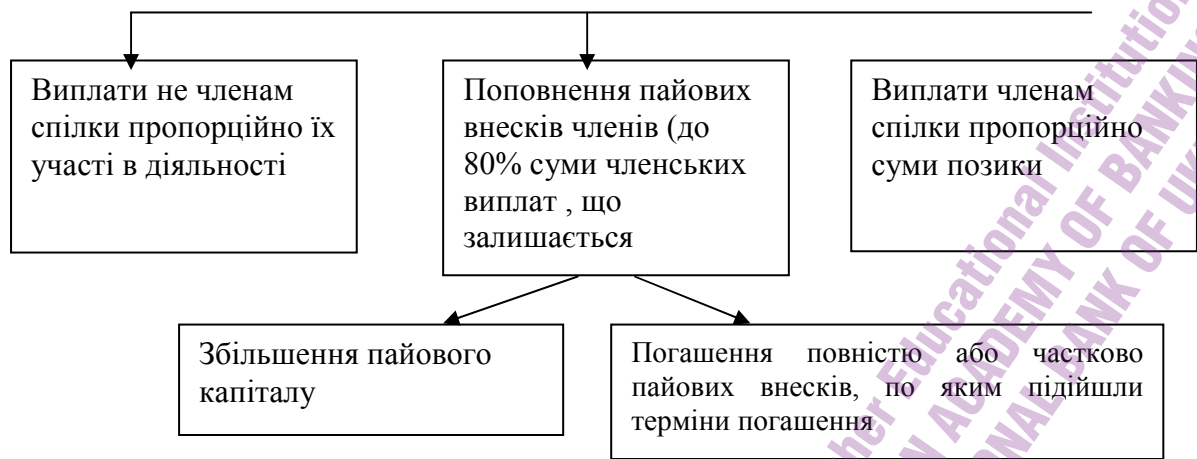


Рис. 2.2. Схема розподілу прибутку сільської кредитної спілки та споживчого товариства.

Сума що після цього залишиться виплачується безпосередньо членам спілки. Після того як через декілька років з початку діяльності спілки будуть сформовані передбачені статуту фонди та з'являться надлишкові кошти загальні збори можуть прийняти рішення про початок погашення нарощених паїв, тобто поетапних виплат членам спілки. Єдине відхилення в порядку розподілу прибутку споживчого товариства полягає в тому, що пайові внески пайовиків підлягають поверненню тільки в разі відповідної заяви пайовика.

Для кооперації найбільш прийнятний шлях у реформуванні власності є саме рух власності в самому кооперативі. Прийнята на 18 з'їзді кооперації програма "Забезпечення руху, перегрупування і реструктуризація власності", яка сьогодні реалізується, дозволяє зберегти всі позитивні начала кооперації, її базові принципи.

Програма спрямована на відродження реального власника, посилення його участі в діяльності споживчого товариства.

Розмір частки пайовика в майні споживчого товариства, а також частки пайовика в майні споживспілок, їх підприємств, об'єднань визначаються розміром його обов'язкового і додаткового пайових внесків та часток в майні споживчого товариства закріплених за пайовиком. Основною умовою права пайовика на частки в майні є членство в споживчому товаристві. Рішення про розмір часток кожного пайовика у

майні споживчого товариства і споживспілок та їх закріплення за пайовиком приймають загальні збори пайовиків.

Про прийняте рішення щодо розміру часток пайовику вручається в двохмісячний термін довідка з відривним талоном. Пайовик у місячний термін з дня одержання довідки зобов'язаний підписати договір про сплату пайового внеску на визначену частку в майні.

Пайовик має право на додаткові частки в майні споживчого товариства і споживспілок які нараховуються згідно з його заявою.

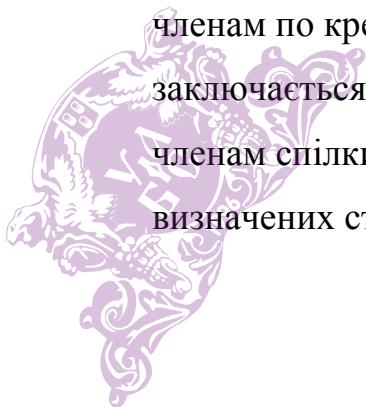
Закріплення за пайовиком часток у майні проводиться в грошовій формі після сплати пайових внесків для участі в Програмі завершення розмежування і закріплення власності в споживчій кооперації України. Пайові внески використовуються в обороті споживчого товариства не менше трьох років з дня останнього платежу. Пайовик який протягом встановленого терміну не сплатить пайові внески втрачає право на частки в майні споживчого товариства і споживспілок, а невикористані частки в майні зараховуються до резервного пайового капіталу.

Пайовик може одержати частку в майні споживчого товариства, на яку видається майновий сертифікат грошима або матеріальними цінностями.

Після закінчення господарсько-фінансового року пайовикам нараховуються дивіденди з прибутку споживчого товариства:

- на пайові внески;
- частку в майні споживчого товариства;
- частку в статутному капіталі підприємства.

Основною діяльністю кредитної спілки є надання послуг своїм членам по кредитуванню та збереженню грошових коштів, в цьому заключається відмінність кредитного кооперативу від споживчого. Позика членам спілки надається на підставі діючого законодавства на умовах визначених статутом .



Створення кредитної спілки може відбуватись за рахунок наступних джерел :

- за рахунок об'єднання власних коштів;
- створення кредитної спілки шляхом виділення безпосередньо з діючого споживчого товариства (дана господарська операція передбачена Програмою розмежування і закріплення власності споживчої кооперації).

Спілка повинна постійно переглядати свою кредитну політику у відповідності зі змінами ринкових умов. Кредитна політика складається з загальних напрямів прийняття рішень по вибору надійного позичальника, обсягу та терміну кредиту. Ці напрями в подальшому реалізуються управлінським апаратом. На рис.2.3. наведена послідовність кредитної політики та взаємозв'язок її етапів.



Рис. 2.3. Структура формування кредитної політики кредитної спілки.

Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів погіршення обслуговування населення показують, що кризова ситуація є наслідком відсутності стратегічного управління, низької інформаційної забезпеченості підприємств системи споживчої кооперації.

Разом з цим, удосконалення фінансово-кредитного забезпечення вимагає від підприємств визначитися з основними стратегічними

напрямами діяльності з тим, щоб відбудувати ефективне використання залучених ресурсів. На нашу думку, створення механізму взаємодії споживчої та кредитної кооперації повинно відбуватись у розрізі з основними напрямами диверсифікації підприємств споживчої кооперації. У загальному вигляді концепція диверсифікації полягає у визначенні широкого діапазону форм і методів діяльності кооперативних організацій, можливі напрями диверсифікації яких наведені в таблиці 2.15.

Таким чином, враховуючи раніше викладений матеріал та єдині підходи у створенні, функціонуванні та принципах діяльності, притаманних кооперативному сектору економіки автор вважає, що удосконалення фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації на сучасному етапі слід розглядати за участю господарської діяльності кредитних спілок та враховуючи основні напрями диверсифікації підприємства.

Таблиця 2.15

Види та форми диверсифікації діяльності підприємств
системи споживчої кооперації

№	Види диверсифікації	Форми диверсифікації
1	Галузева	Розвиток побутових, посередницьких, юридичних, збутових, фінансових та інших послуг
2	Територіальна	Розширення зон обслуговування
3	Концентрична	Розвиток традиційних галузей в нових напрямках
4	Структурна	Зміна організаційних форм-створення оптово-роздрібних, виробничо-торговельних структур, тощо.
5	Технологічна	Комп'ютеризація обробки та передачі інформації
6	Методологічна	Використання принципів маркетингового та фінансового менеджменту
7	Відносини власності	Використання різних форм власності

8	Методів управління	Використання психологічних, економічних, інших форм і методів управління персоналом та капіталом
9	Зовнішніх зв'язків	Налагодження зовнішніх зв'язків
10	Інвестиційної політики	Використання лізингових операцій, послуг кредитних спілок
11	Використання процедур санації	Зміна керівництва, застосування зовнішнього антикризового управління, санаційних заходів, реорганізація.

Джерело: узагальнено автором

Кредитні спілки дозволить здійснити відновлення реальних відносин на селі, всього способу виробництва в сільському господарстві: виробничих сил, відносин власності, механізму обміну; будуть сприяти новій мотивації праці у робітників, формуванню та стимулюванню праці у робітників, формуванню та стимулюванню підприємництва, розвитку нових принципів формування доходів.

2.3. Оцінка використання фінансових ресурсів підприємствами споживчої кооперації.

В сучасних умовах господарювання сільгоспвиробники повинні особливо уважно підходити до питання аналізу цілого ряду джерел фінансування - при виборі найбільш сприятливого з них .

Але на практиці рішення цього питання являється не таким простим. Справа в тому, що кінцевий результат у вигляді доходу від даного виду діяльності складається за весь термін експлуатації проекту. Саме загальний результат слід порівняти з сумою позичених коштів, залучених підприємцем.

Можна стверджувати, що і це не являється кінцевим рішенням питання про ефективність кредитування, так як кредитна сума може

видатися лише частиною інвестицій, а кінцевий результат обмовлений всіма сукупними грошовими коштами.

При оцінці ефективності джерел кредитування слід враховувати специфічні риси сільськогосподарського виробництва:

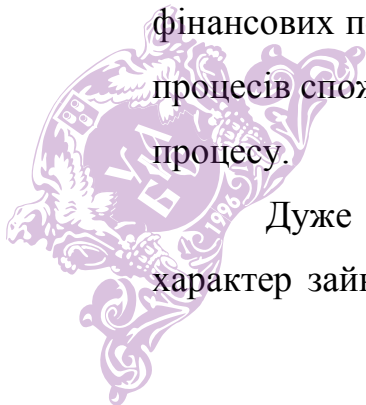
- процес виробництва більш довгий, ніж в інших галузях, тому оборот капіталу проходить повільніше;
- велика невизначеність прогнозування фінансових потоків у зв'язку з залежністю від природних умов;
- на ефективність кредитування впливають фактори макроекономічної нестабільності.

Ефективність фінансово-кредитного забезпечення - це складна функція, яка залежить, з однієї сторони, від порядку надання кредитного ресурсу, а з іншої, від виробничого процесу, в якому цей ресурс використовується. При оцінці ефективності сільськогосподарського кредиту необхідно виходити з того, що процес видачі кредитних ресурсів та погашувальні платежі розподілені в часі. Тому для співставлення потоків слід оцінити їх сумарну вартість на певний момент часу, наприклад, на початок кредитування.

Процес оцінки може бути розподілений на чотири етапи. На першому етапі визначаються періоди здійснення кредитного процесу. На другому етапі визначається величина позики. На третьому етапі визначаються оптимальні потоки доходів від використання кредиту. На четвертому етапі визначається ефективність кредитування.

Таким чином, створення механізму взаємодії кредитної спілки та підприємств системи споживчої кооперації слід починати з оцінки фінансових потоків (виявлення джерел грошових ресурсів, співвідношення процесів споживання та накопичення) та підбору потенційних членів цього процесу.

Дуже важливо також визначити можливі територіальні межі, характер зайнятості населення в даному регіоні (фізичних та юридичних



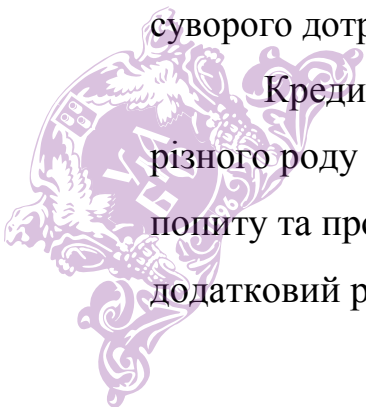
осіб, як правило, з сфери малого підприємництва), виявити мотиви, визначаючи потребу в організації кредитної спілки. Необхідно також з'ясувати ситуацію з матеріально-технічним забезпеченням створюємої організації. Необхідно підібрати приміщення та устаткування, що відповідають характеру діяльності кредитної спілки.

При позитивній динаміці фінансових ресурсів в обраному регіоні, наявності зацікавлених осіб, потенційних джерел кооперації та умов технічного забезпечення слід розробити технічно-економічне обґрунтування діяльності кредитного кооперативу, в якому розраховуються організаційні витрати, розмір пайового капіталу та джерел його формування. Одним з основних мотивів створення кооперативу є наближення процесів накопичення тимчасово вільних коштів учасників та використання цих коштів для кредитування в межах кооперативу.

Успіх функціонування кредитних кооперативів залежить від того, в якій мірі їх діяльність відповідає кооперативній природі та сутності установ дрібного кредитування.

Кооперативи являються засобом мобілізації невеликих фінансових ресурсів, які є в наявності у сільського населення, тому на початку своєї діяльності вони можуть оперувати лише обмеженими кредитними можливостями, так як на сучасному етапі практично не можливо отримати допомогу з місцевих бюджетів та інших джерел. Завдяки вмілому маневруванню наявними ресурсами та шляхом залучення нових членів вони можуть нарощувати свій потенціал та розширювати сферу активності за умови продуманої організації кредитно-фінансової діяльності та суворого дотримання обраного регламенту.

Кредитна спілка в процесі своєї діяльності підпорядкована різного роду ризикам. Ризики являються наслідками стихійної зміни попиту та пропозиції. на підприємствах агропромислового комплексу додатковий ризик пов'язаний з погодними явищами.



Але основним ризиком являється кредитний ризик, пов'язаний з неможливістю позичальника виконати умови кредитного договору.

Фактори, що підвищують кредитний ризик:

- значний розмір сум кредитів, виданих вузькому колу позичальників ;
- ліберальна кредитна політика - надання кредитів без наявності необхідної інформації;
- неможливість отримання відповідного забезпечення для кредиту;
- значні суми кредитів, виданих позичальникам, пов'язаних між собою;
- нестабільність економічної та політичної ситуації.

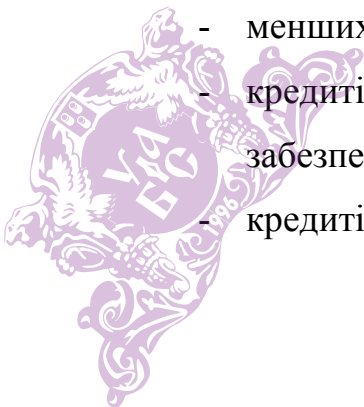
Фактори, що знижують кредитний ризик:

- консервативна політика управління кредитуванням;
- ретельна процедура затвердження кожного кредиту;
- встановлення максимально допустимого розміру ризику, що приходится на одного позичальника;
- систематичне спостереження та контроль за ризиками зі сторони керівництва;
- ефективне забезпечення страхування кредитів.

Методи управління кредитним ризиком:

1. лімітування кредитів - встановлення сум максимальної заборгованості по позикам конкретному позичальнику;
2. проведення маркетингу ринку кредитних ресурсів;
3. прогнозування стану ринку кредитів;
4. диверсифікація кредитів – розповсюдження кредитування шляхом надання:

- менших сум кредитів максимальному колу незалежних клієнтів;
- кредитів, різних по термінам погашення, по призначенню, по виду забезпечення, по способам визначення процентної ставки за кредит;
- кредитів для різних галузей народного господарства.



5. страхування - в випадку неплатоспроможності боржника погашення заборгованості по наданому кредиту бере на себе страхова компанія.

6. встановлення різних процентних ставок по кредиту в залежності від величини ризику.

7. інтелектуальні експертні оцінки - комплексний підхід до рішення задач управління кредитним ризиком на всіх етапах кредитної угоди.

Задачі системи експертної оцінки:

На стадії надання кредиту:

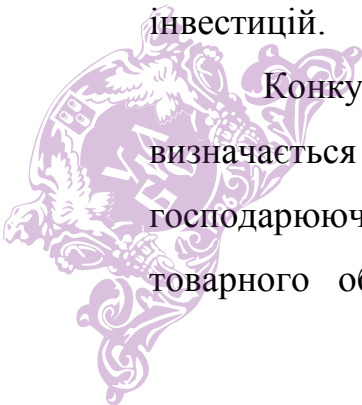
- аналіз первісної кредитоспроможності позичальника;
- корегування умов позики з метою розробки оптимальних умов кредитного договору;
- прийняття рішень про способи управління кредитним ризиком.

На стадії контролю за використанням кредиту: прогноз зміни кредитоспроможності позичальника на підставі вторинної інформації; прийняття рішення про міри по недопущенню кризової ситуації.

Кредитна спілка повинна періодично розраховувати та планувати нормативи надійності своєї роботи з метою запобігання банкрутству.

Перебудова господарської діяльності підприємств різних форм власності, в тому числі системи споживчої кооперації спрямована на оволодіння механізмом ринкових відносин і вимагає застосування нових вимог до змісту та методів економічного аналізу. Ринок вимагає швидкого реагування на зміну виробничої ситуації, підтримку сталості фінансового стану. Формування фінансових ресурсів здійснюється за рахунок власних коштів, а також коштів отриманих від фінансово-кредитної системи та інвестицій.

Конкурентні позиції організацій на ринку в значній мірі визначається ефективністю управління обіговим капіталом кожного господарюючого суб'єкта. Розповсюдження бартерних угод прямого товарного обміну, ріст дебіторської та кредиторської заборгованості

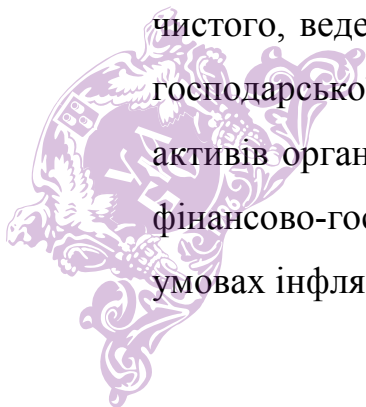


загроза банкрутства являється наслідками недолику обігового капіталу та неефективного його використання. В свою чергу це приводе до зменшення асортименту зменшення обсягів реалізації товарів та надає негативний вплив на виконання організаціями своїх цілей. В цих умовах необхідно формувати нові підходи до управління обіговим капіталом організацій.

Управління притаманне всім сферам діяльності. В найбільшій мірі це відноситься до господарської діяльності суб'єктів господарювання в будь – якій сфері економіки. Управління-це сукупність прийомів та методів впливу на об'єкт для досягнення певного результату.

Управління господарюючим суб'єктом носить характер безперервного процесу здійснюваного засобами реалізації функцій менеджменту. В їх основі виділяють планування мотивацію та контроль. Ці функції складаються з збору, систематизації, передачі, зберігання інформації та прийняття рішення а також залучення в дію та контролю за виконанням рішень. Управління оборотним капіталом являється обов'язковою частиною управління організацією. В його рамках відбувається розв'язання питань пов'язаних з визначенням питань пов'язаних з визначенням обсягу та оптимальної структури оборотних активів джерел їх формування, організацією поточного та перспективного управління обіговим капіталом та інше.

Від стану оборотного капіталу, швидкості його обігу залежить більшість показників господарської діяльності організації, його фінансовий стан, платоспроможність та ліквідність. Кожна організація повинна мати в своєму розпорядженні економічно обґрунтовану кількість оборотного капіталу. Якщо недолік оборотного капіталу, особливо чистого, веде до неможливості підтримки на відповідному рівні поточної господарської діяльності, то його лишок веде до “замороження” частини активів організації, зниження рентабельності не тільки активів, але і всієї фінансово-господарської діяльності, а також знецінення його активів в умовах інфляції.



Управління обіговим капіталом, як і весь процес управління, включає в себе стратегію і тактику управління.

Під стратегією розуміється загальний напрямок та спосіб використання засобів для досягнення поставленої мети.

Тактика управління це певні методи та прийоми для досягнення поставленої мети в визначеній ситуації та в певний момент часу. Задача тактики управління - вибір найбільш оптимального рішення питань та способів його впровадження.

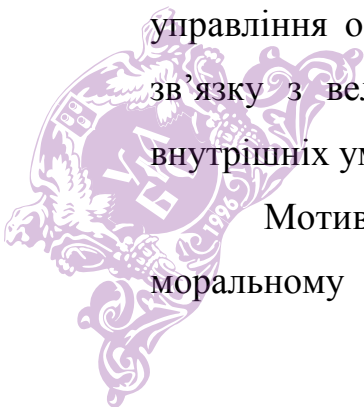
Планування займає важливе місце в системі управління оборотним капіталом. В ході планування господарюючий суб'єкт на підставі аналізу зовнішньої та внутрішньої інформації оцінює стан обігових активів, їх структуру та величину, визначає напрямок найбільш ефективного використання. Складовою частиною планування являється прогнозування, тобто розробка можливих напрямів розвитку об'єкта управління в залежності від зміни впливу на систему. Перед прогнозуванням не ставиться задача здійснити на практиці отримані прогнози.

Функція організації в управлінні обіговим капіталом зводиться до створення умов для ефективного функціонування. Це забезпечується:

- розробкою методик, норм і нормативів;
- формуванням структури управління, чутливої до всіх змін в виробництві та збуті продукції, в науково-технічному процесі;
- встановленні взаємозв'язку між управлінськими підрозділами.

Координація в процесі управління забезпечує його безперервність, відповідність заданим параметрам. Метою координації являється досягнення узгодженості дій ланок системи управління. В системі управління обіговим капіталом дана функція займає центральне місце в зв'язку з великою чутливістю обігових коштів до змін зовнішніх та внутрішніх умов з їх втіленням в різні області управління.

Мотивація як функція управління виражається в економічному та моральному стимулюванні робітників організації, оскільки необхідно



підвищення зацікавленості членів трудового колективу в ефективному використанні виробничих запасів, прискоренні обороту засобів в сферах виробництва та обороту, раціональному залученні різноманітних джерел обігового капіталу.

Контроль як управлінська функція призваний забезпечити правильну оцінку ситуації шляхом кількісної і якісної оцінки результатів функціонування господарюючого суб'єкта.

Існує ряд факторів, що впливають на формування оборотного капіталу та політику управління ним. В залежності від сфери виникнення можна виділити виробничі, маркетингові, фінансові фактори, а також загальноекономічні умови.

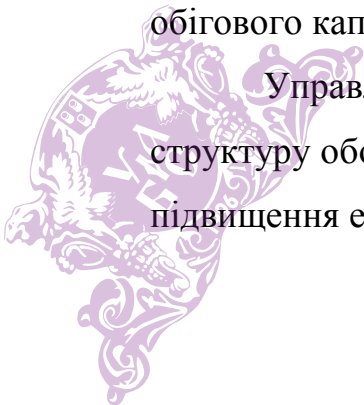
Найбільш істотними виробничими факторами являється сезонність виробництва та висока потреба в джерелах оборотного капіталу в моменти найбільшого навантаження, та значна фондомісткість виробництва.

Маркетингові фактори характеризують високу залежність від стану конкурентної середовища та умов реалізації продукції.

Фінансові фактори також обмежують ефективність формування та використання оборотного капіталу. Недостатній розвиток ринку капіталів, висока вартість банківських кредитів, незначні фінансові можливості більшості організацій не дозволяє використовувати джерела формування оборотного капіталу на нормальних умовах.

Що стосується загальноекономічних факторів, то до цієї групи факторів слід віднести фіскальний характер податкової системи, відсутність необхідної державної підтримки, значне знецінення обігового капіталу внаслідок інфляції, відсутність законодавчої бази з питань обігового капіталу окремих організацій.

Управління оборотним капіталом заключається в впливі на обсяг та структуру оборотного капіталу, а також джерела його формування з метою підвищення ефективності використання.

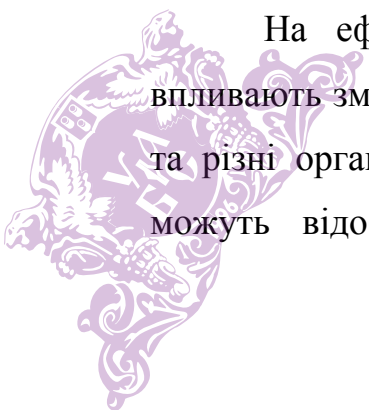


Завдання підвищення функціонування господарюючого суб'єкта являється однією з важливіших задач управлінської діяльності. Безперечно оборотний капітал як невід'ємна частина всіх засобів, задіяних в процесі виробництва та реалізації продукції, дійсно впливає на формування економічного результату. В деяких випадках цей вплив може бути вирішальним як для результатів поточного фінансування організації, так і її фінансово-господарського стану в майбутньому.

В процесі управління оборотним капіталом, як вже відмічалось, здійснюється вплив на його величину та величину його джерел, суму витрат по утриманню запасів та залученню ресурсів, необхідних для забезпечення процесу виробництва та реалізації продукції. Зміна цих параметрів прямо впливає на кінцеві фінансові результати роботи, і, як наслідок, на ефективність функціонування організації. Механізм впливу наведений на рис.2.4.

До об'єктивно обумовлених факторів, що мають прямий вплив на ефективність діяльності підприємства, слід віднести обсяг обігового капіталу, час обороту, витрати, виникаючі в процесі функціонування оборотного капіталу. Управлінський вплив не обмежується тільки кількісною зміною обсягу ресурсів, в результаті використання яких утворюється економічний результат. Воно спрямовано на удосконалення процесу функціонування оборотного капіталу та покращення його якісних характеристик в цілому. Таким чином, придбання високоякісного товару, що користується попитом населення знижає відносну потребу в обігових активах, а зменшення частки сумнівної дебіторської заборгованості не допускає замороження коштів.

На ефективність фінансово-господарської діяльності не прямо впливають зміна в структурі обігового капіталу або джерел їх формування та різні організаційно-технічні заходи. Так, структурні зміни в активах можуть відобразитись на розмірі затрат по утриманню запасів, а



перегрупування джерел формування засобів приведе до зміни витрат пов'язаних з залученням коштів.

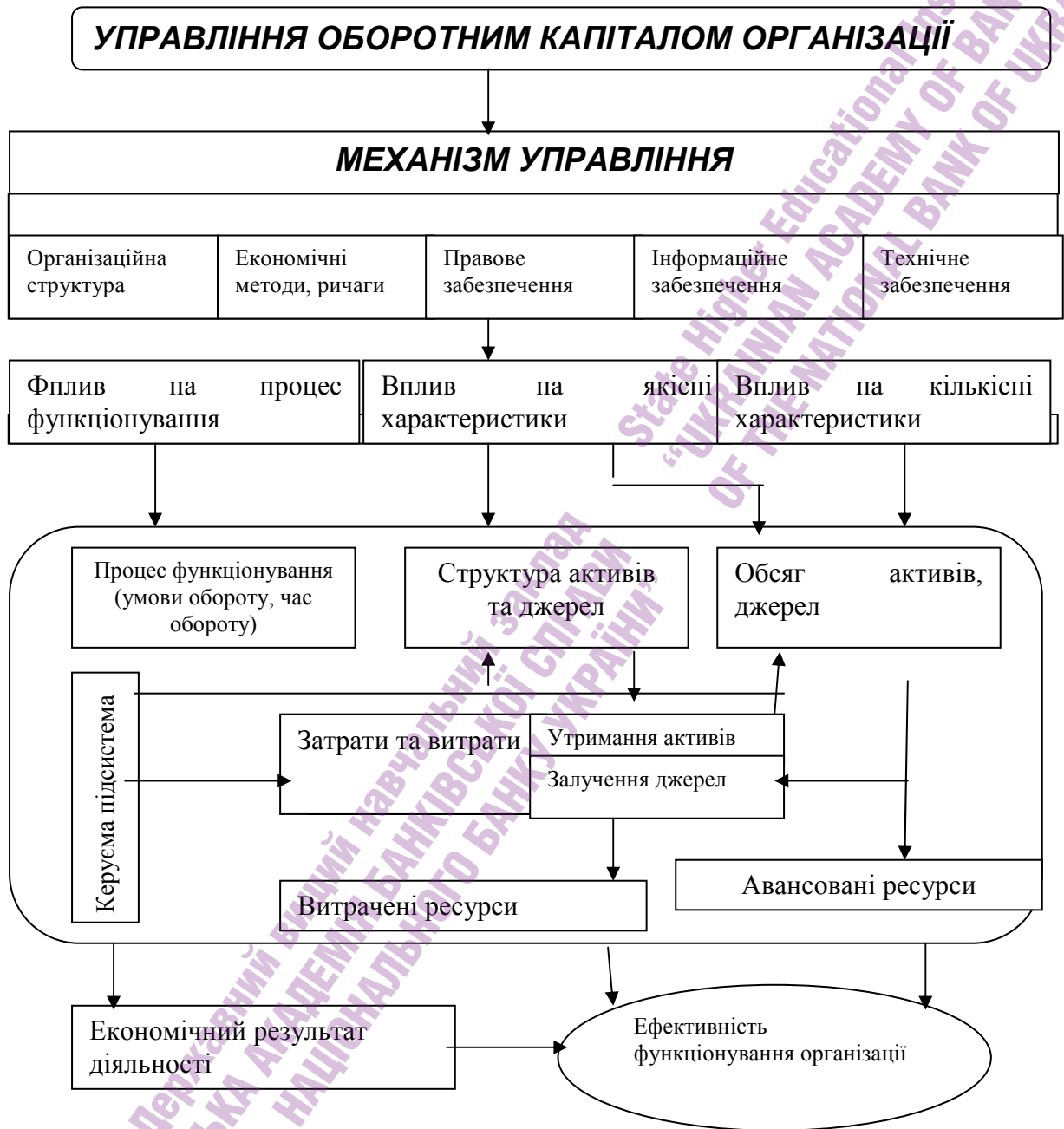
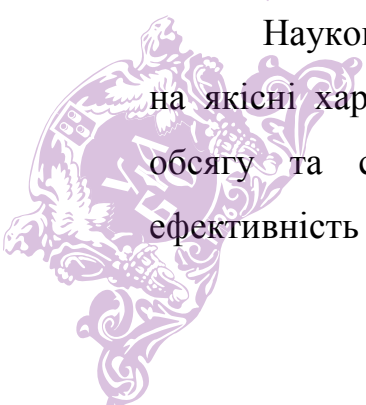


Рис.2.4. Механізм оцінки впливу управління обіговим капіталом підприємства на кінцеві фінансові результати

Науково-технічний рівень господарської діяльності суттєво впливає на якісні характеристики оборотних активів, що приводить до зміни їх обсягу та структури, що в кінцевому випадку відобразиться на ефективність діяльності. Використання різних фінансових інструментів



також впливає на результативність діяльності через зміну величини та структури джерел оборотного капіталу.

Удосконалення процесу функціонування оборотного капіталу виражається через застосування сучасних методів управління ним в усіх сферах управлінської діяльності. Найбільший ефект дає вплив на швидкість обігу коштів, оскільки це відразу відображається на розмірі ресурсів, що знаходяться в обороті, та на затратах по їх утриманню та залученню.

Крім того у реальних умовах господарювання підприємств виникають об'єктивні фактори впливу на економічну діяльність, зумовлені дією стохастичних причин та чинників. Вірогідність виникнення не передбачуваних фінансових втрат (зниження прибутку, доходів, втрата капіталу тощо) вимагає оцінки фінансових ризиків в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності, види яких наведені на рис.2.5.

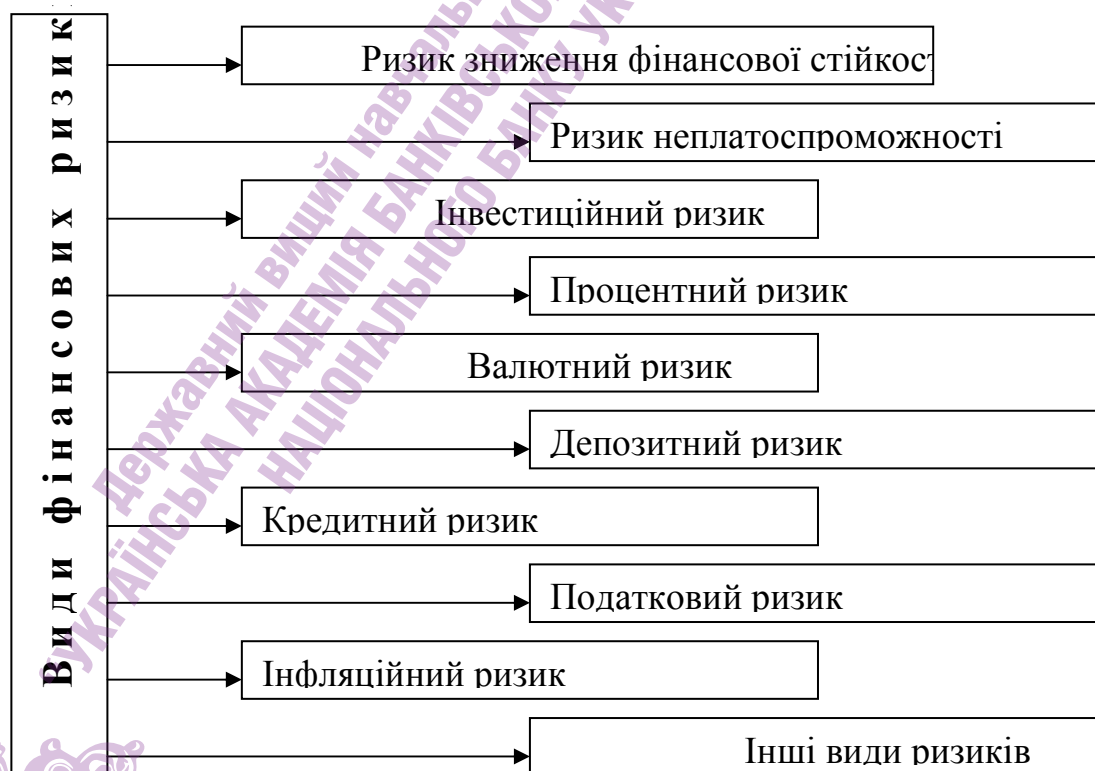


Рис. 2.5. Структура фінансових ризиків підприємств споживчої кооперації.

Політика управління фінансовими ризиками - це частка загальної фінансової стратегії, яка полягає в розробці системи заходів по виявленню і упередженню їх негативних наслідків з метою мінімізації витрат, що з ними пов'язані. Визначення фінансового ризику провадиться під час прийняття фінансового рішення та вивчення ситуації, з ним пов'язаної.

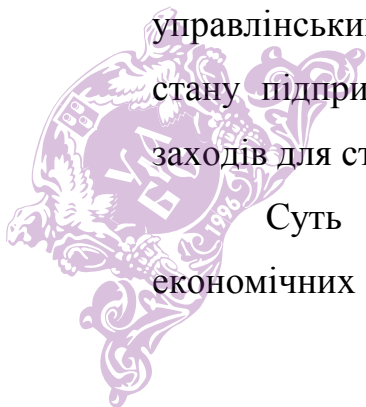
Фінансовими ризиками необхідно ефективно вміти управляти з метою забезпечення прибуткової діяльності та підтримки платоспроможності.

Стадії управління ризиками в основному містять чотири складових:

- прийняття ризику означає згоду керівництва на певний ризик з метою досягнення загальної мети та стратегії;
- визначення ризику - це процес з'ясування ступеня ризику, що стосується певної операції або всієї діяльності;
- нагляд за ризиком передбачає наявність відповідної організаційної структури та системи внутрішнього контролю для щоденного контролю ризику;
- моніторинг ризику заключається в незалежній оцінці ризику та в складанні системи контролю.

Фінансова стабільність є важливою передумовою успішного ведення господарської діяльності. Вона досягається налагодженням ритмічної та ефективної роботи підприємств і вмілим управлінням виробничими фондами та джерелами їх формування. Цьому сприяють: розробка економічно виважених бізнес – планів і нормативів; ресурсна збалансованість бізнес-планів; раціональне розміщення й ефективне використання власного і залученого капіталу; оптимальність управлінських рішень; всебічний аналіз і об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за даними обліку і звітності; вживання конкретних заходів для стабілізації фінансово-господарської діяльності.

Суть ознак фінансової стабільності розкриваються змістом економічних категорій, якими вони визначаються. Фінансова стійкість



характеризується таким станом фінансових ресурсів, їх розміщенням і використанням, при якому підприємство забезпечує процес відтворення за рахунок росту прибутку і накопичення власного капіталу, зберігаючи при цьому платоспроможність і кредитоспроможність.

Рентабельність характеризує кінцевий фінансовий результат господарсько-фінансової діяльності, його ділову активність. Вона створює передумову фінансової стійкості, а ефективне використання прибутку (на цілі економічного і соціального розвитку) є передумовою фінансової стабільності.

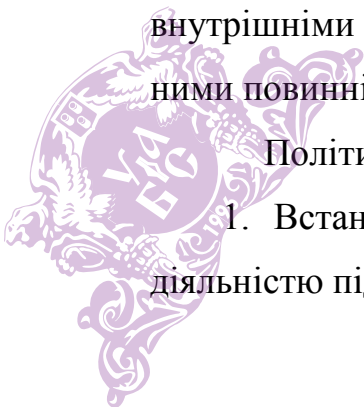
Платоспроможність-це здатність підприємства своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Фінансово стійке підприємство, яке працює рентабельно, практично є платоспроможним, оскільки забезпечує в процесі кругообігу виробничих фондів перевищення грошових надходжень над їх видатками, тобто сплачує борги і накопичує власний капітал.

Кредитоспроможність характеризує наявність передумов для отримання кредиту і його спроможність своєчасно повернути позику та сплатити відсотки за користування нею. Кредитоспроможність тісно взаємопов'язана з вищенаведеними показниками. Вона залежить, насамперед, від рівня забезпеченості підприємства власними коштами, ефективності їх використання та рентабельності.

З вищенаведеного випливає, що фінансова стабільність характеризується низкою самостійних і водночас тісно взаємопов'язаних економічних категорій, які доповнюють одна одну. У бізнесі вони можуть використовуватись як комплексно, так і окремо зовнішніми та внутрішніми інвесторами, кредиторами, діловими партнерами. Тим більше ними повинні оперувати самі господарюючі суб'єкти.

Політика управління фінансовими ризиками передбачає:

1. Встановлення окремих видів фінансових ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства.



2. Оцінка ступеню вірогідності виникнення окремих фінансових ризиків.
3. Оцінка можливих фінансових втрат, пов'язаних з окремими ризиками.
4. Встановлення граничного значення рівня ризику по окремих фінансових операціях.
5. Профілактика окремих фінансових ризиків.
6. Внутрішнє страхування фінансових ризиків.
7. Зовнішнє страхування фінансових ризиків.
8. Оцінка ефективності страхування фінансових ризиків.

Оцінка рівня фінансових ризиків - найбільш відповідальний і методично складний етап процесу управління ними. Рівень фінансових ризиків оцінюється за формулою:

$UR=BR \times RP$, де

UR – рівень фінансового ризику;

BR –вірогідність виникнення ризику;

RP –розмір можливих фінансових втрат по ризику.

До основних методів вірогідності виникнення окремих видів ризиків відносять економіко-статистичні, розрахунково-аналітичні, аналогові, експертні. Ефективність фінансово-господарської діяльності залежить від своєчасної профілактики ризиків (рис.2.6.).

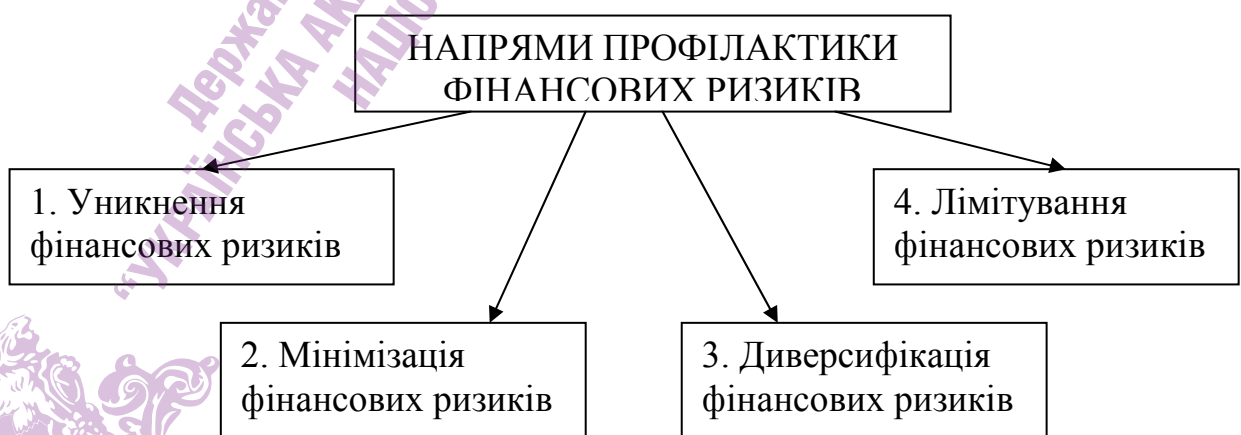


Рис. 2.6. Напрями внутрішнього страхування фінансових ризиків.

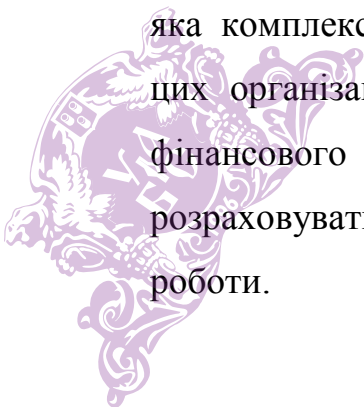
Під час здійснення господарської діяльності необхідно постійно дотримуватись напрямів внутрішнього страхування фінансових ризиків яке заключається в забезпеченні компенсації можливих фінансових втрат за рахунок винної особи або за рахунок резервного капіталу. Велику увагу слід приділяти стимулюванню робітників шляхом формування відповідної винагороди за запобігання ризику.

Щоб забезпечити фінансову стабільність впродовж тривалого періоду, необхідно постійно стежити за фінансовим станом організацій, оперативно реагувати на зміни, вивчати їх закономірність і причини відхилення від критичної межі задовільної оцінки за вищезазначеними ознаками фінансової стабільності, вживати заходи для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності.

Можливості для розвитку споживчої кооперації відкриваються широкі. Якщо зробити відчутні для ринку зрушення з орієнтацією на його потреби, адаптацію своєї власності, то, використовуючи цю базу, Укоопспілка як система кооперації збережеться і розшириться. Набуті майнові права дають широкі повноваження і можливості здійснювати контроль за діяльністю господарюючих суб'єктів, особисто сприяти їх примноженню та ефективному використанню для підвищення добробуту.

Кредитна спілка являється фінансовою організацією, але способи та напрями її роботи мають свою специфіку. Тому не всі показники, що характеризують ефективність кредитних установ, можуть бути використані для оцінки ефективності діяльності спілки. Тому потрібна розробка іншої системи показників.

Ефективність діяльності кредитних спілок- це економічна категорія, яка комплексно характеризує результативність економічного потенціалу цих організацій. Щоб запобігти банкрутству, визваного нестабільністю фінансового ринку, кредитний кооператив повинен періодично розраховувати, відстежувати та планувати нормативи надійності своєї роботи.



Ефективність роботи кредитної спілки може оцінюватися за допомогою багатьох показників, які дозволяють порівнювати два та більше види фінансової інформації.

Деяка важкість в розрахунку оціночних показників обумовлена тим що кредитні спілки не мають окремої фінансової звітності. Тому запропоновані показники можна використовувати як внутрішні та розраховувати їх на підставі даних аналітичного обліку. Запропонована методика оцінки ефективності діяльності кредитної спілки включає наступні показники:

- Фінансова стійкість;
- Ліквідність та платоспроможність;
- Допустимий ризик;
- Якість кредитного портфеля;
- Економічна ефективність;
- Соціально-економічна ефективність.

Структура показників оцінки діяльності кредитної спілки наведена на рис.2.7.



Рис.2.7. Структура показників оцінки діяльності кредитної спілки.

Фінансова стійкість підприємства-це такий стан його фінансових ресурсів, механізм фінансових ресурсів, їх розподілу та використання,

З-зобов'язанні спілки.

Ліквідність кредитної спілки означає спроможність сплачувати в термін свої зобов'язання. Обсяг зобов'язань збільшується на більш пізніх стадіях розвитку спілки, коли збільшується обсяг депозитних вкладів населення, на які нараховуються відсотки. Кредитній спілці слід планувати свою ліквідність. Великий розмір ліквідності свідчить про неефективне використання своїх ресурсів. Мала ліквідність означає, що спілки неспроможна сплачувати своєчасно за свої зобов'язаннями. Ліквідність визначається за формулою:

$$K=BA/ПЗ, \text{ де}$$

BA-високоліквідні активи;

ПЗ- поточні зобов'язання

Рекомендуємо значення даного норматива-0,5, а мінімальне-0,1.

З метою зниження ризику неліквідності необхідно довгострокові фінансові активи (більше 1 року) формувати за рахунок довготермінових пасивів(вкладів більше 1 року). Тому для оцінки ліквідності може бути використаний коефіцієнт ліквідності по довгостроковим фінансовим активам.

$$K=ДЗ/ДА, \text{ де}$$

ДЗ- довгострокові зобов'язання;

ДА- довгострокові фінансові активи.

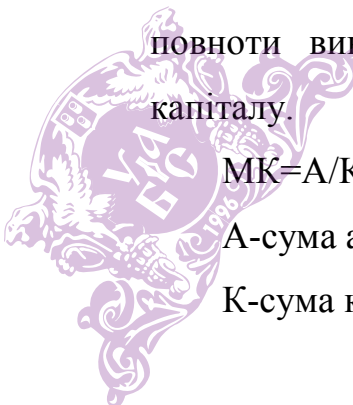
Рекомендоване значення даного показника не нижче 1.

Ефективність діяльності визначається також структурою його балансу. Розширення кредитних ресурсів шляхом збільшення пасивів дозволяє покривати потенційні збитки в активах. З метою визначення повноти використання свого капіталу, застосовується мультиплікатор капіталу.

$$MK=A/K, \text{ де}$$

A-сума активів спілки;

K-сума капіталу



Досвід закордонних держав показує, що в період становлення спілки слід обмежити обсяги кредитування за рахунок зовнішніх джерел. Основу кредитних коштів повинні складати грошові кошти членів спілки у вигляді пайових внесків та збережень.

Одним з основних видів ризику, якому підпорядкована діяльність кредитної спілки являється кредитний ризик. Для його зменшення слід обмежити обсяг засобів, що вкладається в один і той же фінансовий інструмент. Тому слід розраховувати коефіцієнт одиничного виду вкладень

$K = OV / OFB$, де

ОВ- обсяг одиничного вкладення в один фінансовий інструмент;

ОФВ- загальний обсяг фінансових вкладень за вирахуванням виданих позичок.

Рекомендуємо значення – менше 0,2.

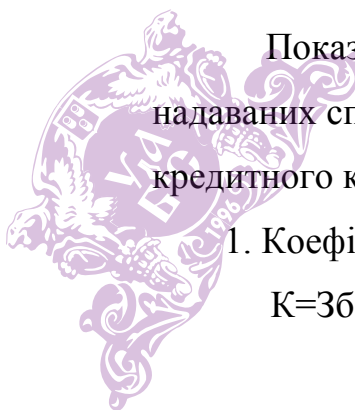
Кредитна спілка, як і всі інші кооперативи повинна формувати неподільний резервний капітал на випадок непередбачених обставин в розмірі не менше 10% від пайового капіталу. Резервний капітал може бути сформований за рахунок власних доходів, або за рахунок спеціальних внесків членів спілки. Для покриття потенційних втрат по позикам резерви встановлюються в наступних розмірах:

- Не менше 30% по простроченій заборгованості до 3 місяців;
- Не менше 75% по простроченій заборгованості від 3 до 12 місяців;
- Не менше 100% по простроченій заборгованості більше 12 місяців;

Показники якості кредитного портфеля являють собою сукупність надаваних спілкою кредитів. Для характеристики кредитного портфеля кредитного кооперативу використовуються наступні показники:

1. Коефіцієнт портфеля ризику:

$K = Зб / Зп$, де



Зб- Загальний баланс непогашених позик;

Зп- загальний портфель непогашених позик.

Мінімальний розмір для оцінки портфеля ризику- не більше 5% загального кредитного портфеля.

2.Поточний коефіцієнт повернення:

$$K = (K_{фв} + Пп) / (ОБ + В), \text{ де}$$

$K_{фв}$ - сума фактично виплаченого основного боргу;

Пп - сума, отримана по виплаті відсотків за звітний період;

ОБ – сума основного боргу, що підлягає сплаті за звітний період;

В - сума відсотків, що підлягають сплаті за звітний період.

Оцінка економічної ефективності пов'язана з поняттям прибутку. Але кредитні спілки мають соціальну спрямованість діяльності та тому прибуток не може бути основним показником економічної ефективності роботи кооперативу.

Тому така ефективність повинна оцінюватись по спроможності задовольняти потреби своїх членів в кредиті та сприяти підвищенню ефективності виробництва за рахунок надання більш дешевих позичок.

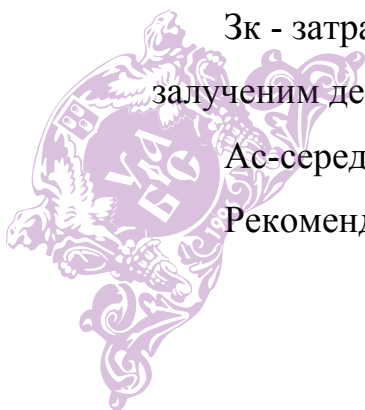
Разом з тим, кредитна спілка формує власний капітал, несе затрати та отримує дохід. Перш за все, кредитна спілка несе такі затрати як оплата праці управлінського апарату, витрати на придбання оргтехніки та витрати по відрядженню, оренда приміщення та інші. Тому одним з показників економічної ефективності її роботи являється відношення виробничих затрат до суми його активів:

$$K = Z_k / A_c, \text{ де}$$

Z_k - затрати спілки в звітному році (крім виплат процентів по залученим депозитам);

A_c -середньорічні активи.

Рекомендуємо значення цього показника не вище 0,1.



Другим показником являється рівень різниці між середньозваженою ставкою по позикам, виданим членам спілки та середньозваженою ставкою по депозитам, залученим від членів спілки:

$$V_p = V_c - V_d, \text{ де}$$

V_c - середньозважений відсоток по виданим позикам;

V_d - середньозважений відсоток по депозитам, залученим від членів спілки.

Для різних активів існують відповідні показники ефективності, до яких відносяться:

1. Доходність кредитного портфеля (виданих позик) за період:

$$D_{kp} = \text{Дох з} / \text{Чкп}, \text{ де}$$

Дох з - загальний дохід від позик за період;

Чкп - чистий кредитний портфель (обсяг виданих позик) в середньому за період.

2. Доходність ліквідних інвестицій за період:

$$D_{лі} = \text{Дох лі} / \text{Іл}, \text{ де}$$

Дох лі - дохід від ліквідних інвестицій за період;

Іл - сума ліквідних інвестицій за період

3. Відсотковий коефіцієнт 1:

$$VK1 = V_{дв} / O_{дв}, \text{ де}$$

$V_{дв}$ - сума відсотків, що сплачується по депозитним

вкладам;

$O_{дв}$ - середній за період обсяг депозитних вкладів.

4. Відсотковий коефіцієнт 2:

$$VK2 = V_{пс} / \text{Спс}, \text{ де}$$

$V_{пс}$ - сума процентів, що сплачуються по позиченим

коштам;

Спс - середній за період обсяг позичених коштів.



На відміну від комерційного банку кредитна спілка не намагається до максимального збільшити значення цього показника. Напроти, чим нижче значення коефіцієнтів, тим краще спілка виконує завдання мінімізації відсотків.

5. В ефективно діючій організації затрати на апарат управління не повинні перевищувати 3-5%. Адміністративні витрати включають заробітну плату робітників апарату управління та накладні адміністративні витрати. Коефіцієнт затрат на управління розраховується за формулою :

$$K = Z_{au} / Z_z, \text{ де}$$

Z_{au} - затрати на утримання апарату управління;

Z_z – загальні затрати.

Під соціальною ефективністю розуміють відповідність діяльності спілки своїм соціальним завданням. Про зміну соціальної ефективності спілки можна робити висновки шляхом порівняння показників в динаміці.

1. Частка задоволених запитань членів спілки про надання позики:

$$Чз = P_v / P_z, \text{ де}$$

P_v - загальна сума виданих позик;

P_z - загальна сума запитань по позикам.

2. Частка позик, виданих членам кредитної спілки, в загальній структурі активів:

$$Чвп = P_v / A_{cp}, \text{ де}$$

P_v - загальна сума виданих позик;

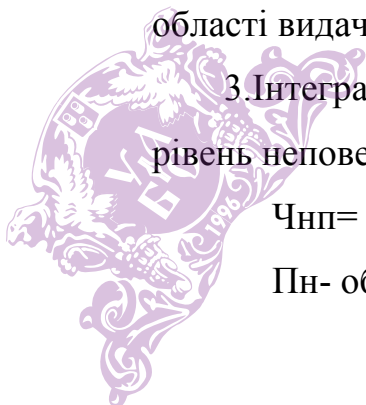
A_{cp} - середня сума активів.

Цей показник не відображає якість виданих позик, але його невеликий розмір свідчить про незадовільну роботу зі своїми членами в області видачі позик.

3. Інтегральним соціально-економічним показником може вважатися рівень неповернення позик членами кооперативу:

$$Чнп = P_n - P_v, \text{ де}$$

P_n - обсяг неповернутих позик за період;



Пв-обсяг виданих позик за період.

4. Доля (охоплення) ринка показує, яку частину займають кредити в загальній масі кредитів, отриманих представниками даного регіону:

$Чр = Кв / Ко$, де

Кв- обсяг позик, виданих за період;

Ко- обсяг позик отриманих за період.

Кредитну спілку, як засіб мікrokредитування можна розглядати як інвестора. Суть інвестиційної діяльності кредитної спілки полягає в комплексі заходів щодо підготовки та реалізації проектів інвестицій, в результаті яких досягається соціальний ефект.

Основною метою інвестиційної політики кредитної спілки є забезпечення найбільш ефективних шляхів розширення активів з позицій перспективного розвитку.

Соціальна ефективність функціонування кредитних спілок в регіоні може розглядатися з точки зору досягнення раціонального споживання продуктів харчування та підвищення рівня життя населення. Результатом діяльності кредитної спілки буде підвищення зайнятості та ріст доходів населення, а також ріст ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, який оцінюється такими показниками як ресурсомісткість, витратомісткість і фондомісткість, рентабельність активів, окупність джерел фінансово-кредитного забезпечення тощо.



Висновки до розділу 2

Для подальшого розвитку та стабілізації економічних відносин в системі споживчої кооперації необхідні суттєві зміни у всіх галузях і сферах фінансово-господарської діяльності споживчої кооперації. У цих умовах основним завданням є визначення стратегії виходу споживчої кооперації з кризової ситуації, а також перехід від пасивної тактики до повного використання внутрішніх резервів. Стратегічні плани кооперативних організацій мають орієнтуватися на диверсифікацію основних сфер діяльності, що дозволить нейтралізувати дію негативних чинників.

У процесі формування власного капіталу необхідно орієнтуватися на реально можливі обсяги діяльності на принципах самоокупності та самофінансування, економічно обґрунтовано визначити межі можливого, своєчасно реформувати та реструктуризувати традиційні організаційно-економічні підрозділи споживчої кооперації, оптимізувати структуру їхніх активів, чітко визначати їх місце на ринку товарів і послуг шляхом зіставлення, з одного боку, прогнозованих обсягів діяльності із реально можливими потребами ринку, а з іншого – потреб у оборотних активах із наявними можливостями до залучення фінансових ресурсів.

Підприємства системи споживчої кооперації відчувають гостру потребу в пошуку додаткових джерел поповнення власних коштів в обороті. Такий же стан спостерігається в інших суб'єктах підприємництва, що здійснюють свою діяльність в сільській місцевості в результаті відсутності державної підтримки, недосконалої законодавчої бази та неможливості залучення банківського кредитування із-за високої плати за користування позикою. В цих

умовах особливо страждає соціальна сфера села і перш за все населення, що проживає в сільському регіоні.

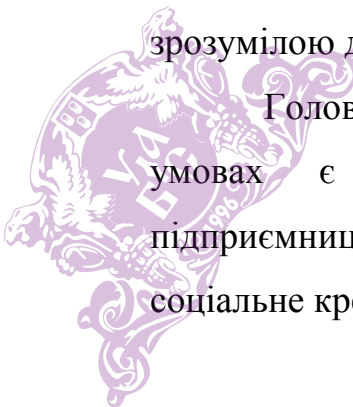
Основними джерелами фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку споживчої кооперації залишатимуться власні кошти суб'єктів господарювання споживчої кооперації у формі прибутку та амортизаційних відрахувань. Збільшення прибутку буде забезпечувати ефективна політика розподілу прибутку, ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів.

До внутрішніх чинників фінансової стабільності відносяться важелі, що сприяють ефективному використанню грошових ресурсів у процесі кругообігу виробничих фондів. Основними з них є :

- оптимізація запасів, необхідних виробничих фондів і прискорення їх оборотності;
- дотримання балансу між необхідними виробничими фондами і джерелами їх формування на засадах, що забезпечують фінансову стабільність і платоспроможність;
- організація такого руху грошових потоків у процесі кругообороту виробничих фондів, при якому досягається постійне перевищення грошових надходжень над їх видатками;
- ефективне використання прибутку.

На нашу думку слід розвивати кредитну кооперацію. Кредитна кооперація здатна сконцентрувати значні внутрішні фінансові ресурси країни і спрямувати їх на розвиток системи споживчої кооперації і, що найголовніше, їхньої соціальної бази - дрібних виробників та споживачів. Крім цього, ідея фінансово-кредитної кооперації є надзвичайно простою і зрозумілою для пересічених громадян.

Головними напрямками кредитної діяльності спілок в сьогднішніх умовах є мікrokредитування малого бізнесу та приватного підприємництва; кредитування фермерів та приватних землевласників; соціальне кредитування.



Завдяки фінансово-кредитному забезпеченню через залучення коштів кредитних спілок у підприємств системи споживчої кооперації з'являється додаткове джерело поповнення оборотних коштів. Разом з цим, підприємствам необхідно постійно визначати напрями ефективного використання залучених коштів, розраховувати доцільність здійснення господарської діяльності з тим, щоб досягти бажаного результату. Ці аспекти стосуються також і кредитних спілок, діяльність яких також ще обумовлена кредитним ризиком.

Між підприємствами споживчої кооперації та кредитною спілкою існують певні спільні риси, обумовлені метою створення, формуванням власного капіталу, але в умовах функціонування кредитної спілки власники(пайовики) набувають можливості здійснювати контроль за діяльністю споживчого товариства та отримувати гарантований дохід на вкладені кошти. Крім цього, створення механізму взаємовідносин споживчого товариства та кредитної спілки з метою фінансово-кредитного забезпечення їх діяльності дозволить розглядати фінансові потоки конкретного регіону у замкнутому колі.

Фінансова стабільність організацій і підприємств досягається вмілим управлінням виробничими фондами і джерелами їх формування. Вона вимагає глибокого розуміння господарських процесів, знання економічних законів ринкової економіки, оперативного реагування на зовнішні та внутрішні фактори впливу, високої ділової активності управлінського апарату. Фінансова стабільність – це результат успішної фінансово-господарської діяльності організацій і підприємств протягом тривалого часу.

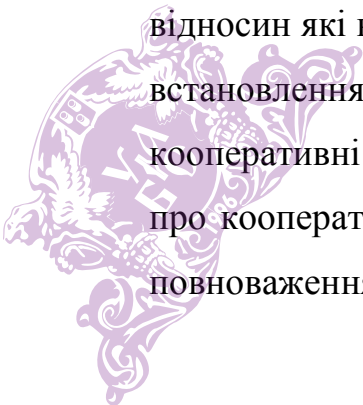


РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

3.1. Концепція формування фінансово - кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації з залученням кредитних спілок

Громіздка матеріально-технічна база і недостатність власних обігових коштів спричинили до того, що понад чотири тисячі організацій із багатогалузевою спрямованістю господарської діяльності підприємств споживчої кооперації України за порівняно короткий час опинилась у важкому фінансовому стані. Різке зростання процентної ставки за кредит, призупинення кредитування по обороту вже з перших днів реформування економіки України призвели до різкого зменшення оборотних коштів, а відтак до недостатності запасів сировини, матеріалів, товарів та інших оборотних засобів, необхідних для нормальної роботи кооперативних організацій і підприємств ускладнився цей процес зростанням цін і тарифів та загостренням платіжної кризи. Це призвело до щорічного зменшення обсягів діяльності, неефективного використання виробничих потужностей, зростання витратомісткості й збитковості.

Основу кооперативного права становлять норми законів України “Про споживчу кооперацію” і “Про сільськогосподарську кооперацію”. Незважаючи на те що головним їх завданням є регулювання суспільних відносин які виникають в споживчій кооперації і в сільському господарстві встановлення зовнішніх господарських зв'язків в них сформульовані кооперативні норми що притаманні для всіх видів кооперативів. Це норми про кооперативне членство, демократичні принципи управління функції і повноваження органів управління формування кооперативного майна і



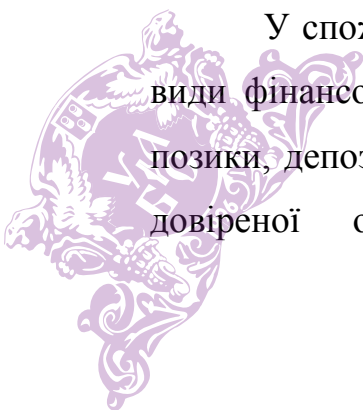
розпорядження ним створення і ліквідацію кооперативу про долю майна ліквідованого кооперативу особливості правового регулювання праці виборних працівників тощо[6].

Кожний кооператив є власником належного йому майна, що формується за рахунок грошових і речових внесків його членів, виробленої ними продукції, доходів від її реалізації, надходжень від продажу випущених ним цінних паперів, грошових коштів, одержаних за кредитними договорами від установ банку. Внаслідок цього кооператив та й кожний член кооперативу, який має право на майновий пай, наділяються економічною свободою в господарській діяльності.

Відповідно до ст. 11 Закону “Про споживчу кооперацію” та в статтях 2, 26, 28 Закону “Про сільськогосподарську кооперацію” кооперативи та їх об’єднання самостійно визначають основні напрями господарської діяльності, розробляють програми економічного і соціального розвитку, розглядають і затверджують їх на загальних зборах своїх членів, конференціях, з’їздах, радах. Вони мають повну господарську самостійність, покривають своє витрати за рахунок доходів від своєї діяльності та забезпечують збереження кооперативної власності[69,70].

Стратегія розвитку послуг для сільського населення силами та засобами споживчої кооперації полягає у формуванні нової галузі. Послуги стають перспективною та економічно вигідною галуззю діяльності, спрямованою на поліпшення обслуговування населення, забезпечення його платоспроможного попиту широким спектром послуг. Її пріоритетний розвиток забезпечить споживчій кооперації швидку окупність витрат та підвищення рентабельності.

У споживчій кооперації набувають і потребують розвитку наступні види фінансових послуг: кредитні та розрахункові, портфельні послуги (позики, депозити), страхування, банківська діяльність, інвестиції, послуги довіреної особи, фінансове планування, облікові, аудиторські,



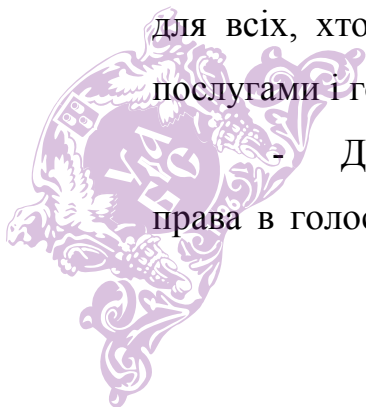
маркетингові, трастові операції, факторинг, лізинг, консультаційно-інформаційні послуги тощо.

Останнім часом кооперативний рух в Україні суттєво активізувався. Відбувається це в двох основних напрямках. Перший - активізація і кооперування в аграрному секторі. І другий - вдосконалення кооперативних відносин у сфері торгівлі та сервісу. Кооператив є форма і спосіб які допомагають стійкіше, впевненіше, надійніше стояти приватним господарям.

Ринкові перетворення в аграрній сфері супроводжується зміною форм власності підприємств споживчої кооперації, запровадженням нових джерел їхнього фінансування. Малі підприємства майже не мають доступу до кредитних ресурсів. Це зумовлено ризиками, які пов'язані з фінансовою нестійкістю підприємств споживчої кооперації, а також відсутністю у банків зацікавленості працювати з дрібними клієнтами, оскільки їх обслуговування більш затратне і менш доходне. Тому важливим стає питання створення такої форми організації фінансово-кредитної діяльності, як кредитні кооперативи. Основна їх діяльність полягає в мобілізації заощаджень членів кооперативу, залучення позикових ресурсів і використання коштів для видачі кредитів членам кооперативу, у першу чергу на виробничі цілі.

Хоча за чинним законодавством кредитні спілки належать до громадських організацій, за своєю природою вони є особливою формою фінансового кооперативу, оскільки принципи їх діяльності відповідають загальним кооперативним принципам:

- Відкрите членство. Членство в кредитній спілці є відкритим для всіх, хто відповідає вимогам певної спільності, хоче користуватися послугами і готовий взяти на себе відповідальність, пов'язану із членством.
- Демократичний контроль. Члени кредитної спілки мають рівні права в голосуванні (один член - один голос) та прийнятті рішень щодо



діяльності спілки незалежно від суми їхніх вкладів до спілки. Посади в органах управління кредитної спілки є добровільними та неоплачуваними.

- Відсутність дискримінації. У кредитних спілках неприпустима дискримінація за расовою, національною, релігійною, політичною чи іншими ознаками, дотримується рівноправність між чоловіками та жінками.

- Надання послуг. Послуги кредитної спілки спрямовані на поліпшення економічного та соціального стану всіх членів.

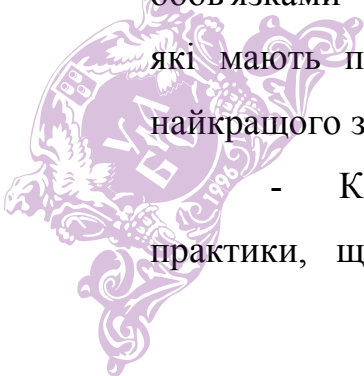
- Розподіл між членами. Для стимулювання вкладання внесків до кредитної спілки, що забезпечує можливість надання позичок та інших послуг, на вклади членів мають нараховуватися відсотки залежно від фінансових можливостей кредитної спілки. Надлишок доходів над витратами кредитної спілки належить усім членам і має бути використаний для добра всіх членів, а не окремої групи.

- Фінансова стабільність. Головним обов'язком кредитної спілки є зміцнення фінансового стану, що передбачає формування відповідних резервів і внутрішній контроль, що забезпечить подальше існування спілки та надання послуг членам.

- Кредитні спілки зацікавлені у підвищенні освітнього і професійного рівня своїх членів.

- Освіта та виховання. Кредитні спілки активно заохочують своїх членів, керівників, працівників, а також всю громаду вивчати економічні, соціальні, демократичні принципи кредитних спілок, а також ґрунтуються на принципі взаємодопомоги. Сприяння ощадливості, розумному користуванню кредитом, ознайомлення з правами та обов'язками членів є дуже важливими моментами для кредитних спілок, які мають подвійну соціальну та економічну природу й прагнуть до найкращого задоволення потреб членів.

- Кооперація між кооперативами. Виходячи зі своєї філософії та практики, що склалася, кредитні спілки в міру своїх можливостей



співпрацюють з іншими кредитними спілками, кооперативами та їхніми асоціаціями на місцевому, національному та міжнародному рівнях, щоб краще слугувати інтересам своїх членів та їхній громаді.

- Соціальна відповідальність. Ідеалом кредитних спілок є надання послуг всім, хто їх потребує. Кожна людина є або членом, або потенційним членом кредитних спілок і тому потрапляє до сфери інтересів і турбот кредитної спілки. Прийняття рішень кредитними спілками має здійснюватися з урахуванням інтересів суспільства, в якому перебувають кредитна спілка та її члени.

Переваги кредитного кооперативу:

- позичальники можуть отримати кредити за меншими процентними ставками, а вкладники більший процент за свої заощадження;
- кредитний кооператив перебуває безпосередньо на місці функціонування підприємства;
- можливість опанувати невеликими вкладками та кредитами;
- підвищення матеріальної зацікавленості членів кооперативу в результатах своєї праці;
- підвищення соціального становища вкладників.

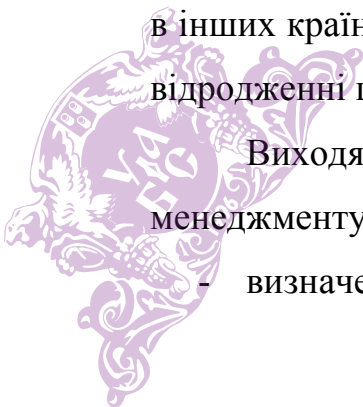
У розвинутих зарубіжних країнах система кредитної кооперації і, зокрема, кооперативні банки існують вже більш як 100 років.

Однією з найбільш серйозних проблем в сучасній кредитній діяльності, в тому числі і діяльності кредитної спілки, являється залучення та підтримка достатнього обсягу капіталу, забезпечення його послідовного збільшення.

Крім цього, кредитна спілка визнана не кооперативом, як це має місце в інших країнах, а громадською організацією. Це створює певні проблеми у відродженні цієї форми кредитної кооперації (табл. 3.1).

Виходячи з вище сказаного можна назвати наступні завдання менеджменту капіталу кредитної спілки:

- визначення способів залучення додаткового капіталу;



- визначення факторів, що впливають на рішення менеджера про залучення додаткового капіталу для захисту від ризику, підтримки майбутнього росту;
- розробка ефективної системи оцінки заявок на отримання споживчих кредитів;
- встановлення оптимальної процентної ставки по кредиту.

Фактори, що приймаються до уваги під час оцінки заявки:

- характер позичальника та його платоспроможність;
- кредитна історія клієнта ;
- мета кредитування;
- стабільність зайнятості та місця проживання;
- відповідність мети кредитування чинному законодавству.

Таблиця 3.1

Аналіз факторів створення кредитних спілок в Україні.

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> ▪ кредитні спілки мають статус неприбуткових організацій 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ можливість втрати неприбуткового статусу
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ідея сприйнята українським суспільством і буде поширюватись 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ залежність погашення кредиту від факторів, що не залежать від діяльності менеджера, наприклад, втрата здоров'я або звільнення з роботи.
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створена Національна асоціація кредитних спілок України 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Необхідність узгодження чинного законодавства
<ul style="list-style-type: none"> ▪ зарубіжні проекти можуть реально підтримати розвиток руху кредитних спілок 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ необхідність підтримки держави
<ul style="list-style-type: none"> ▪ оздоровлення фінансового стану підприємств, покращення добробуту членів кредитної спілки 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ слабка ринкова позиція

Джерело: узагальнено автором

Індивідуальні суб'єкти господарювання - фермери, приватні підприємства, особисті підсобні господарства можуть успішно створювати обслуговуючі неприбуткові кредитні спілки із споживчими товариствами.

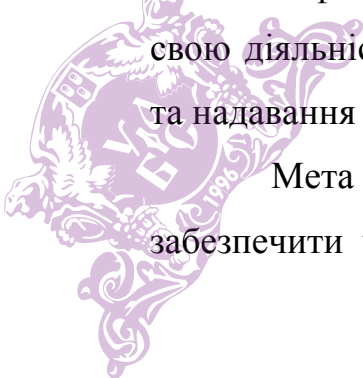
Членами кредитних спілок можуть стати фермери, інші сільськогосподарські товаровиробники, підприємства, що займаються переробкою сільськогосподарської сировини, заготівельні, посередницько-збутові та інші підприємства та організації, пов'язані з сільгоспвиробництвом, дрібні та інші підприємці, а також окремі громадяни, що приймають участь власними грошовими коштами у вигляді пайових внесків в формуванні кредитних ресурсів.

Основний зміст діяльності кредитних спілок вбачається в мобілізації збережень членів кооперативу, залученні позикового капіталу та використанні цих коштів для видачі кредитів, в першу чергу на виробничі потреби, не виключається можливість використання засобів на соціальні потреби членів кооперативу.

Кредитні спілки в сільських зонах можуть стати, з однієї сторони, ефективним засобом розподілу державних кредитів сільськогосподарським позичальникам, так як в них діє солідарна відповідальність, з іншої сторони, кредитна кооперація може бути джерелом накопичення первинного капіталу для дрібного бізнесу, що призваний вирішити проблеми зайнятості робочої сили в сільськогосподарському виробництві.

Сільська кредитна спілка - це добровільне об'єднання на підставі членства фізичних та юридичних осіб, що проживають та (або) ведуть свою діяльність в сільській місцевості для спільного накопичення коштів та надавання позичок друг другу (тобто на підставі взаємодопомоги).

Мета кредитної спілки - за допомогою надання доступних кредитів забезпечити умови для ефективної діяльності господарств своїх членів,

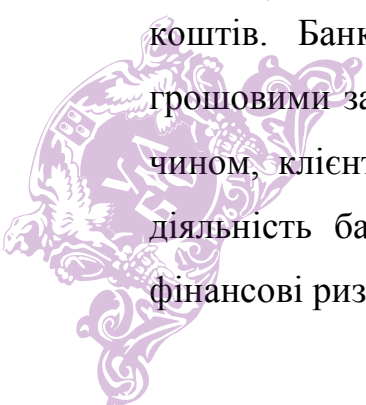


надавати послуги по зберіганню особистих накопичень членів кооперативу. В зв'язку з тим, що діяльність кредитного кооперативу носить споживчий характер, кредити надаються тільки членам кооперативу; кредитний кооператив не може надавати послуги фізичним та юридичним особам - не членам кооперативу, що обов'язково фіксується в його Статуті.

Кредитна спілка здійснює свою діяльність на підставі об'єднання пайових внесків членів. Пайовий внесок являється долею пайовика в пайовому капіталі.

Кредитна спілка являється некомерційною організацією, а його діяльність не орієнтована на отримання прибутку. Її дохід - відсоток від позички, одна частина якого використовується на поточні потреби кооперативу, формуванні резервного та іншого капіталу, друга частина використовується для нарахування відсотків на пайовий капітал. Члени кредитної спілки – не тільки вкладники, але й кредитори, вони також контролюють використання коштів кооперативу та повністю ділять відповідальність за його діяльність. Таким чином, члени кооперативу несуть солідарну відповідальність за його фінансові ризики, спільно вирішуючи, кому надавати кредити, в якому обсязі та яким чином можна використовувати тимчасово вільні кошти.

В цьому головна відмінність кредитної спілки від комерційного банку. Основна мета діяльності комерційного банку - максимальне отримання прибутку. Для цього використовуються фінансові ресурси фізичних та юридичних осіб, що не являються власниками банку, а лише його клієнтами, які не можуть контролювати використання банком їх коштів. Банк з метою отримання максимального прибутку ризикує грошовими засобами клієнтів, при цьому не враховуючи їх дозвіл. Таким чином, клієнти банківських установ, не мають можливості впливати на діяльність банку, повністю розділяють відповідальність з ними за всі фінансові ризики.



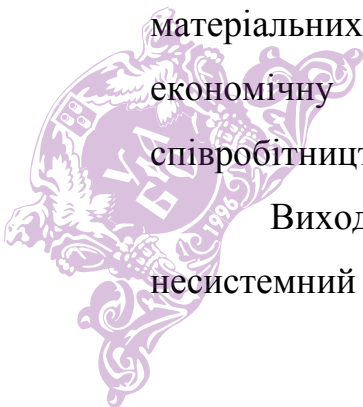
Однією з відмінностей кредитної спілки від комерційного банку являється спосіб управління спілкою. Управління банком здійснює обмежене коло акціонерів, вододіючих контрольним пакетом акцій, вони ж отримують основну частину прибутку комерційного банку. Головний орган управління спілкою - загальні збори членів (пайовиків). В кредитній спілці діє один з головних принципів кооперації - демократичний: один чоловік-один голос, незалежно від долі пайовика в пайовому капіталі кооперативу. Загальні збори членів кооперативу обирає Правління. Управління спілкою здійснюється в інтересах його членів, що передбачає покращення соціального та економічного становища кожного члена. В зв'язку з цим кожний член кооперативу не може мати в пайовому капіталі долі більшої, ніж встановлено загальними зборами.

Крім того, кожен член спілки не може отримати кредит, розмір якого перевищує певний відсоток від пайового капіталу, встановлений загальними зборами членів кооперативу. Це обмеження відповідає двом метам: більша кількість членів кооперативу може скористатись кредитом та використання кредитних ресурсів на різні цілі зменшує загальний ризик, пов'язаний з витрачанням грошових коштів.

Головна мета кредитної спілки - це ріст його пайового капіталу, оскільки він являється головним джерелом кредитів. Пайовий капітал збільшується з прийомом нових членів або з ростом паїв дійсних членів. Виходячи з цього кредитний кооператив повинен організовувати свою діяльність таким чином, щоб як можна більша кількість фізичних та юридичних осіб намагалась стати його членом.

Кооперативна діяльність спрямована не лише на задоволення матеріальних потреб населення, а й на соціальну перебудову села, економічну стабілізацію, відродження демократії, міжнародне співробітництво.

Виходячи з раніше викладеного матеріалу та враховуючи несистемний за формою і незбалансований за темпами процес становлення



ринкової економіки в Україні, від якого особливо потерпає населення сільських регіонів країни пропонуємо механізм взаємодії підприємств системи споживчої кооперації України з населенням, що обслуговується та іншими підприємницькими структурами через створення кредитної спілки з метою здійснення кредитування господарської діяльності підприємницьких структур сільської місцевості (рис.3.1).

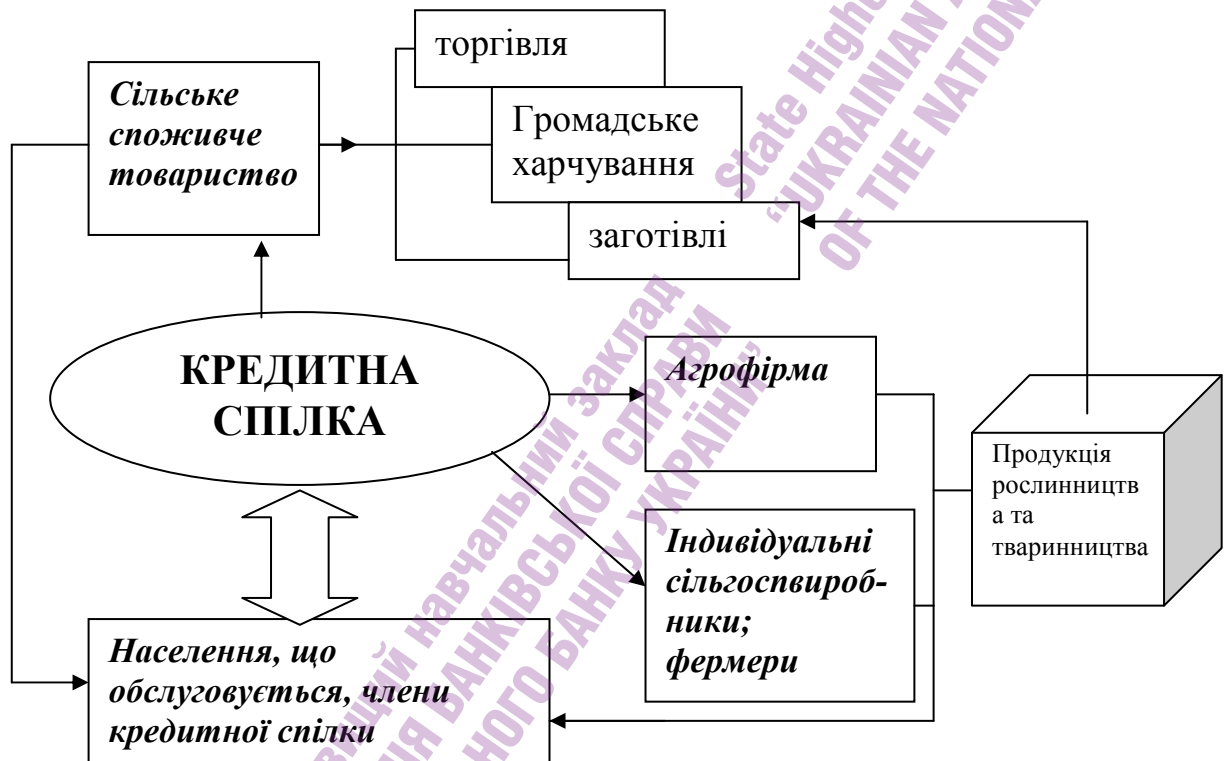
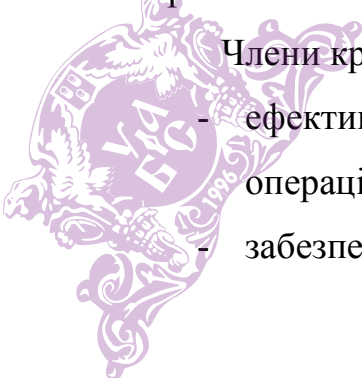


Рис.3.1. Фінансовий механізм залучення коштів кредитної спілки

В цих умовах, кредитна спілка спроможна внести реальний вклад у вирішення питань розвитку вітчизняного виробництва, створення додаткових робочих місць, формування соціально - побутової інфраструктури в сільській місцевості і тим самим пом'якшення кризового впливу на зниження життєвого рівня громадян.

Члени кредитної спілки набувають можливості:

- ефективно розмістити наявні грошові кошти, отримавши від даної операції дохід;
- забезпечити фінансування своїх приватних фінансових потреб;



- сприяти економічному розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та створенню додаткових робочих місць;
- збільшення обігового капіталу дозволить споживчому товариству збільшити обсяг заготівель сільськогосподарської продукції, наповнити магазини товарами, що користуються попитом у населення і тим самим відбудеться задоволення всіляких потреб сільського населення, зміниться інфраструктура села.

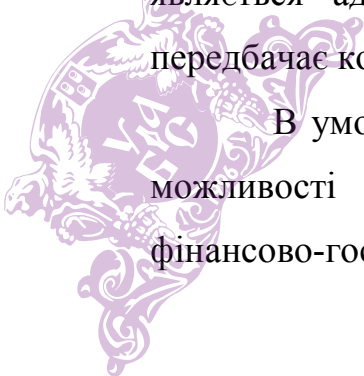
Кредитна спілка працює в інтересах своїх членів. Вона достовірно знає своїх позичальників і в переважній більшості угод складається договір поруки за оформлений кредит, який тут же, за бажанням позичальника, видається готівкою або ж проводяться безготівкові розрахунки.

Разом з тим, в зв'язку з платіжною кризою багатьох підприємств, дефіциту власного оборотного капіталу особливу увагу слід приділяти факторинговим операціям.

Факторинг-це різновид кредитно-фінансової операції, який забезпечує не тільки оборотність вартості, але й такі важливі зовнішні умови як підтримка постачання підприємств необхідною продукцією, надання виробникам інформації про стан і структуру попиту на їхню продукцію.

Основною послугою при факторингу являється фінансування кредитною спілкою поставок товарів з відстрочкою платежу. Крім цього, спілка здійснює контроль за своєчасністю оплати та здійснює облік дебіторської заборгованості. Другою послугою при факторингу являється страхування ризиків, пов'язаних з постачанням товарів, в тому числі ризику неотримання своєчасного платежу від покупця. Третьою послугою являється адміністративне управління дебіторською заборгованістю - передбачає контроль за своєчасною сплатою поставки покупцями.

В умовах функціонування кредитної спілки відкриваються широкі можливості для забезпечення підприємств необхідними в веденні фінансово-господарської діяльності товарно-матеріальними цінностями.



При цьому відбувається контроль зі сторони членів кредитної спілки за необхідністю здійснення тієї чи іншої господарської операції так як в умовах факторингової угоди постачальник поступається спілці правом отримання платежів від платників за поставлені товари чи надані послуги. Кредитна спілка у день подання на оплату платіжних вимог оплачує їх постачальникові і сама завершує розрахунки з покупцями. Механізм здійснення кредитною спілкою факторингових операцій показаний на рис.3.2.

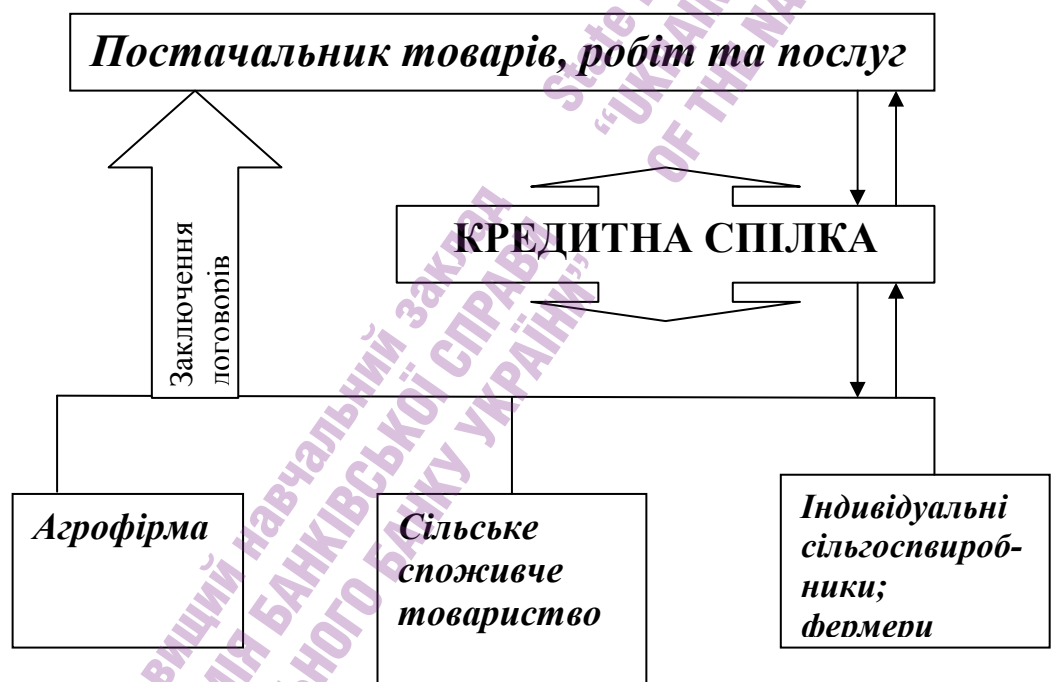


Рис. 3.2. Схема здійснення факторингових операцій кредитною спілкою.

Кредитна спілка, членами якої є населення, що проживає на даній території, працює в одному з підприємств та користується послугами цих підприємств в залежності від потреби. Тобто члени кредитної спілки мають можливість визначити важливість та необхідність тієї чи іншої угоди та дати дозвіл на її здійснення і тільки після цього дати згоду для заключення факторингової угоди. Для підприємств являється дуже важливим той фактор, що надходження виторгу від реалізації продукції за виконані послуги не залежить від платоспроможності платників, терміну оборотності коштів у розрахунках та інших чинників.

Фінансування при факторингу має ряд переваг, серед яких слід в першу чергу відмітити:

- комплексну систему довготермінового фінансування організацій;
- автоматичне збільшення фінансування по мірі росту обсягу реалізації;
- відсутність обмежень по платежам від постачальників товарів.

Постачальник також має наступні вигоди в умовах використання факторингу:

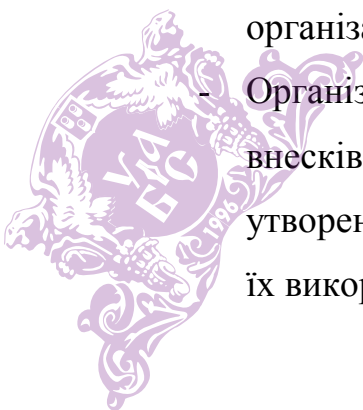
- отримання додаткового прибутку за рахунок можливості збільшення обсягів реалізації в результаті отримання необхідного оборотного капіталу від спілки;
- економія коштів на операціях, пов'язаних з отриманням банківського кредиту.

Фінансування в межах факторингу звільняє постачальника від проблеми дефіциту власного обігового капіталу, а покупцю дає можливість гарантовано отримувати від постачальника відстрочку платежу на термін, достатній для товарообігу.

Створення кредитної спілки може бути найбільш перспективним, якщо ініціатором її створення виступе група осіб, миючих досвід роботи в банківських структурах.

Особливості утворення кредитної спілки:

- Громадяни та фізичні особи, які з'явили бажання утворити спілку, формують організаційний комітет, в обов'язки якого входить підготовка проекту статуту, техніко-економічного обґрунтування, прийом заяв про вступ до спілки, підготовка та проведення загальних організаційних зборів.
- Організаційний комітет має право встановлювати розміри вступних внесків. Ці засоби призначені для покриття організаційних витрат по утворенню спілки та організації її господарської діяльності. Звіт про їх використання представляється загальним збором.



- Загальні збори приймають рішення про прийом в члени спілки, затверджують статут, обирають органи управління.

Кредитна спілка підлягає державній реєстрації у порядку, передбаченому чинним законодавством.

Засновниками кредитної спілки являються громадяни, прийняті в члени на засновницькому зборі. Їх повинно бути не менше 5 чоловік. Засновники мають ті самі права та обов'язки, що і інші члени. Членами кредитної спілки можуть бути громадяни України, що досягли 18 років, які признають статут організації, внесли обов'язковий пайовий внесок та приймають особисту участь в діяльності спілки.

Права та обов'язки члена спілки визначаються ст.11 Закону України "Про кредитні спілки" та статутом кооперативу. Члени спілки мають право брати участь в управлінні, обирати та бути обраними до його органів управління, вносити пропозиції, одержувати кредити та користуватися іншими послугами, одержувати інформацію про діяльність, ознайомлюватись з річними балансами, одержувати дохід на свій пайовий внесок, якщо інше не передбачене статутом. Структура управління сільської кредитної спілки наведена на рис. 3.3.

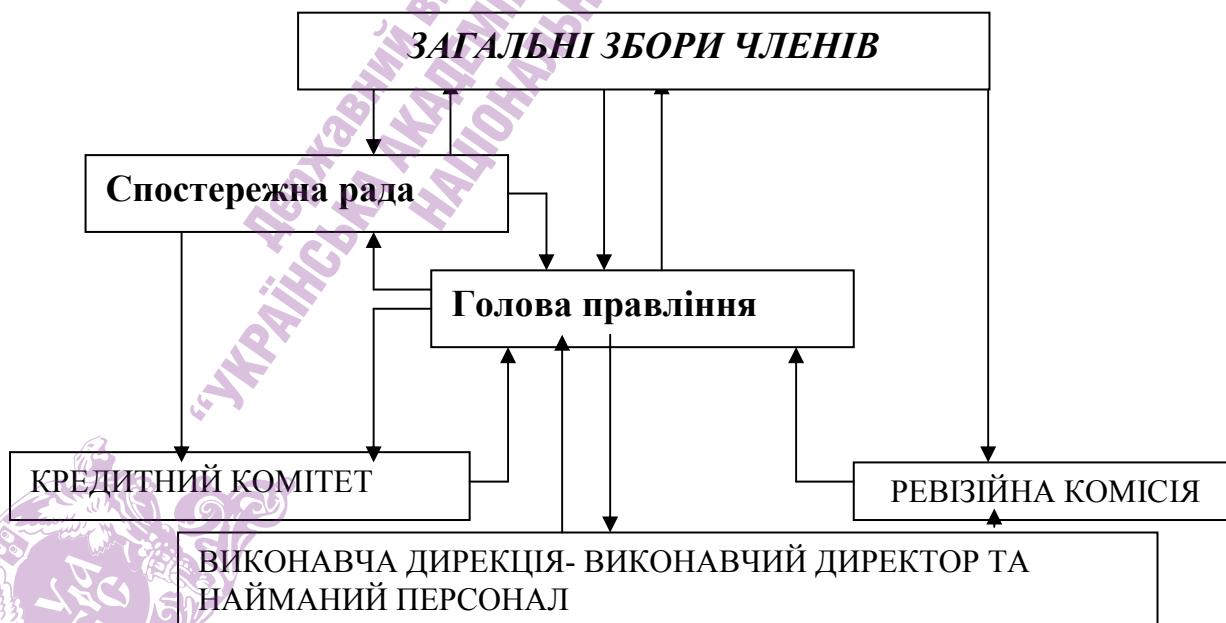


Рис.3.3. Структура управління сільської кредитної спілки

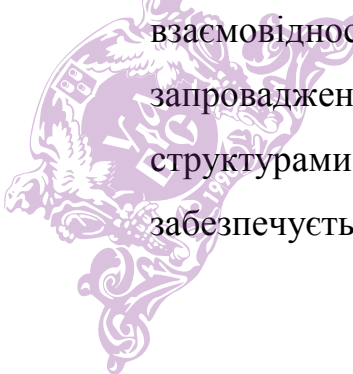
Члени спілки зобов'язані дотримуватись статуту, виконувати рішення органів управління, брати участь у формуванні майна, не розголошувати конфіденційну інформацію про діяльність.

Управління спілкою здійснюють загальні збори членів, правління (або його голова), спостережна рада (ревізійна комісія). В якості виконавчого органу в спілці може бути створена виконавча дирекція, а консультативного органу - кредитний комітет.

Структура органів управління, їх компетенція та порядок формування визначається його статутом з врахуванням кількості членів, обсягу та напрямів діяльності, обсягу території, що обслуговується. Члени спілки можуть бути обрані тільки в один вибірний орган. Загальні збори правомочні вирішувати будь-які питання, що відповідають статутним цілям та завданням спілки. Правління спілки забезпечує виконання рішень загальних зборів та здійснює керівництво її діяльністю в період між загальними зборами.

Спостережна рада забезпечує дотримання норм та положень статуту та чинного законодавства, здійснює контроль за роботою правління, виконавчої дирекції. Виконавча дирекція здійснює керівництво повсякденної діяльності. Повноваження та відповідальність дирекції визначається статутом. Кредитний комітет розглядає заяви, аналізує їх, надає висновки та приймає рекомендації, спрямовані правлінню, з питань надання кредитів, гарантій та забезпечення по їх поверненню, право видачі яких передано виконавчій дирекції.

Таким чином, концепція фінансового забезпечення підприємств системи споживчої кооперації перш за все заключається в системі раціонального управління фінансами, відновленні партнерських взаємовідносин всіх суб'єктів агропромислового комплексу, запровадженні механізму взаємодії з іншими підприємницькими структурами, в тому числі у взаємодії з кредитної кооперації, завдяки якій забезпечується поповнення обігового капіталу для фінансування



господарської діяльності, підвищується роль та значення кооперативних принципів діяльності.

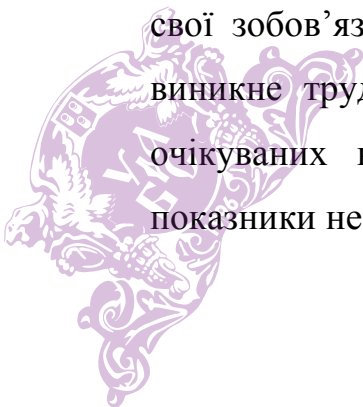
3.2. Обґрунтування взаємодії підприємств споживчої кооперації та кредитних спілок в регіоні

Ефективність господарсько-фінансової діяльності, динамічний розвиток багатогалузевого господарства споживчої кооперації вимагає від підприємств чіткої стратегії, що зумовлює необхідність розробки і виконання планів економічного і соціального розвитку.

Основним видом діяльності підприємств системи Сумської райспоживспілки являється роздрібна торгівля. Діяльність торговельних організацій і підприємств пов'язана з доведенням товарів до споживача й отриманням у результаті їх реалізації доходу, який після відшкодування витрат і сплати податків та інших обов'язкових платежів дає можливість здійснювати процес відтворення. Ця діяльність пов'язана з низкою грошових відносин, складовою частиною яких є фінансові відносини.

В таблиці 3.2. наведені показники фінансово-господарської діяльності Сумської райспоживспілки за 2001-2003 роки.

Із таблиці видно, що у 2003 р. підприємство втратило абсолютну ліквідність, якщо у 2002р. воно могло негайно погасити 2,4% найбільш термінових зобов'язань, то у 2003р. лише 2,4%, що майже у 25% нижче за оптимальне значення. У той же час коефіцієнти термінової і загальної ліквідності відповідають оптимальному значенню. Таким чином, погасити свої зобов'язання за рахунок грошових коштів не зможе. Але якщо не виникне труднощів з реалізацією товарів, то підприємство за рахунок очікуваних надходжень погасить своє зобов'язання. Всі розраховані показники не відповідають теоретично достатнім значенням.



Таблиця 3.2.

Показники фінансово-господарської діяльності
Сумської райспоживспілки за 2001-2003 рр*

№ з/п	Показники	Роки			Відхилення			
					Абсолютне, тис.грн		Відносне, %	
		2001	2002	2003	2001	2002	2001	2002
1	Товарообо	11817	12469,3	13092,8	21275,8	623,5	110,8	105,0
2	Коефіцієнт автономності	0,966	0,950	0,946	-0,020	-0,004	197,9	99,6
3	Коефіцієнт маневрування	0,043	0,079	0,071	+0,028	-0,008	165,1	89,9
4	Коефіцієнт фінансової залежності	1,035	1,053	1,057	+0,022	+0,004	102,1	100,4
5	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,010	0,024	0,008	-0,002	-0,016	80,0	33,3
6	Коефіцієнт термінової ліквідності	0,848	0,758	0,777	-0,071	+0,019	91,6	102,5

*Розраховано автором на підставі фінансової звітності підприємства

Так в 2002 році частка власного капіталу у загальній вартості майна знизилась на 2% в порівнянні з 2001р. та на 0,4% відповідно до 2002р. Негативним слід вважати ріст участі позикового капіталу у формуванні активів на 0,020 в порівнянні з 2001р. та на 0,004 в порівнянні з 2002р. Разом з тим знизилась частка фінансування діяльності підприємства за рахунок власного капіталу на 10,9 в порівнянні з 2002р. Дуже незначна частка власного капіталу в 2003 р. вкладена у найбільш мобільні активи, за 2001-2003рр. цього зовсім не спостерігається. Коефіцієнт фінансової стійкості зменшився на 0,004 в порівнянні з 2002р. та на 0,020 в порівнянні з 2001р.

Стратегія планування підпорядковується основній меті - розвитку споживчої кооперації та покращенню економічного і соціального стану її членів. Тому плани економічного і соціального розвитку повинні

передбачити економічну стабільність і розвиток, бути соціально орієнтованими.

Тому, на підставі проведеного аналізу фінансового стану, показників фінансово-господарської діяльності підприємств системи Сумської райспоживспілки нами складені баланси грошових ресурсів (додаток А).

Мета складання балансу грошових ресурсів полягає у визначенні очікуваних джерел грошових ресурсів для забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності; їх збалансування з таким розрахунком, щоб підприємство отримало валового і чистого прибутку в розмірі, необхідному для самоокупності та самофінансування господарської діяльності. Як свідчать розрахунки всі споживчі товариства відчують недолік власних джерел фінансування і мають потребу в кредитних ресурсах (таблиця 3.3.).

Таблиця 3.3

Потреба в кредитних ресурсах на підприємствах
системи Сумської райспоживспілки

№ з/п	Назва підприємства	Сума, тис. грн.
1	Садівське СТ	15
2	Торопилівське СТ	34
3	Стецьківське СТ	15,8
4	Хотінське СТ	24,8
5	Степанівське СТ	27,4
6	Низівське СТ	29,7
7	В-Сироватське СТ	37,8
8	Кияницьке СТ	29,6
9	Сумське СТ	38,9
10	В-Чернетчанське СТ	32,5
	Разом	285,5

Для з'ясування доцільності банківського кредиту нами проведені розрахунки. Банківський кредит підприємству буде вигідним якщо:

$$R_{вп} \geq R_{овз} + V_{к} : 365 \times O_{д}, \text{ де}$$

$R_{вп}$ – рівень валового прибутку в % до товарообороту;

$R_{овз}$ - рівень змінних операційних витрат;

$V_{к}$ - ставка за користування кредитом;

$O_{д}$ - оборотність товарних запасів в днях.

Питання визначення економічної доцільності будь - якого джерела фінансово-кредитного забезпечення наряду з загальними факторами є визначальними на сучасному етапі розвитку підприємств. Як вже раніше відмічалось, для успішного господарювання необхідно обчислювати всілякі показники та приділяти увагу плануванню діяльності.

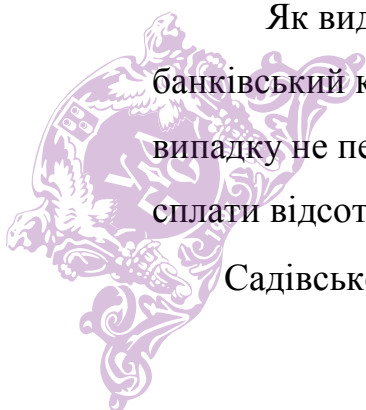
Таблиця 3.4

Розрахунок економічної доцільності банківського кредиту для підприємств системи Сумської райспоживспілки.

	Назва підприємства	Рівень валового прибутку %	Рівень змінних операц. витрат, %	Ставка за корист. кредитом, %	Оборотність товарних запасів, дні
1	Садівське СТ	11,3	9,5	26	45
2	Торопилівське СТ	10,7	9,0	26	48
3	Стецьківське СТ	12,8	11,9	26	46
4	Хотінське СТ	14,1	10,3	26	59
5	Степанівське СТ	16,1	12,7	26	55
6	Низівське СТ	7,1	12,8	26	67
7	В-Сироватське СТ	12,6	10,1	26	60
8	Кияницьке СТ	8,3	7,6	26	70
9	Сумське СТ	12,2	9,0	26	74
10	В-Чернетчанське СТ	11,9	12,0	26	80

Як видно з наведених даних, ні для одного підприємства банківський кредит не вигідний, так як рівень валового доходу ні в одному випадку не перевищує суму рівня змінних операційних витрат та рівня сплати відсотків за користування кредитом.

Садівське СТ $11,3 < 12,7$



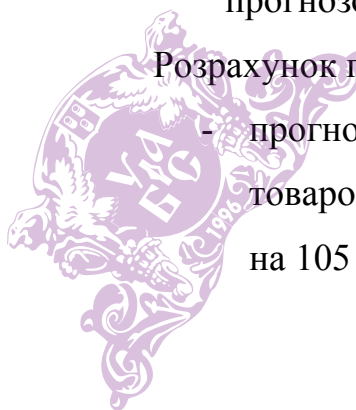
Торопилівське СТ	10,7 < 12,4
Стецьківське СТ	12,8 < 15,2
Хотінське СТ	14,1 < 15,5
Степанівське СТ	16,1 < 17,6
Низівське СТ	7,1 < 17,6
В-Сироватське СТ	12,6 < 14,4
Кияницьке СТ	8,3 < 12,6
Сумське СТ	12,2 < 14,3
В-Чернетчанське СТ	11,9 < 17,7

На основі аналізу та маркетингових досліджень нами спрогнозовані показники діяльності Сумської райспоживспілки в умовах самоокупності та самофінансування:

- темп зростання товарообороту в порівнянні з минулим роком – 105%;
- питома вага собівартості реалізованих товарів у загальному доході (виторзі) – не більше 65 %;
- операційні витрати – 2612 тис. грн.,
 - 1) адміністративні витрати – 673,6 тис. грн.;
 - 2) витрати на збут – 1691 тис. грн.;
 - 3) інші операційні витрати – 247,5 тис. грн.;
- в) операційні витрати, згруповані в дві групи:
 - 1) умовно-постійні (ОВуп) – 1124,9 тис. грн.;
 - 2) змінні (ОВз) – 1487, 1 тис. грн.;
- г) чистий прибуток, повинен бути не менше 2,5 % до прогнозованого товарообороту.

Розрахунок прибутку (збитку) від операційної діяльності підприємства :

- прогнозований обсяг товарообороту (Тпл) визначаємо з товарообороту звітного періоду і передбаченого темпу зростання на 105 %:



$$13092,8 \times 105 : 100 = 13747,4 \text{ тис.грн.}$$

- податок на додану вартість – з реалізованих товарів за ставкою 20 відсотків.

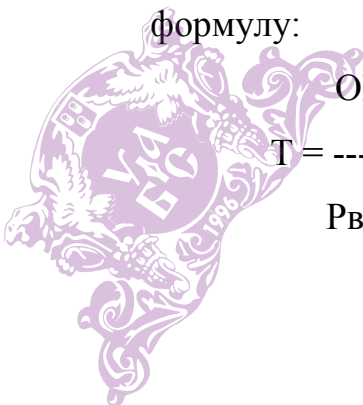
$$13747,4 \times 20 : 120 = 2291,2 \text{ тис. грн.}$$

- чистий дохід від реалізації товарів становитиме 11456,2 тис. грн.
 $13747,4 - 2291,2$
- собівартість реалізованих товарів за прогнозними вихідними даними повинна бути не більше 65 % загального доходу (товарообороту) – це 8935,8 тис. грн. ($13747,4 \times 65 : 100$)
- валовий прибуток визначається як різниця між чистим доходом і собівартістю реалізованих товарів і становитиме 2521 тис. грн. ($11456,2 - 8935,8$)
- інші операційні доходи – орендна плата 103,1 тис. грн.;
- адміністративні витрати – 673,6 тис. грн.;
- витрати на збут – 1691 тис. грн.;
- інші операційні витрати – 247,5 тис. грн.;
- прибуток від операційної діяльності становитиме 12 тис. грн. $2521 + 103,1 - 673,6 - 1691 - 247,5$ в т. ч. від торгівельної діяльності підприємство допустить збиток 91,1 тис. грн. ($2521 - 673,6 - 1691 - 247,5$)

Таке становище не повинне задовольнити підприємство. Тому виникає необхідність визначення, за яких умов торгівельна діяльність буде беззбитковою.

Для пошуку шляхів забезпечення беззбиткової торгівельної діяльності визначимо межу беззбитковості. Для цього використаємо формулу:

$$T = \frac{OV_{уп}}{R_{вп} - R_{овз}} \times 100, \text{ де}$$



ОВуп– умовно-постійні операційні витрати;

Рвп – рівень валового прибутку в % до товарообороту;

Ровз – рівень змінних операційних витрат в % до товарообороту.

Згідно з вихідними даними умовно-постійні операційні витрати (ОВуп) становлять 1124,9 тис. грн., а рівень (Ровз) становлять 1487,1 тис. грн., а рівень (Ровз) становить 10,82 відсотка до товарообороту

Рівень валового прибутку (Рвп) – 18,33 відсотка до товарообороту

Якщо у наведену формулу підставити відповідні дані, то отримаємо величину товарообороту, при якій буде досягнута межа беззбитковості торгівельної діяльності на рівні прогнозованого валового прибутку і операційних витрат.

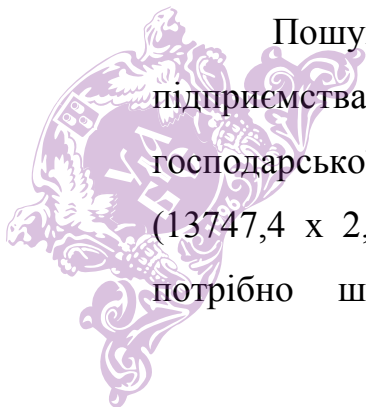
$$T = \frac{1124,9 \times 100}{18,33 - 10,82} = 14978,7$$

Відтак, щоб досягти беззбитковості торгівельної діяльності підприємству необхідно:

- збільшити прогнозований товарооборот на 1231,3 тис. грн. (14978,7 – 13747,4), або шукати шляхи зменшення операційних витрат чи збільшення валового прибутку. Найвірогідніше шукати резерви в усіх трьох напрямках.

Але підприємство, яке здійснює операційну діяльність на межі беззбитковості, не має перспективи його збільшення. Щоб здійснювати просте відтворення виробничих фондів та забезпечувати гострі соціальні потреби колективу працівників підприємство повинно подбати про самоокупність.

Пошуки резервів і шляхів забезпечення самоокупності підприємства. За підрахунками підприємству для самоокупності господарської діяльності необхідно 343,7 тис. грн. чистого прибутку (13747,4 x 2,5 :100). Резерви зростання товарообороту вичерпані. Тому потрібно шукати шляхи зниження умовно-постійних і змінних



операційних витрат, зниження собівартості реалізованих товарів і на цій основі збільшення валового прибутку, збільшення інших операційних доходів підприємства.

Для орієнтації визначимо на скільки, як мінімум, треба знизити витрати чи збільшити валовий прибуток, щоб отримати прибуток, необхідний для самоокупності. Можна визначити потрібний валовий прибуток наступним чином:

$$ВП = ОВз + ОВуп + Пзд,$$

де Пзд – прибуток від звичайної діяльності.

Прибуток від звичайної діяльності становить 491 тис. грн. ($343,7 : 70 \times 100$), оскільки 343,7 тис. грн. – це чистий прибуток (прибуток за вирахуванням податку на прибуток за ставкою 30 %).

Підставивши відповідні значення у формулу, отримаємо:

$ВП = 390 + 129 + 129 = 814$ тис. грн., що становить до товарообороту 20,6 відсотка.

З урахуванням прогнозованого рівня валового прибутку в розмірі 18,33 % до товарообороту для отримання прибутку в сумі 491 тис. грн. підприємству треба збільшити валовий прибуток на 357,4 тис. грн.

$$3103 - \frac{(14978,7 \times 18,33)}{100} = 3103 - 2745,6 = 357,4 \text{ (тис. грн.)}$$

Інший шлях – зниження рівня операційних витрат:

$$ОВ = ВП - Пзд,$$

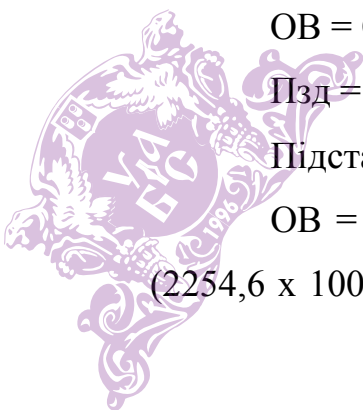
де ВП – величина валового прибутку за прогнозованим рівнем 18,33 % до товарообороту, що становить 2745,6 тис. грн. ($14978,7 \times 18,33 : 100$)

$$ОВ = ОВз + ОВуп;$$

$$Пзд = 491 \text{ тис. грн.}$$

Підставивши відповідні значення у формулу, отримаємо:

$ОВ = 2745,6 - 491 = 2254,6$ тис. грн., або 15,05 % до товарообігу ($2254,6 \times 100 : 14978,7$). З урахуванням прогнозованих витрат в сумі 2612



тис. грн. підприємству необхідно шукати резерви зниження операційних витрат в сумі 357,4 тис. грн. (2612 – 2254,6)

Для вирішення проблем самоокупності господарської діяльності нами можуть бути запропоновані наступні резерви і шляхи збільшення прибутку в усіх визначених напрямках :

- скоротити апарат управління на 20 відсотків і зменшити витрати на оплату праці на 46 тис. грн., а відрахування у цільові державні фонди – на 17 тис. грн.;

- здати вільні площі в операційну оренду та отримати доходи на відшкодування амортизаційних відрахувань 28 тис. грн.;

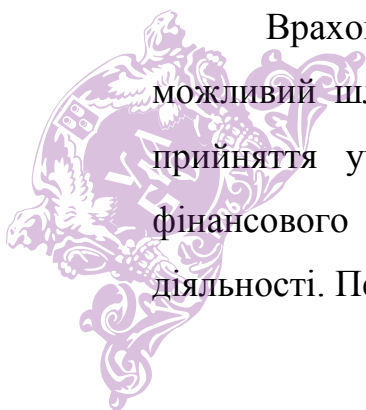
- збільшити інші операційні доходи на 79 тис.грн.

- збільшення товарообороту призведе до збільшення витрат на збут товарів на 151 тис.грн.;

- постійно вивчати кон'юктуру ринку і забезпечити рівень валового прибутку не нижче 20 відсотків до товарообороту. Це дасть змогу збільшити валовий прибуток та зменшити питому вагу собівартості реалізованих товарів у товарообороті.

Але без достатнього обсягу оборотного капіталу неможливе ефективне господарювання підприємств, так як обіговий капітал обслуговує весь процес виробництва, відображаючи реальний рух товарно-матеріальних цінностей та можливість отримати необхідну суму прибутку. Як свідчать наші попередні розрахунки всі підприємства системи Сумської облспоживспілки відчувають гостру потребу в поповненні власного обігового капіталу. Разом з тим, нами доведено, що в сучасних умовах підприємствам не вигідно користуватися банківським кредитом.

Враховуючи все вище вказане, можна зробити висновок, що єдиний можливий шлях в поповненні власних обігових коштів у підприємств - прийняття участі в створенні кредитних спілок та використання їх фінансового потенціалу для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Переваги даного співтовариства вбачаємо в наступному:

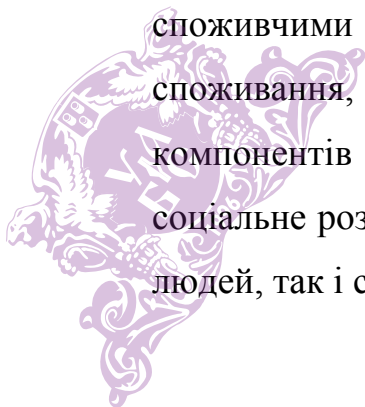


- можливість швидкого оформлення позички;
- застосування диференційованих ставок за користування позикою;
- можливість відстрочити термін погашення в разі необхідності.

Крім того, завдяки поповненню оборотного капіталу в сумі 285,5 тис. грн. в цілому по системі Сумської райспоживспілки, у підприємств з'являється можливість досягти рівень самоокупності та самофінансування. Тому основними моментами політики організацій з питань управління оборотним капіталом являється удосконалення управління дебіторською заборгованістю, запасами та грошовими засобами. Нами доведено на прикладі підприємств системи Сумської райспоживспілки, що на сучасному етапі ринкових відносин поповненню власного оборотного капіталу буде сприяти створенню кредитних спілок на рівні регіону сільської місцевості.

Кредитну спілку можна вважати фінансовим посередником, яка забезпечує фінансовий і соціальний захист своїх членів через залучення їхніх особистих заощаджень для взаємного кредитування і являється власністю її членів та управляється ними. Завдяки запропонованим заходам, пов'язаним з організацією функціонування кредитних спілок в сільській місцевості покращаться показники, що характеризують рівень життя населення: внутрішній валовий продукт на душу населення, реальні доходи населення, рівень оплати праці, межа бідності, рівень соціального розташування населення.

На рівень життя населення безпосередньо впливає такий показник як його реальні доходи (грошові та сукупні) у співвідношенні зі споживчими цінами. Доходи визначають можливості поточного споживання, а споживання товарів і послуг – один із важливих компонентів рівня життя. Через нерівномірність розподілу благ виникає соціальне розташування населення, що є одним із критеріїв як рівня життя людей, так і суспільного добробуту.



Таким чином, основними чинниками збільшення величини і частки власних коштів в обороті підприємств споживчої кооперації є:

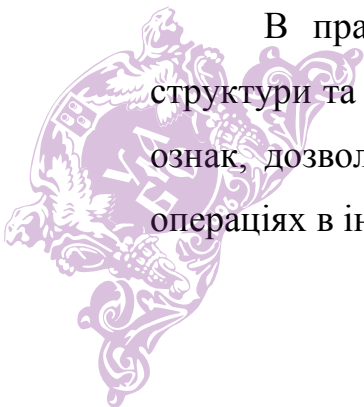
- зростання прибутку;
- залучення додаткових внесків колективу працівників і засновників підприємства на поповнення власного капіталу; і
- дотримання розрахункової і платіжної дисципліни;
- прискорення оборотності оборотних активів;
- постійний контроль за ефективністю використання власних коштів, недопущення їх вилучення з обороту на покриття збитків чи позапланового формування необоротних активів;
- відбудова взаємодії підприємств системи споживчої кооперації та кредитних спілок.

Розповсюдження досвіду удосконалення фінансового забезпечення підприємств системи Сумської райспоживспілки дозволить виходу з фінансової кризи в цілому системи Сумської облспоживспілки.

3.3.Методичні засади формування фінансово-кредитного забезпечення підприємств споживчої кооперації

Кредитна спілка - це добровільне об'єднання фізичних та юридичних осіб на підставі членства. Їх створення засноване на спільності місця проживання, трудової діяльності, професійної належності або будь-якої іншої спільності з метою збереження їх власних грошових коштів засобами взаємного кредитування.

В правовому відношенні кредитна спілка діє в рамках певної структури та відповідних правил. Як юридична особа вона наділена рядом ознак, дозволяючих самостійно приймати участь в фінансових та інших операціях в інтересах своїх членів.

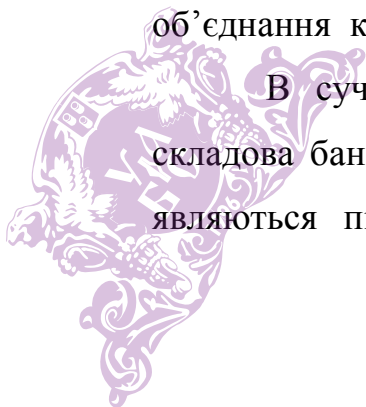


Істотним фактором, сприяючим становленню та розвитку кредитної кооперації як повноправного учасника фінансового ринку, являється створення якісної нормативної бази, регулюючої діяльність кредитних кооперативів різного рівня.

Кредитні спілки призвані надавати фінансові послуги своїм пайовикам, накопичивши для цього засоби у вигляді пайових внесків, залучаючи вільні кошти пайовиків на підставі договорів займу, поповнюючи фонд позичок за рахунок банківських кредитів або інших не заборонених законодавством джерел. Відповідно до чинного законодавства, будь-яка організація у встановленому порядку може тримати позичені кошти від фізичних чи юридичних осіб та здійснювати передачу отриманих коштів своїм позичальникам на підставі договору займу. Кредитні кооперативи, що надають фінансові послуги обмеженій колу осіб - пайовикам, безумовно, несуть специфічні ризики, пов'язані з можливим непогашенням наданих позичок. Але ці ризики складно співставити з ризиками, які несуть при кредитуванні традиційні фінансові посередники - банки, перш за все у зв'язку з тим, що спілка являється самокерованою організацією. Кожний пайовик, як член вищого органу управління-загальних зборів може впливати на кредитну політику та нести відповідальність за прийняття некомпетентних рішень. Безумовно, кредитна спілка як фінансовий інститут для забезпечення стійкості та мінімізації ризиків при здійсненні своєї діяльності повинна відповідати певним стандартам та нормативам.

Розробка специфічних стандартів, а також здійснення контролю за їх дотриманням може бути покладена на державні органи, або на об'єднання кредитних спілок, аудиторські фірми та ін.

В сучасних умовах кредитна спілка - невід'ємна та особлива складова банківської системи ринкового типу. Принципи організації, що являються підставою, мета, завдання та функції роблять її відносно



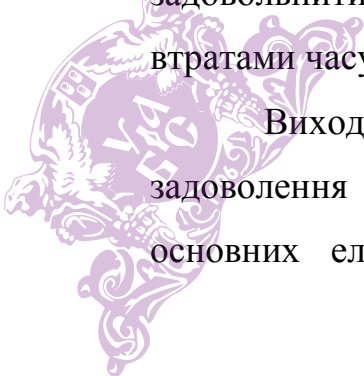
відособленою від інших інститутів фінансового ринку, вносять особливості у відносини з ними.

Інтенсивність та результативність взаємовідносин з кредитними організаціями в теперішній час не можуть бути достатньо високими. Існує декілька для цього причин. По –перше, в своїй діяльності кредитні спілки та кредитні організації ставлять різну мету, кредитні спілки - задоволення господарських та особистих потреб своїх членів в банківських послугах, а кредитні організації - отримання прибутку. По-друге, кредитні спілки та кредитні організації не досягли рівня, при якому можливі взаємовигідні відносини. По – третє, кредитна кооперація як система знаходиться в початковій стадії.

По мірі розвитку кредитної кооперації буде посилюватись її інтеграція у банківську систему держави. Чинне законодавство, визначаючи правове положення створюваних організацій як юридичних осіб для здійснення різних видів діяльності, поділяє їх в першу чергу на два види у відношенні з основною метою їх функціонування: комерційні та некомерційні. Правове положення кредитної спілки відносить її до некомерційних організацій, так як вони не ставлять за мету отримання прибутку. Ці питання визначають принципові положення її організації та діяльності.

В добровільне об'єднання в кредитну спілку ведуть дві основні потреби її членів, що не знайшли задоволення ні в процесі здійснення господарської діяльності, ні в інших організаціях: тимчасовий недостаток фінансових ресурсів або збереження тимчасово вільних грошових коштів. Цікавість кредитної спілки збільшується завдяки можливості задовольнити ці потреби однією юридичною особою з найменшими втратами часу та особистих зусиль.

Виходячи з цього, мету кредитної спілки можна визначити як задоволення потреб членів в позикових коштах. В якості одного з основних елементів затрат по формуванню позикового фонду слід



розглядати витрати кооперативу по забезпеченню збереження власних коштів членів.

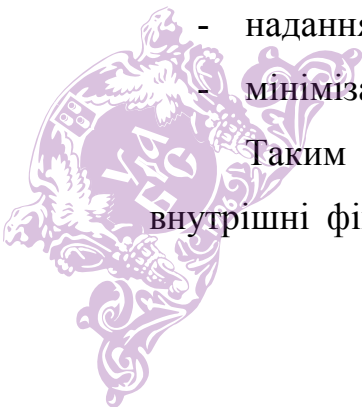
Метою спілки, що створюють тільки фізичні особи, можна признати збереження вкладів та надавання позичок на споживчі цілі - придбання товарів та послуг.

Обов'язковою умовою створення є ініціатива та зацікавленість окремих груп громадян та юридичних осіб, проживаючих або ведучих свою діяльність в сільській місцевості.

Кредитна спілка утворюється та здійснює свою діяльність на підставі наступних принципів кооперативного руху:

- добровільність вступу та свобода виходу ;
- утворення спілки за територіальною ознакою;
- відкритість для прийому нових членів, що мають інтереси, що відповідають меті та задачам кооперативу;
- самостійність та самокерованість;
- право особистої участі членів в будь-яких видах діяльності, в тому числі в управлінні діяльністю;
- вибірність та періодична заміна складу керуючих органів та їх підзвітність членам кредитної спілки;
- недопущення збагачення одного члена за рахунок іншого, справедливий розподіл доходу між членами пропорційно частки участі кожного з них в діяльності кредитної спілки;
- обмеження нарахувань на пайовий капітал у випадку розподілу отриманих доходів у відповідності з розміром паснакопичень;
- доступність для членів кооперативу інформації про її діяльність;
- надання послуг переважно членам кооперативу;
- мінімізація вартості послуг, що надаються членам спілки.

Таким чином, кредитна кооперація здатна сконцентрувати значні внутрішні фінансові ресурси країни і спрямувати їх на розвиток систем



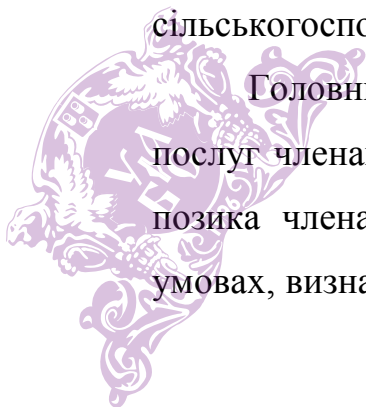
споживчої та сільськогосподарської кооперації і, що найголовніше їхньої соціальної бази - дрібних виробників та споживачів.

Нормативною базою, що забезпечує на сьогодні діяльність кредитних спілок, є Закон України "Про кредитні спілки", а також типовий статут кредитної спілки, затверджений правлінням Національного банку України. Але цих документів для створення сприятливих умов роботи спілки. Не визначена законодавством і така особливість, що кожний член кредитної спілки діє у двох постатях. Перша - він член громадської організації і має нести весь ризик діяльності цієї організації. Друга - він клієнт цієї організації, і правовідносини між ним і спілкою виникають із цивільно-правових договорів. Актуальною є також необхідність вирішення питання пільгового оподаткування кредитних спілок як організацій, що забезпечують соціальний захист населення. У більшості країн, де працюють кредитні спілки, вони взагалі не оподатковуються. Це виправдано передусім тим, що доходи кредитної спілки є фактично тим самим доходом громадян, що вже був оподаткований згідно з чинним законодавством.

Відповідно до статті 21 Закону України "Про кредитні спілки" отримувати кредити від імені своїх членів можуть селянські (фермерські) господарства та приватні підприємства, які знаходяться у їх власності. Розмір кредиту, наданого одному члену кредитної спілки, не може перевищувати 20 відсотків від капіталу кредитної спілки.

Демократична форма управління кредитною спілкою та пропорційна відповідальність її членів за результати діяльності можуть стати одним з основних факторів стабілізації та економічного росту сільськогосподарського виробництва в регіонах.

Головним видом діяльності кредитної спілки являється надання послуг членам спілки по кредитуванню та збереженню грошових коштів. Позика членам спілки надається на підставі діючого законодавства на умовах, визначених статутом спілки. Спілка повинна постійно переглядати



свою кредитну політику у відповідності зі змінами ринкових умов. Вона складається з загальних напрямків прийняття рішень по вибору надійного позичальника, обсягу та терміну кредиту. Структура кредитної політики кредитної спілки наведена на рис. 3.4. Вона відображає передумови формування механізму передачі коштів кредитної спілки суб'єктам підприємницької діяльності. Таким чином, кредитна політика визначає мету кредитного управління. Кредитна політика повинна чітко показати наміри спілки бути активною в наданні позики, що дає можливість швидко змінювати кредитну політику в залежності від кон'юнктури ринку, або бути консервативною в умовах надання кредиту потенційному позичальнику.



Рис.3.4. Схема елементів кредитної політики

Вироблена кредитна політика затверджується загальними зборами членів кредитної спілки з урахуванням чинного законодавства та статуту.

До основних моментів її формування слід віднести наступні питання:

- кому може бути надана позика та на які цілі;
- максимальний розмір позики індивідуальному позичальнику;
- термін позики та розмір компенсації;
- гарантійне обслуговування позики;



- право вимоги дострокового погашення позики;
- вирішення спорів.

Відповідно до мети створення спілки позика надається тільки її членам. Далі дуже важливо визначити напрями використання кредитних ресурсів, по наданій позиці. Кредитною політикою слід прийняти, що домовленість між спілкою та її членом з приводу використання позики несе характер чистої позики, тобто позичальник має право розпоряджатися коштами на свій розсуд. Але частіше приймається цільове призначення позики на виробничі цілі або виробничі та споживчі. Встановлення мети надання позики в першу чергу обумовлюється зацікавленістю спілки як кредитора.

Наступним обов'язковим елементом кредитної політики є встановлення розміру позики та терміну. Питання сплати за користування позикою слід пов'язати з умовами формування позикового фонду. Надання позики пов'язане з фінансовим ризиком для спілки. Тому необхідно запровадити процедуру прийняття рішення про надання позики (рис 3.5.).

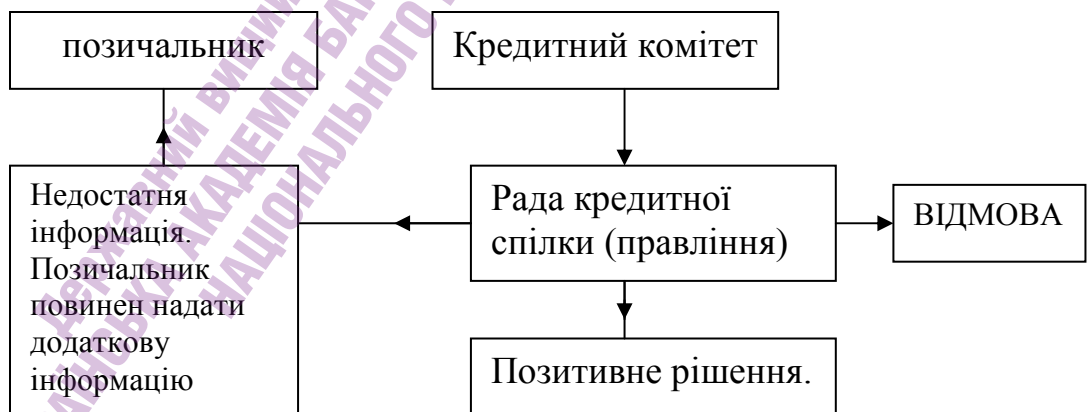


Рис.3.5. Схема прийняття рішення по кредиту.

Цей ряд положень визначає не одностайність прийнятого порядку надання позик членам кредитної спілки. А враховуючи те, що членами спілки являються особи, зайняті в фінансово-господарській діяльності суб'єктів господарювання місцевого регіону, то на рішення про видачу

позики безперечно впливатимуть необхідність та обґрунтованість потреби в позиці на виробничі цілі. Надаючи позику будь-якій підприємницькій структурі кредитна спілка має можливість проконтролювати цільове використання та своєчасність повернення.

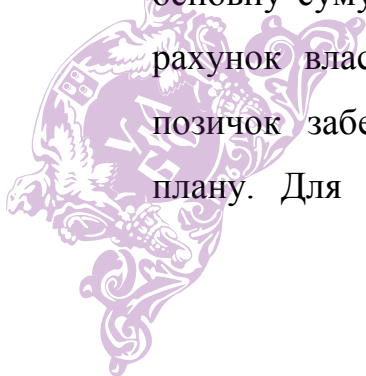
Перелік документів, які засвідчують існування правових відносин між членом кредитної спілки та кредитною спілкою, вміщує в собі: заяву на вступ, членську книжку члена кредитної спілки, заяву про надання позички, договір про членський внесок, договір кредиту, договір поруки, договір застави.

Підставою для укладання договорів між кредитною спілкою та її членами мають бути: з боку члена кредитної спілки-відповідні заяви, з боку кредитної спілки - рішення керівних органів управління.

Позика надається члену кредитної спілки на підставі укладеної кредитної угоди, в якій мають бути зазначені:

- дата та місце укладання угоди;
- повне найменування сторін та їхніх представників, повноважних представників;
- предмет угоди;
- ціна угоди;
- терміни та порядок виконання угоди;
- відповідальність сторін;
- реквізити сторін;
- підписи та, в разі необхідності, печатки сторін.

При прийнятті рішення про надання позичок членам основною умовою є очевидна та належним чином підтверджена здатність повернути основну суму та відсотки за позичкою у встановлений в угоді термін за рахунок власних джерел доходу. Така здатність для підприємницьких позичок забезпечується обов'язковим складанням та аналізом бізнес-плану. Для споживчих позичок сума місячного платежу не повинна



перевищувати 50% чистого місячного доходу позичальника. При цьому такий дохід повинен бути реальним та очевидним.

Додатковими умовами прийняття рішення про надання позички члену кредитної спілки можуть бути його кредитна історія в спілці та можливе застосування одного з видів забезпечення.

Всі рішення про надання позик приймаються кредитним комітетом спілки на його засіданнях, що фіксується в протоколах.

Для нагляду за своєчасністю сплати з наданих позик кредитна спілка повинна вести належний аналітичний облік.

На поверненість позички можуть впливати фактори, наведені на рис.3.6., яка обумовлена 4 групами факторів.

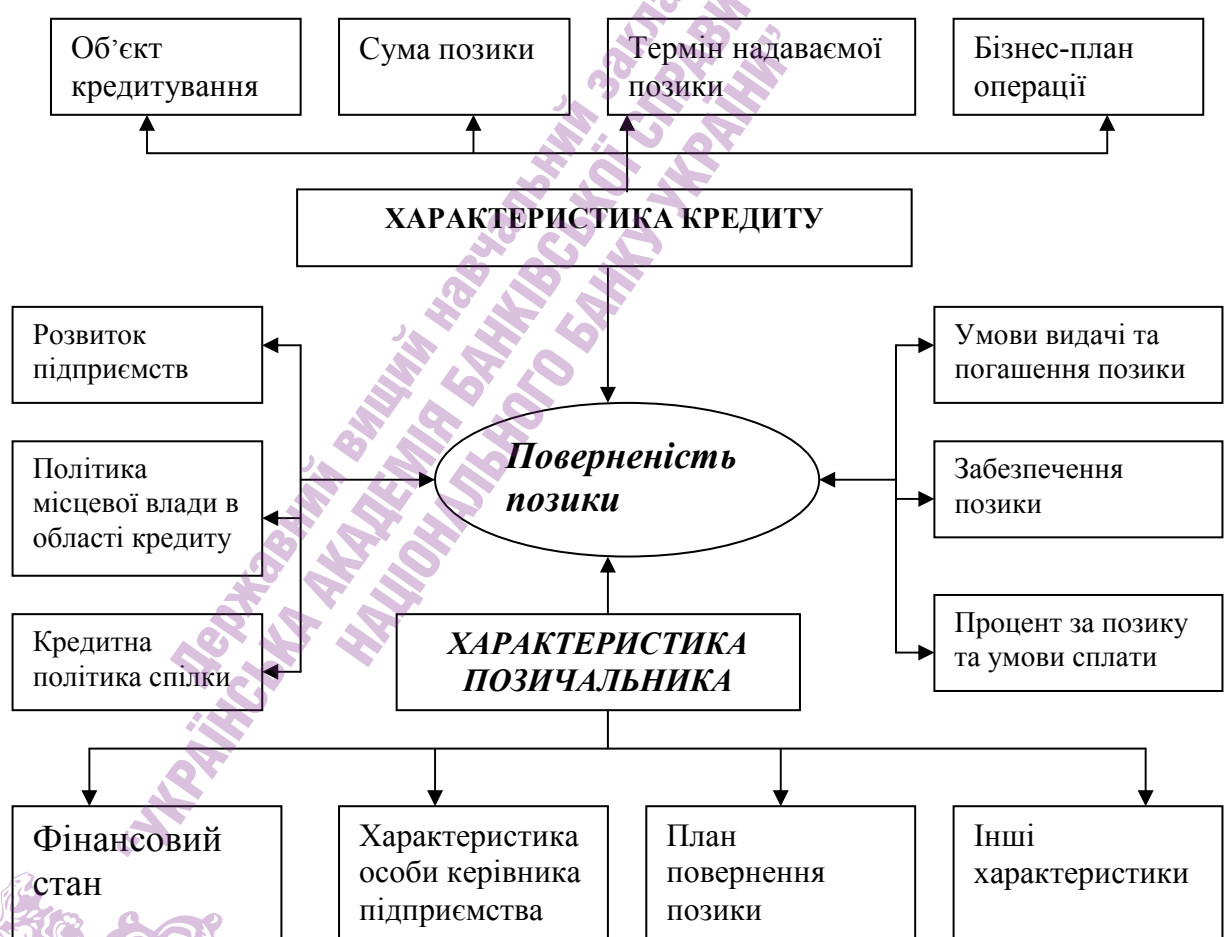


Рис. 3.6. Структура взаємозв'язку факторів кредитного ризику.

Перша група-це елементи, що визначають позичальника, його фінансовий стан. Друга група факторів, що характеризують поверненість

кредитів - це напрями використання позики. Як правило, позичальники беруть кредит на придбання обігових коштів - паливно-мастильних матеріалів, товарів, добрив та ін., рідше - на придбання основних засобів, оскільки вкладення в обігові засоби скоріше відтворюються. Третя група включає умови надання позики. Четверта - загальні умови розвитку підприємств, політика органів місцевої влади.

З метою зниження кредитного ризику позики видаються під заставу. Предметом застави може бути будь-яке майно, що належить позичальнику, на яке допускається згідно законодавства, звернення стягнення та яке відповідає критеріям якості та достатності.

В договорі застави повинні бути вказані предмет застави та його оцінка, розмір та термін виконання зобов'язань. Даний договір заключається в письмовій формі. Найбільш розповсюдженим об'єктом застави признається майно, на придбання якого видається позика. Класифікація об'єктів застави, що приймається кредитною спілкою в якості застави наведена на рис.3.7.

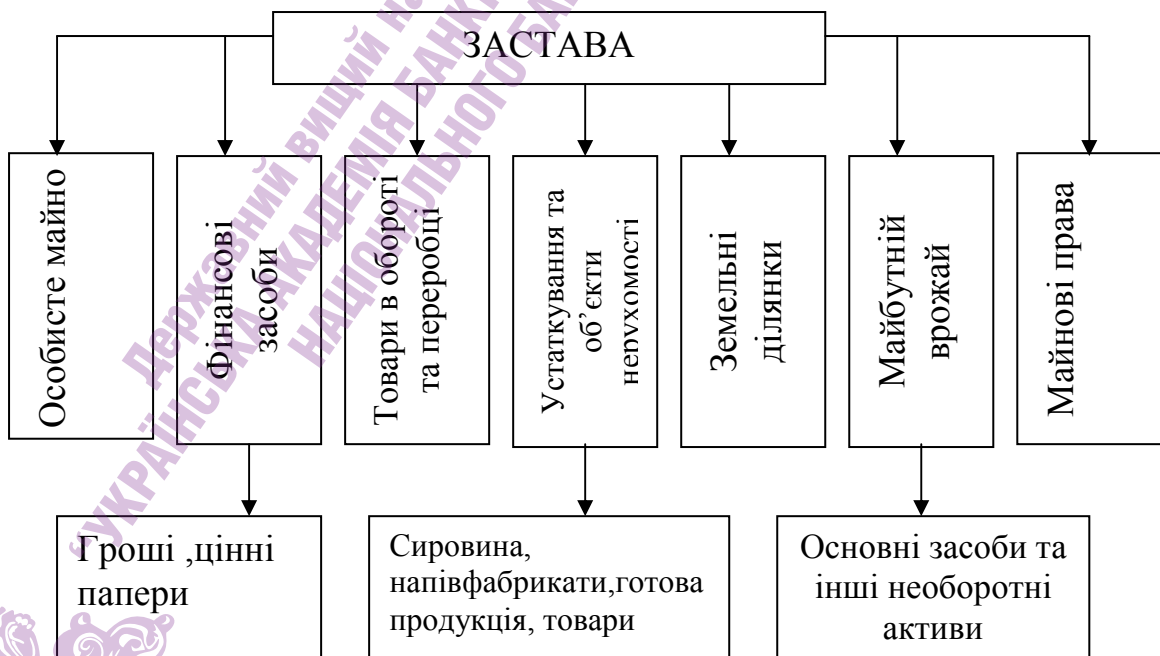


Рис.3.7. Класифікація об'єктів заставного забезпечення позики.



Порядок продажу заставленого майна у випадку неповернення кредиту повинен бути передбачений договором позики. Але не завжди кредитор може отримати гроші внаслідок продажу об'єкту застави. Тому кредитор вправі вимагати, щоб інша відповідальна особа була поручителем або гарантом позики.

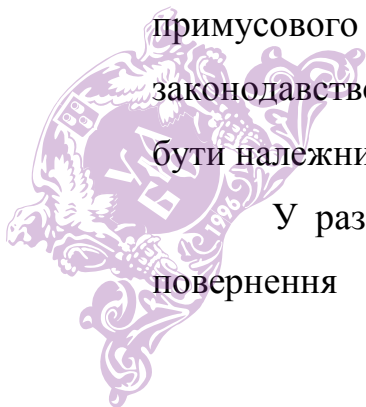
В разі виявлення простроченості за позикою кредитна спілка повинна вживати заходи для її повернення. Протягом місяця після того, як не було отримано очікуваного платежу за позикою, з позичальником проводиться робота із з'ясування стану справ та спонукання до добровільного виконання своїх зобов'язань згідно з умовами кредитної угоди. Крім телефонних розмов та зустрічей необхідно надсилати листи-нагадування. У разі, якщо попередні заходи не призвели до сплати боргу, кредитна спілка вдається до дій, спрямованих на стягнення боргу примусовим шляхом. Перед їх застосуванням необхідно вжити наступні заходи:

- визначити суму боргу на останній день ;
- визначити можливість і реальність звернення стягнення на майно боржника;
- оцінити доцільність повернення стягнення на майно боржника;
- вжити заходів для встановлення місця перебування боржника.

Стягнення боргу примусовим шляхом здійснюється з використанням відповідних правових механізмів і процесуальних форм, передбачених чинним законодавством.

В окремих випадках за спеціальним рішенням кредитного комітету спілка може відкласти застосування щодо позичальника заходів примусового стягнення боргу з дотриманням передбачених законодавством процесуальних термінів. Однак таке рішення повинно бути належним чином обґрунтоване.

У разі, якщо протягом всі наведені вище заходи не призвели до повернення боргу позичальником, така позичка підлягає списанню.



Списання позик здійснюється за рішенням правління та за поданням кредитного комітету спілки.

В окремих випадках за спеціальним рішенням правління кредитна спілка може відкласти списання неповернутих позик. Однак таке рішення повинно бути обґрунтованим і його доцільність повинна бути очевидною.

Правління спілки повинно затвердити пакет документів роботи з позиками членам і відповідні форми аналітичного обліку.

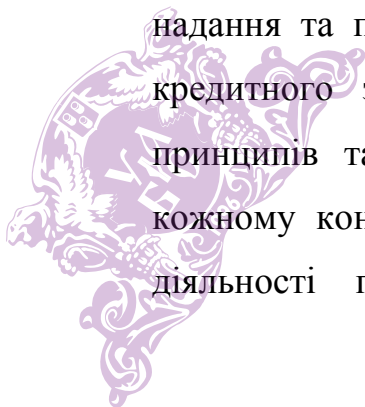
Правління спілки зобов'язане щомісяця на своїх засіданнях здійснювати аналіз ефективності реалізації кредитної політики та її впливу на фінансовий стан кредитної спілки.

Кредитний комітет та відповідні працівники виконавчої дирекції спілки зобов'язані здійснювати постійний аналіз ефективності визначеної правлінням кредитної політики на основі досвіду її практичної реалізації та в разі необхідності вносити пропозиції щодо її вдосконалення.

Слід також зупинитись на формуванні кадрового потенціалу кредитної спілки. Професійний рівень працівників, спроможних налагодити успішну діяльність спілки, передбачає узгодження поняття його суті, специфіки організації та функціонування, а також спеціальної підготовки в області бухгалтерської та банківської сфер діяльності.

В Україні найближчим часом повинен початися бурхливий розвиток малого та середнього бізнесу, завдяки якому можна очікувати на швидкий приріст валового внутрішнього продукту. Саме малий бізнес здатен оздоровити державні фінанси України, збільшити обсяги ВВП, створити додаткові робочі місця.

Кредитний процес як сукупність практичних дій кредитної спілки з надання та погашення позик-складових механізму реалізації фінансово-кредитного забезпечення, має передбачати дотримання усіх базових принципів та умов, притаманних банківському кредитуванню. Але у кожному конкретному випадку кредитування суб'єкта підприємницької діяльності повинні враховуватись індивідуальні потреби суб'єктів



господарювання, а відтак застосовуватись диференційовані підходи до кредитування.

Будучи суб'єктами фінансового ринку, кредитні спілки надають послуги подібні до банківських, та цілу низку не фінансових послуг, а саме:

- залучення коштів шляхом прийняття депозитів;
- надання кредитів усіх видів;
- надання гарантій за членів спілки;
- платіжно-розрахункові операції;
- колективна закупівля необхідних для членів спілки товарів;
- сприяння веденню бізнесу членами кредитної спілки;
- надання певних видів страхових послуг;
- здійснення контролю за ефективним використанням наданих фінансово-кредитних ресурсів.

Кредитні спілки як фінансові інституції утворюються в тому разі, якщо в суспільстві виникає попит на певні фінансові послуги, що не надаються іншими структурами, або якщо такі послуги пропонуються на не вигідних, часто неприйнятних умовах.

Крім того, фінансова підтримка малого підприємництва в сільській місцевості тісно пов'язана зі станом соціального розвитку населення, що проживає в сільській місцевості.



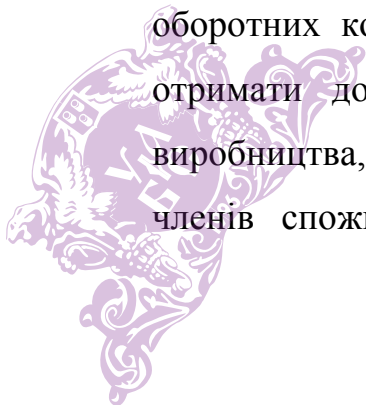
Висновки до розділу 3

Основна частка підприємств споживчої кооперації використовує позичені чи залучені фінансові ресурси, в тому числі безпосередньо кредити та позики банків. Оскільки платоспроможний попит населення, що обслуговується в системі споживчої кооперації, недостатній, оборотність фінансових ресурсів, що вкладені в товари народного споживання, є сповільненою. Як наслідок, значна частка витрат обігу торгівлі споживчої кооперації припадає на відсоток за користування банківськими кредитами. Оскільки банк “Укоопспілка” не отримує державного фінансування, частка підприємств споживчої кооперації користується послугами інших комерційних банків.

Враховуючи незадовільний рівень життя сільського населення та необхідність фінансового оздоровлення кооперативних підприємств, їх прибутковості, що дозволить як забезпечити розширений відтворювальний виробничий процес, так і запровадити механізм економічного стимулювання пайовиків через нарахування і виплату їм дивідендів існує потреба у створенні кредитних спілок в сільській місцевості.

Трансформація споживчої кооперації в економіку України в умовах демократичних перетворень в суспільстві і становлення ринкових відносин об’єктивно вимагає визначення реального власника кооперативного майна, підвищення зацікавленості і активізації участі пайовиків як господарів у діяльності системи.

Нами доведено, що підприємствам споживчої кооперації не вигідно користуватись банківськими кредитами. Разом з тим недолік власних оборотних коштів не дає можливість вести господарську діяльність та отримати достатню кількість прибутку для здійснення розширеного виробництва, матеріального стимулювання своїх робітників та власників (членів споживчого товариства). Разом з тим, це впливає на якість



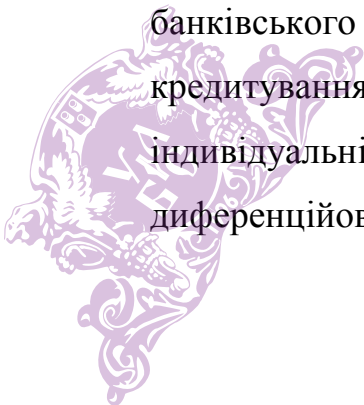
проживання обслуговує мого населення, соціальний розвиток сільської місцевості.

Кредитні спілки працюють за досить спрощеною системою організації господарської діяльності в інтересах свого члена, аніж банківська система. Їх діяльність якраз стимулює розвиток обслуговуючих кооперативів, адже, сприяючи розквіту фермерських господарств, інших приватних землевласників, кредитна кооперація створює широкі передумови для їх об'єднання в обслуговуючі кооперативи з переробки продукції, заготівельно-збутові, постачальницькі, сервісні та інші, а також виробничі.

Фінансово-кредитне забезпечення підприємницьких структур реалізується за рахунок організації кредитних відносин між кредитними спілками та підприємствами за умови ініціювання цих відносин суб'єктами господарювання. Однак виважена та гнучка кредитна політика кредитної спілки, правильність визначення її пріоритетів значною мірою впливають на конкурентоспроможність кредитної спілки на ринку фінансових послуг, а отже, на їхні потенційні можливості кредитного забезпечення підприємницької діяльності.

Головними фундаментальними цілями кредитної політики кредитної спілки є забезпечення, з одного боку, умов задоволення потреб клієнтів, з другого-отримання доходів за належного рівня своєї ліквідності та мінімізації ризиків за здійснюваними операціями.

Кредитний процес як сукупність практичних дій кредитної спілки з надання й погашення позик- складових механізму реалізації кредитного забезпечення, має передбачати дотримання усіх базових принципів та умов банківського кредитування. Але в кожному конкретному випадку кредитування суб'єкта підприємницької діяльності повинні враховуватись індивідуальні потреби суб'єктів господарювання, а відтак застосовуватися диференційовані підходи до кредитування.



Управління кредитним ризиком на практиці означає встановлення особливих умов надання позик суб'єктам підприємницької діяльності. Кредитні спілки повинні віднаходити альтернативні способи мінімізації кредитного ризику через економічну участь спілки в кінцевих результатах виробничої діяльності клієнта.

Кредитні спілки у своїй практиці мають застосовувати такі економічні важелі, які б задовольняли суб'єктів підприємницької діяльності на принципах оптимізації процентної політики, диференціації підходів до прийняття відповідних рішень щодо кожного окремого клієнта, розширення спектра кредитних продуктів.

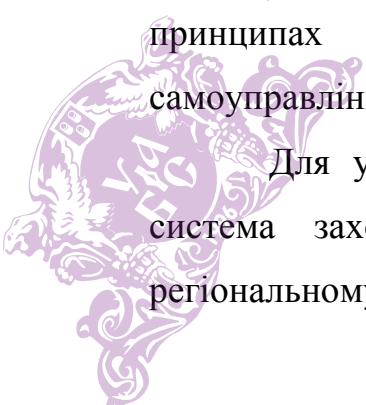
Отже, ділова активність суб'єктів господарювання залежить від рівня їхнього кредитного забезпечення, від обсягів кредитних вкладень у реальний сектор економіки.

Діяльність кредитної спілки ґрунтується на таких основних принципах:

- добровільності вступу до кредитної спілки та свободи виходу з неї (ніхто не може бути примушений вступати до кредитної спілки, а виключення з членів кредитної спілки здійснюється лише у разі порушення членом кредитної спілки її статуту);
- рівноправності членів кредитної спілки (всі члени кредитної спілки мають рівні права, в тому числі під час голосування на загальних зборах, незалежно від розміру пайового та інших внесків);
- самоврядування;
- гласності.

Кредитна спілка утворюється з метою задоволення потреб своїх членів в фінансово-кредитних ресурсах. Її діяльність будується на принципах кооперації, основними з яких є взаємодопомога, самоуправління та особиста відповідальність кожного члена спілки.

Для успішного розвитку сільських кредитних спілок необхідна система заходів державної підтримки як на державному так і регіональному рівнях, яка включатиме:



- прийняття спеціального закону про сільські кредитні спілки;
- надання матеріальної підтримки кредитним спілкам шляхом надання довготермінових позик на поповнення їх кредитних ресурсів за рахунок місцевих бюджетів на пільгових засадах;
- створення системи підготовки кадрів, консультування персоналу та членів спілки, розповсюдження інформації про сутність, принципи діяльності та переваги діяльності кредитних спілок як організацій дрібного кредитування;
- створення та сприяння роботі структур, що займаються питаннями сільських кредитних спілок з урахуванням місцевих особливостей в кожному окремому регіоні держави.

Таким чином, створивши свою кредитну спілку пайовики мають можливість приймати активну участь в фінансовому забезпеченні діяльності споживчого товариства, маючи при цьому певні гарантії.



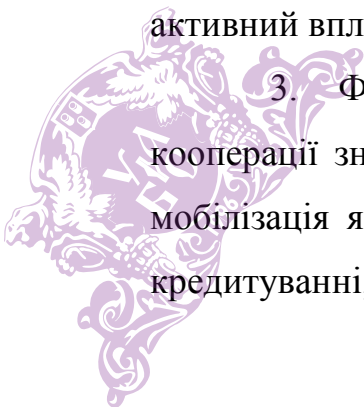
ВИСНОВКИ

Проведені дослідження теоретичних і практичних аспектів удосконалення фінансово–кредитного забезпечення підприємств системи споживчої кооперації дали можливість зробити такі основні висновки:

1. В роботі визначено, що сутність фінансово-кредитного забезпечення полягає у формуванні, розподілі та залученні різних джерел фінансування господарської діяльності підприємств, спроможних забезпечити отримання економічної вигоди на певному етапі господарювання. Основною формою реалізації фінансово-кредитного забезпечення слід вважати фінансово-кредитний механізм, який є частиною системи регулювання економіки за допомогою фінансово-кредитних важелів.

2. Дослідження показали, що фінансово-кредитний механізм включає дві підсистеми: фінансове забезпечення (самофінансування, кредитування, цільове фінансування) та фінансове регулювання (управління фінансово-кредитними ресурсами; принципи організації фінансів підприємств). Фінансово-кредитне забезпечення полягає у виділенні фінансових ресурсів на вирішення конкретних завдань фінансової політики щодо господарської діяльності підприємства, при цьому розрізняють забезпечувальну та регулятивну його дію. Забезпечувальна дія проявляється у встановленні джерел фінансування і характеризує пасивний вплив фінансово-кредитного забезпечення. Регулятивна дія здійснює вплив шляхом виділення достатніх коштів через конкретну форму фінансово-кредитного забезпечення та характеризує активний вплив.

3. Фінансово-кредитне забезпечення підприємств споживчої кооперації значною мірою залежить від зовнішніх джерел фінансування, мобілізація яких обмежується незацікавленістю комерційних банків у їх кредитуванні, через трудомісткість моніторингу кредиту та високу

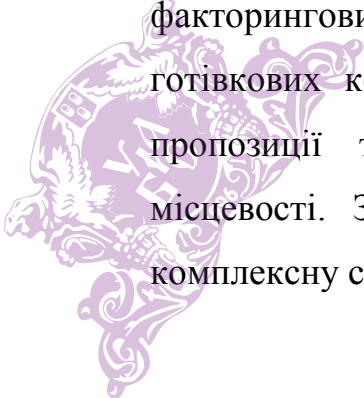


ризиковість, що робить процес кредитування низькорентабельним. В роботі доведено, що підприємствам споживчої кооперації не вигідно користуватись банківськими кредитами. Разом з тим недолік власних оборотних коштів не дає можливість вести господарську діяльність та отримати достатню кількість прибутку для здійснення розширеного виробництва, матеріального стимулювання своїх працівників та власників (членів споживчого товариства). Покращити ситуацію пропонується шляхом розвитку системи небанківських кредитно-фінансових інститутів та сфери мікрокредитування.

Запропонований механізм залучення коштів кредитної спілки з метою поповнення власного оборотного капіталу дозволить покращити соціальну інфраструктуру сільської місцевості, забезпечити підприємства споживчої кооперації необхідними для ведення господарської діяльності фінансово-кредитними ресурсами.

4. Об'єктивному інформаційному забезпеченню суб'єктів фінансово-кредитних відносин, поліпшенню на цій основі організації управління фінансово-кредитними ресурсами підприємства сприятиме запропонований методичний підхід до визначення ефективності використання власних оборотних коштів, що вимагатиме модернізації підприємств, оптимізації їх потужностей, концентрації господарської діяльності, раціонального розташування та використання фінансово-кредитних ресурсів; диверсифікації господарської діяльності на базі нових технологій; мінімізації фінансових ризиків.

5. З метою зміцнення розрахунково-платіжної дисципліни підприємств споживчої кооперації запропоновано механізм здійснення факторингових операцій кредитною спілкою, що сприятиме використанню готівкових коштів за призначенням; формуватиме структуру попиту і пропозиції товарно-матеріальних цінностей та послуг у сільській місцевості. Застосування факторингових операцій слід розглядати як комплексну систему довгострокового фінансування організацій.

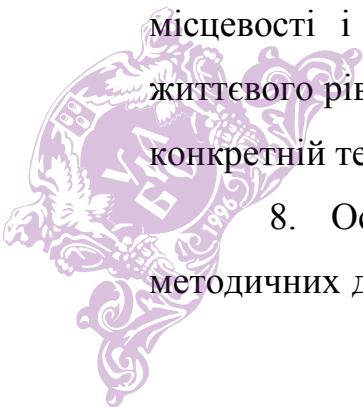


6. Обґрунтування стратегії фінансово-кредитного забезпечення за допомогою фінансового планування сприяє здійсненню контролю за формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємств споживчої кооперації. На сучасному етапі удосконалення фінансово-кредитного забезпечення підприємств системи споживчої кооперації полягає у взаємодії кредитної та споживчої кооперації у сільській місцевості. Завдяки поповненню оборотного капіталу в сумі 285,5 тис. грн. в цілому по системі Сумської райспоживспілки, у підприємств з'являється можливість досягти рівень самофінансування.

7. Розвиток кредитних відносин підприємств споживчої кооперації з кредитними спілками визначається рядом внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на формування кредитоспроможного попиту сільськогосподарських позичальників та кредитну активність кредитної спілки (кредитний ризик, ресурсна й правова база, кредитна політика та інші). Але вирішальне значення з приводу даних відносин набувають загальнокооперативні принципи діяльності кредитної та споживчої кооперації.

Запропонований механізм взаємодії підприємств системи споживчої кооперації України з населенням, іншими підприємницькими структурами через створення кредитної спілки з метою здійснення кредитування господарської діяльності підприємницьких структур слід розглядати у вигляді замкнутої системи певного сільського регіону. В цих умовах, кредитна спілка спроможна внести реальний вклад у вирішення питань розвитку вітчизняного виробництва, створення додаткових робочих місць, формування соціально-побутової інфраструктури в сільській місцевості і тим самим пом'якшення кризового впливу на зниження життєвого рівня громадян; забезпечити кругообіг фінансових потоків на конкретній території.

8. Основними напрямками та заходами подальших науково-методичних досліджень з даної проблеми є розробка методологічних засад



фінансово-кредитного забезпечення стратегії інноваційного розвитку системи споживчої кооперації за участю асоціацій кредитних спілок, а також практичне впровадження отриманих результатів у законодавче та нормативно-інструктивне забезпечення їх діяльності та розвитку.

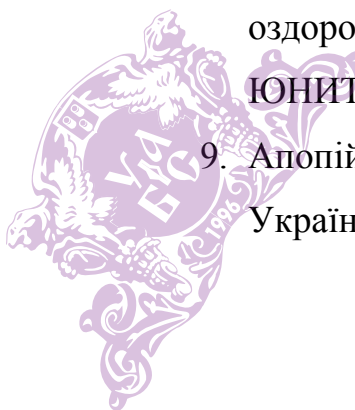
Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

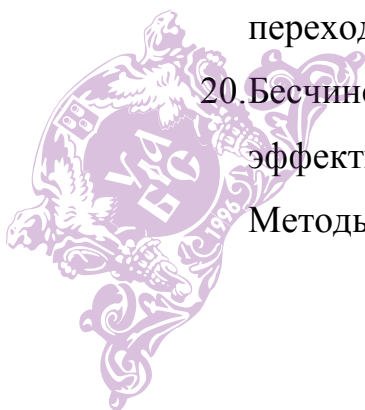


СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

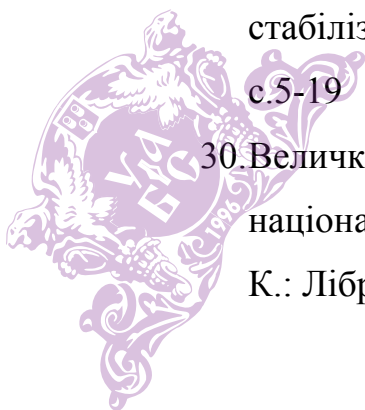
1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформаційно-аналітичний збірник. Вип.5/ За ред. П.Т. Саблука та ін.- К.:ІАЕ,2002.-647с.
2. Алексійчук В. М. Гроші та кредит в системі відтворення АПК. – К.:ІАУ, 1999. – 383 с.
3. Алексійчук В.М., Амбросов В.Я., Артикульний Л.О. та ін. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва(посібник у питаннях та відповідях) / За ред. П.Т. Саблука.- К.: ІАЕ УААН, 1999.-532с.
4. Аліман М.В., Бабенко С.Г., Гелей С.Д. та ін. Історія споживчої кооперації України.-Львів: Інститут українознавства НАН України, 1996
5. Амбросов В.Я. Реструктуризація виробництва в АПК // Соціально-економічна ситуація та шляхи подолання кризового стану в агропромисловому комплексі України.- К.: ІАЕ УААН, 1999.-С. 55-59.
6. Андреева Н.Н., Харичков С.К. Ресурсно–экологическая безопасность предприятия: диагностика, стратегия, регулирование. – Одесса: НАН Украины. Институт проблем рынка и экономико – экологических исследований, 1996.-96 с.
7. Анташов В., Уварова Г. Економічний посібник менеджеру: посібник. – М.: Фінанси, облік, аудит,1996 р. – 318 с.
8. Антикризисное управление: от банкротства к финансовому оздоровлению / Под ред. Г.П. Иванова. – М.: Закон и право. Изд. ЮНИТИ, 1995. –317 с.
9. Апопій В.В. Місце і роль кооперації у формуванні аграрного ринку України // Матеріали Міжнародної науково- практичної конференції



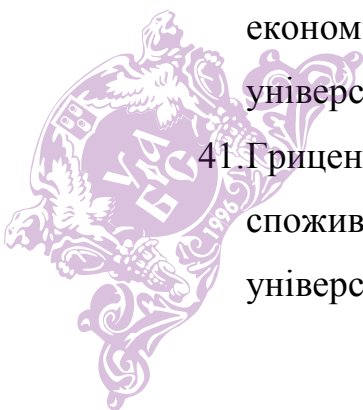
- «Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України ХХІ століття» . – К.: Укоопосвіта, 2001.- С. 255 – 263.
- 10.Артеменко В. Г., Белендир М.В. Финансовый анализ: Учебное пособие. – М.: Изд. «Дис», НГАЭИУ, 1997. –128с.
- 11.Атлас З. В., Иванов В. Я. Эффективность производства и рентабельности предприятий. – М.: Мысль, 1977. - 200с.
- 12.Бабенко С.Г., Галюк В.Г., Гелей С.Д. та ін. Історія кооперативного руху.- Львів: Інститут українознавства НАН України, 1995
- 13.Бабенко С.Г. Концептуальні підходи до розвитку національного кооперативного руху у ХХІ столітті.// Матеріали Міжнародної науково- практичної конференції «Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України ХХІ століття» . – К.: Укоопосвіта, 2001.- С. 28 – 34.
- 14.Балабан П.Ю. Споживча кооперація-соціально орієнтована система // Матеріали Міжнародної науково- практичної конференції «Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України ХХІ століття» . – К.: Укоопосвіта, 2001.- С. 178– 182.
- 15.Балабанов И. Т. Финансовый менеджмент. М.: Финансы и статистика, 1994. - 224с.
- 16.Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента: Учебное пособие – М.: Финансы и статистика, 1999. – 512с
- 17.Банківська енциклопедія.
- 18.Беседин В. Ф. и др. Эффективность хозяйственного механизма / Под ред. А. С. Емельянова. – К.: Техника, 1985. – 263 с.
19. Беседин И. Г. , Михайличенко П. А. Планирование в условиях перехода к рынку. – К.: Техника, 1990. – 122 с.
- 20.Бесчинский А. А. Об экономической природе коэффициента эффективности и факторах его отраслевой дифференциации // Методы и практика определения эффективности капитальных



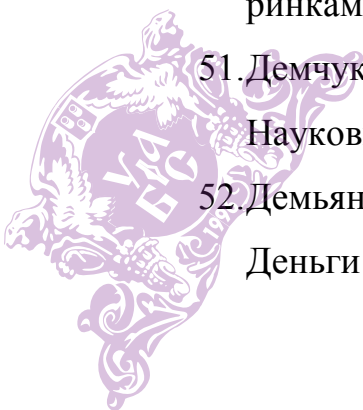
- вложений и новой техники: Сб. научных работ. – М., 1964. – Вып. 4. – С. 26 – 33.
21. Біла О.Г., Косаріна В.П., Мельник С.І., Мосціховська О.І. Фінанси підприємств і організацій споживчої кооперації / За редакцією О.Г.Білої / Підручник для студентів кооперативних вищих навчальних закладів.- К.:НМЦ «Укоопосвіта», 1999.-520с.
22. Борисова В. А. Науково – практичні основи фінансового планування на підприємстві // Вісник Сумського сільськогосподарського інституту. Серія фінанси і кредит. – 1997. - № 1. – С. 36 – 40.
23. Бунич П. Г. Хозяйственный расчет и эффективность производства. – М.: Мысль, 199999974. – 168 с.
24. Быкова Е. В., Стоянова Е. С. Финансовое искусство коммерции. – М.: Перспектива, 1995. – 153 с.
25. Бурсков В., Щепкин А. Механизмы обеспечения безопасности: Оценка эффективности // Вопросы экономики. – 1992. - № 1. – С. 52 – 58.
26. Бутовской А. Опыт о народном богатстве или о началах политической экономии.-СПб,1868, т.3, с.88
27. Вартанов А.С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 80 с.
28. Верига Ю., Подольская В. Аналіз ефективності використання оборотних коштів споживчого товариства // Бухгалтерський облік і аудит. – 1994. - № 12. – С. 24 – 29.
29. Василик О.Д., Буковинський С.А., Павлюк К.В. Фінансова стабілізація: суть, заходи, проблеми// Фінанси України.-1996.-№3-4.- с.5-19
30. Величко О., Голов С., Губачова О., та ін. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.- К.: Лібра, 1999. – 336 с.



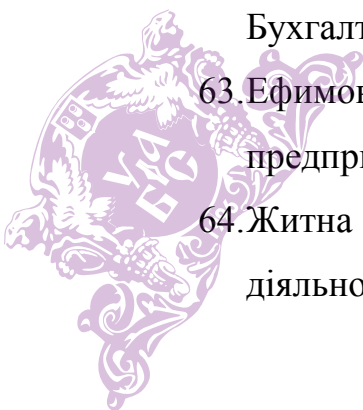
31. Гайдуцький П.І. Економічні взаємовідносини підприємств АПК в умовах ринку.- К.: Вища школа., 1992.-264 с.
32. Гайдуцький П.І., Лобас М.Г. Приватизація власності в агропромисловому комплексі.- К., 1994.-208с.
33. Гайдуцький П.І. Реформування кооперативної власності та активізація кооперативного руху// Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України ХХІ століття» . – К.: Укоопосвіта, 2001.- С. 46 – 50.
34. Геєць В.М. Структура економіки і структурна політика її стабілізації// Економіка України.-1995.-№4.-с.15-29.
35. Герасимчук В.Г. Класифікація маркетингових стратегій // Матеріали між нар. Науково – практик. Конф. “Маркетинг у системі управління підприємств-вом”. – К.: КДЕУ, 1996.- С. 24 – 25.
36. Гончаренко В.В. Кредитна кооперація. Форма економічної самопомогі сільського і міського населення у світі та в Україні (теорія, методологія, практика).-К.:1998.-218.с.
37. Горлов И. Теория финансов.- Казань, 1841,с.2.
38. Гриценко О.І. Фінансово-економічні передумови діяльності кооперативних підприємств// Науково-виробничий журнал “Держава та регіони”.-2003.-№1.- С.81-85.
39. Гриценко О.І. Управління обіговим капіталом – основа фінансової стабільності підприємства//Вісник Сумського національного аграрного університету.- .- 2004.-№1.-С.57-62.
40. Гриценко О.І.Розвиток кредитної кооперації в аграрному секторі економіки //Вісник Сумського національного аграрного університету.- 2003.-№2.-С.67-69.
41. Гриценко О.І. Кредитна спілка як чинник сталого розвитку споживчої кооперації // Вісник Сумського національного аграрного університету.- 2002.-№2.-С.53-58.



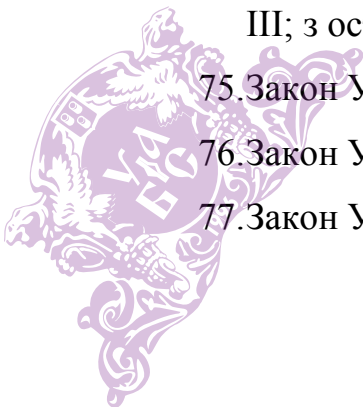
42. Гриценко О.І. Механізм створення кредитної кооперації // Вісник Сумського національного аграрного університету.- 2004.-№2.-С.63-68.
43. Гриценко О.І. Критеріальні показники діяльності кредитної спілки//Держава та регіони, серія: Економіка та підприємництво. – 2005.- №1.- С.75-82.
44. Гриценко О.І. Основні напрямки використання реформованої власності споживчої кооперації // Сборник трудов симпозиума, 17-20 сентября 2003г.; г. Сумы/ Под ред.акад. МАНЭБ, д.э.н., проф. А.М. Царенко и акад. МАНЭБ, д.т.н., проф. Л.Г. Филатова.- Сумы: Издательство «Довкілля»,2004.- 346с.
45. Гриценко О.І. Концепція визначення підприємств системи споживчої кооперації структурним елементом АПК // Матеріали Між нар. Наук.-практ. Конф. В двох частинах (Суми.13-16 травня 2003р.) /Сумський національний аграрний університет.- Суми: СНАУ. – 2004. – С. 427-428.
46. Гриценко О.І. Фінансові взаємовідносини кредитної та споживчої кооперації.- Суми: Довкілля, 2004.- 67с.
47. Грушко В.І. Державне регулювання виробництва в агропромисловому комплексі.- К.: Держстандарт України, 1993.- 53с.
48. Грушко В.І. Створення оптимального страхового середовища на селі// Вісник АПК України.- 1995.-№ 12.- С.5-10.
49. Грушко В.І. Пилипченко О.І. Фінансові ризики: Навчальний посібник.- К.: ЖІТІ, 1998.-186с.
50. Грушко В.І., Пилипченко О.І. Пікус Р.В. Управління фінансовими ринками: Навчальний посібник.- К.: Крок, 2000.- 121 с.
51. Демчук Л.А. Розуміння оборотних засобів в ринкових умовах//: Науковий вісник НАУ.- 2000.-№23.-С.154-157
52. Демьяненко Н.Я. Некоторые аспекты анализа оборотных средств // Деньги и кредит. – 1991. - № 3. – С. 33 – 36.



53. Дем'яненко Н.Я. Кредитний механізм аграрного сектора економіки в період становлення ринкових відносин // Економіка України.- 1999.- №4.- С.15-24.
54. Дем'яненко М.Я. Оборотні кошти та їх використання.- К.: Знання, 1980.-48с.
55. Дем'яненко М.Я. Проблеми фінансового забезпечення економічних реформ в аграрному секторі АПК./ Соціально-економічна ситуація та шляхи подолання кризового стану в агропромисловому комплексі України.- К.: ІАЕ, 1999.-с. 239-242.
56. Дем'яненко М.Я. , Ігнатенко М.С., Титаренко М.С. Організація обліку при кооперативних відносинах у сільськогосподарських підприємствах.- К.: Нива, 1993.-40 с.
57. Дем'яненко М.Я. Реформування податкових відносин в аграрному секторі АПК// Економіка АПК.- 1999.-№ 6.- С.78-82.
58. Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Гайдучий П.І. та ін. Фінанси сільськогосподарських підприємств(посібник з питань фінансових відносин у ринкових умовах)/ За ред. М.Я. Дем'яненка.-К.: ІАЕ УААН, 2000.- 604с.
59. Дзюблюк Аналіз фінансового результату діяльності підприємств. – М.: Финансы и статистика, 1990. – 96 с.
60. Ігнатова Е. А., Прокоф'єва Л.Я. Рейтингова оцінка надійності партнера // Деньги и кредит. – 1992. - № 2. – С. 44
61. Ігнатова Е. А., Пушкарева Г.М. Аналіз фінансового результату діяльності підприємств. – М.: Финансы и статистика, 1990. – 96 с.
62. Ефимова О.В. Аналіз фінансової стійкості підприємств // Бухгалтерський учет. – 1993. - № 9. – 19 – 24.
63. Ефимова О.В. Як аналізувати фінансове положення підприємства? – М.: Бизнес – школа, 1994.
64. Житна І.П., Нескреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства. – К.: Вища школа, 1992. – 191 с.



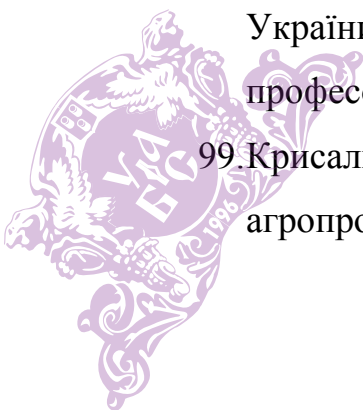
65. Заболотный В. Финансово – кредитный механизм // политика и время. – 1991.- № 6. – С. 40 – 48.
66. Загорський В.С. Основні напрями фінансово-економічного оздоровлення споживчої кооперації.// Матеріали Міжнародної науково- практичної конференції «Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України XXI століття». – К.: Укоопосвіта, 2001.- С. 333– 337.
67. Закоморний С.М. Алгоритм оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства // Вісник Сумського сільськогосп. ін-ту. Сер. Фінанси та кредит. – 1997.- № 1 (2). – С. 72 – 77.
68. Закоморный С.Н. Вопросы эффективности использования финансовых ресурсов предприятия и его финансовое положение // вісник Сумського держ. ун – ту. Сер. фінанси та кредит. – 1996.- № 1 (5). – С. 7 – 12.
69. Закон України “Про власність” від 07 лютого 1991 р.// Відомості Верховної Ради України.- 1991-№20.- С.249.
70. Закон України “Про підприємництво”/ Закони України.-Т.1.-С.310-331.
71. Закон України "Про споживчу кооперацію" від 10.04.92 № 2265-XII// Відомості Верховної Ради України.-1992.-№30.-С.995-1002.
72. Закон України «Про кооперацію»-К.: НМЦ “Укоопосвіта”,2003.-24с.
73. Закон України“Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99р. № 996 – 14 //Все про бухгалтерський облік-2000.-№311(436).-с.3-6.-(спецвипуск 44)
74. Закон України “Про кредитні спілки” від 20 грудня 2001р. № 2908-III; з останньою поправкою від 10.07.2003 № 1096-IV.
75. Закон України „Про банки і банківську діяльність”
76. Закон України „Про оподаткування підприємств”
77. Закон України „Про фінансові послуги”



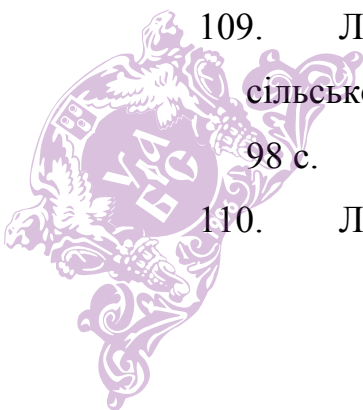
- 78.Заруба О.Д. Основи фінансового аналізу та менеджменту. – К.: Укр. – фін. Інститут менеджменту і бізнесу, 1995. – 110 с.
- 79.Зіновчук В.В. Кооперативна ідея в сільськогосподарському господарстві України і США.- К.: Логос, 1996.-224 с.
- 80.Зіновчук В.В. Перспективи розвитку кооперації в контексті реструктуризації сільського господарства України // Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка сільського господарства.- 1997.- № 3.- С. 47-61.
- 81.Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу.- К.: Логос, 1999.-256с.
- 82.Зіновчук В.В. Залучення інвестицій у сільськогосподарські кооперативи //Фінанси України.- 1999.-№6.- С. 70-78.
- 83.Зіновчук В.В. Місце і роль кооперативів в агробізнесі країн Європейського Союзу // Економіка АПК.- 2000.- № 2.- С. 80-86.
84. Капустин В. Ф., Федотов Ю.В. микромоделі хозяйственной деятельности: история, проблемы и перспективы // Вестник Санкт – Петербургского ун – та. – 1992. - № 19. С. 58 – 68.
- 85.Карлоф Б. Деловая стратегия: концепция, содержание, символы / Пер. с англ. – М.: Экономика, 1991. – 239 с.
- 86.Качалин В.В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами СААР. – Москва: Дело, 1998. – 432 с.
- 87.Кашенко О.Л., Закоморный С.Н. Методические рекомендации по оценке финансового положения предприятия // вісник Сумського державного університету. Сер. Фінанси та кредит. – 1995. - № 3. – С.3 – 11.
88. Кашенко О.Л. Проблемы формирования финансово – кредитной системы природопользования в Украине // Вісник Сум ДУ. Сер. Фінанси та кредит. – 1994. - №2. – С. 35 – 38.



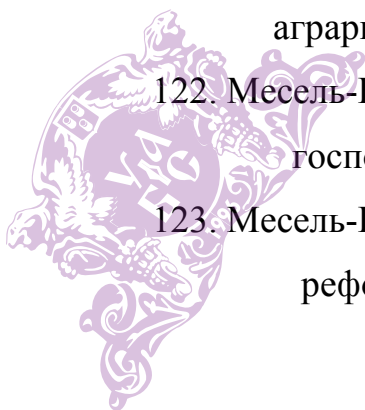
89. Кашенко О.Л., Борисова В.А. Финансовое планирование и регулирование развития предприятия. – Суми: казацкий вал, 1997. – 34 с.
90. Кашенко О.Л. Финанси як система.-К.: Вища школа., 1999.-74с.
91. Киперман Г.Я., Шевляков А.В. Хозрасчет и показатели прибыли и дохода. – М.: Республика, 1991. – 128 с.
92. Ковалев В.В., Волкова О.Н., Гриженко Е.М. Анализ хозяйственной деятельности предприятия.-М.: ПБОЮЛ, 2000.-424с.
93. Конституція України від 28 червня 1996р.// Відомості Верховної Ради України.- 1996.№30.
94. Козинець П.М. Особливості діяльності кредитних спілок України, успіхи, проблеми та перспективи.// Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України XXI століття» . – К.: Укоопосвіта, 2001.- С. 325– 327.
95. Корнюхин С. Просроченная кредиторская задолженность // Финансовая Украина. – 1995. - № 51. – С. 38.
96. Косаріна В.П. Споживча кооперація як чинник відродження національного кооперативного руху.// Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Національний кооперативний рух та структурні зміни в економіці України XXI століття» . – К.: Укоопосвіта, 2001.- С. 166 – 171.
97. Костіна Н.І., Алексеєв А.А., Василик О.Д. Фінансове прогнозування: методи та моделі.- К.: Знання, КОО.-1997.-С.29-30.
98. Кооперативне право .За редакцією члена-кореспондента НАН України, академіка АпрН України, доктора юридичних наук, професора В.І. Семчика.- К.: Ін Юре.- 1998.-336с.
99. Крисальний О.В. Посилювати державне регулювання розвитку агропромислового комплексу./ Соціально-економічна ситуація та



- шляхи подолання кризового стану в агропромисловому комплексі України.- К.: ІАЕ,1999.- с. 24-29.
100. Кропивко М.Ф. Інформаційне забезпечення агропромислового виробництва в ринкових умовах.- К.: ВІПОЛ,1996.- 159с.
101. Кропивко М.Ф. Інформаційне забезпечення аграрних перетворень// Сучасна аграрна політика: проблеми становлення/ За ред. П.Т. Саблука та В.В. Юрчишина.- К.: ВІПОЛ, 1996.- С. 629-659.
102. Кузьминская О. Анализ безубыточности предприятия // Бухгалтерский учет и аудит. – 1996.- № 4. –С. 13 – 14.
103. Кучма Л.Д. Повніше використовувати потужний потенціал споживчої кооперації// Вісті Центральної спілки споживчих товариств України.-2001.-№17(466).-С.1.
104. Лагутін В.Д. Становлення та розвиток системи іпотечного кредитування. // Фінанси України.- 2004.- №1.- С.75-82.
105. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика.- К.: Т-во „Знання”, КОО, 2000.- 215с.
106. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия: Монография.-Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002.-310с.
107. Лайко П.А. Становлення ринку послуг у сільській місцевості// Соціальне відродження і розвиток села в умовах становлення ринкової економіки/ За ред. П.Т. Саблука, М.Х. Вдовиченка.- К.: Урожай, 1993.- С. 174-209.
108. Лайко П.А., Дем'яненко М.Я. та ін. Фінансування та кредитування сільськогосподарських підприємств.- К.: Урожай, 1995.- 208 с.
109. Лайко П.А. Державно-фінансова кредитна підтримка сільського господарства в ринковій економіці.- К.: ІАЕ УААН, 1998.- 98 с.
110. Лебедев В.А. Финансовое право, т. 1, вып 1.-М, 1908,С.15



111. Левандівський О.Т. Шляхи зменшення дебіторсько – кредиторської заборгованості в АПК // Економіка АПК. – 1996. – №7.- С. 40 – 42.
112. Львов Д. Курс фінансового права.-Казань,1888,С.2 .
113. Макаренко П.М. Проблеми державної підтримки приватного товаровиробника на селі// Аграрна наука.- 1998.- № 4.- С. 10-11.
- 114.Макаренко П.М. Про власність і аграрне підприємництво в умовах перехідної економіки// Економіка України.- 1998.- №6.- С. 10-11.
115. Макаренко П.М. Організація і економічний механізм адаптації аграрного господарювання до ринково- підприємницького середовища.- К. Наук. думка, 1999.- 621с.
- 116.Малік М.Й. Організаційні аспекти аграрної реформи в Україні// Економіка АПК.-1998.- №1.-с.3-7
117. Малік М.Й. Сільськогосподарська кооперація як складова аграрної реформи./ Соціально-економічна ситуація та шляхи подолання кризового стану в агропромисловому комплексі.- К.: ІАЕ,1999.- с.29-33.
118. Малік М.Й. Сільськогосподарська кооперація як складова аграрної реформи// Економіка АПК.- 1999.- 166с.
119. Медведєва И. Эффективность использования собственного капитала// Бизнес – информ. – 1996. - № 18. – С. 24 – 26.
- 120.Месель-Веселяк В.Я., Саблук П.Т., Малік М.Й., Лупенко Ю.О. Розвиток форм господарювання на селі/ За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка.- К.: Урожай, 1993.- 376с.
- 121.Месель-Веселяк В.Я. Удосконалення відносин власності- основа аграрних перетворень// Економіка АПК.- 1996.- №6.- С. 3-13.
122. Месель-Веселяк В.Я. Приватизація і розвиток форм господарювання в АПК.- К.: ІАЕ УААН, 1998.-20с.
123. Месель-Веселяк В.Я. Організаційно-економічні засади реформування агропромислового виробництва в Україні/



Соціально-економічна ситуація та шляхи подолання кризового стану в агропромисловому комплексі України.- К.: ІАЕ, 1999.- с. 129-135.

124. Матеріали ХІХ з'їзду споживчої кооперації України.- К.: Укоопспілка, 2004.

125. Мильгаузен Ф. Финансовое право. Конспект лекций.- М., 1968, С.3

126. Мітюков І.О., Александров В.Т., Ворона О.І., Недбаєва С.М.

Фінансові послуги України: Енциклопедичний довідник [У 6 т.]. – Київ: Укрбланквідав, 2001.-602с.

127. Нікбахт Е., Гроппелі А. Фінанси.-К.: Вік, Голбус, 1992, 383с.

128. Огонь Ц.Г. Фінансові методи регулювання економіки // Фінанси України. – 1996. - № 1. – С. 38 – 49.

129. Озеров И.Х. Основы финансовой науки. Выпуск 1-М, 1908, с.15

130. Осадець С.С. Кредитний механізм// Фінансовий і ціновий механізм АПК в умовах переходу до ринку.- К.: Урожай, 1993.

131. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання/ За редакцією д.е.н., професора А.В.Чупіса.- Суми: Видавництво “Довкілля”, 2001.-404

132. Павлюк К.В. Фінансові ресурси держави: суть, склад, структура // Фінанси України. – 1996. - № 2. – С. 16 – 24

133. Петров П.Р. Финансовая политика сегодня // Экономист. – 1993. - № 5. – С. 63 – 69.

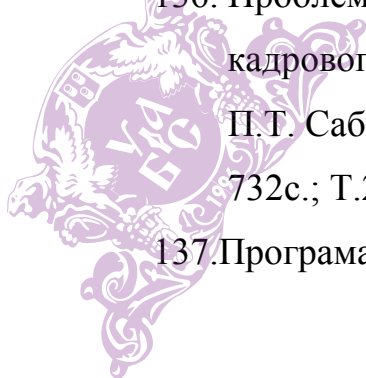
134. Петров П.А., Чеблоков А.Т. Финансовый план предприятия. – М.: Финансы и статистика, 1991 – 112 с.

135. Положення Національного банку України «Про кредитування»

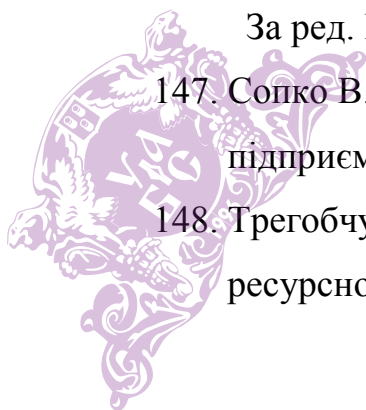
136. Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу: Кол. Монографія у двох томах/ За ред.

П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева.- К.: Іае Уаан, 2000.- Т.1.- 732с.; Т.2. – 676с.

137. Програма завершення розмежування і закріплення власності в

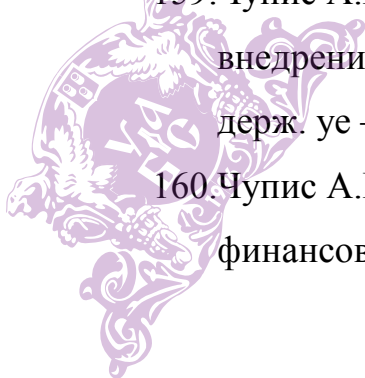


- споживчій кооперації України.- Матеріали третіх зборів Ради Укоопспілки сімнадцятого скликання.- Київ,2000 р.-80с.
138. Романова Л.В. Становлення підприємництва в сільському господарстві.- К.: ІАЕ УААН, 1996.- 272 с.
139. Романова Л.В. Стратегічне підприємництво в сільському господарстві// Економіка АПК.- 1998.- № 7.- С. 17-21.
140. Романова Л.В. Підприємництво в сільському господарстві. Організація підприємницьких структур.- К.: ІАЕ УААН,1998,30с.
141. Саблук П.Т., Ситник В.П., Дем'яненко М.Я., Шпичак О.М. та ін. Посібник по реформуванню ринкового середовища підприємств АПК.-К.: ІАЕ, 1997.- с. 229-230.
142. Саблук П.Т., Месель-Веселяк В.Я., Малік М.Й. та ін. Про стан реформування і створення умов для стабілізації та економічного розвитку агропромислового комплексу України.- К.: ІАЕ УААН, 1998.- 115с.
143. Саблук П.Т. Соціально-економічні аспекти реформування сільськогосподарського виробництва// Економіка АПК.- 1999.- № 8.-с.3-9.
144. Сало І.В. Організація фінансового аналізу та контролю в умовах впровадженні нової фінансово – кредитної системи України. – Суми: Вид – цтво “Слобожанщина”, 1995. – 24 с.
145. Сало И.В. Проблемы финансов в период перехода к рыночной экономике // Экономика Украины. – 1992. - № 12. – С. 24 – 30.
146. Сільськогосподарська кооперація: суть та проблеми розвитку в Україні/ П.Т. Саблук, В.П. Ситник, В.Я. Месель-Веселяк та ін.; За ред. М.Й. Малика.- К.: ІАЕ УААН, 1999.-166с.
147. Сопко В.В., Мельничук Г.О. Облік та аналіз в управлінні підприємством. – К.: Техніка, 1992. – 128 с.
148. Трегобчук В.М. Економічні проблеми відтворення і модернізації ресурсного потенціалу АПК/ Соціально-економічна ситуація та шляхи



подолання кризового стану в агропромисловому комплексі України.-
К.:1999.-с.19-24.

- 149.Фукс А. Амортизаційні відрахування в системі фінансових джерел розвитку економіки України // Фінанси України. – 1996. – № 8. – С. – 36 – 42.
- 150.Фінанси в період реформування агропромислового виробництва/ Дем'яненко М.Я., Алексійчук В.М., Борщ А.Г. та ін.; За редакцією М.Я. Дем'яненка-К.:ІАЕ УААН, 2002-645с.
151. Фінансовий словник-довідник
152. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт.кол.і наук.ред.проф. А.М.Поддєрьогін.3-тє вид.,перероб.та доп.- К.:КНЕУ,2000.-460с.
153. Харичков С.К. Комплексная целевая программа природопользования: механизм формирования и оценки эффективности // Расчет на экологический фактор в территориальная организация на производство.- Свишов, 1984.–Т1. – С. 170 – 184
154. Хеддервик К. Финансово – экономический анализ деятельности предприятий / Пол. Ред. Ю.Н. Воропаева. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
155. Хикс Дж.Р. стоимость и капитал. М.: Прогресс – универс., 1993. – 488 с
156. Хоминг И.П. финансовая стратегия компаний: Научное издание.- М.: Изд – во Рос. Эконом. Акалем., 1998. – 156 с.
157. Цивільний кодекс України
- 158.Чирков В.Г. Обґрунтування фінансування інноваційних проєктів// Фінанси України. – 1996. - № 5. – с. – 28 – 41. - № 6. – С. 70 – 75.
- 159.Чупис А.В. , Закоморный С.Н. финансово – экономические аспекты внедрения новой техники и новых технологий // Вісник Сумського держ. уе – ту. Сер. Фінанси та кредит. – 1995. – № 2 (4). – С. – 70 – 75.
- 160.Чупис А.В. , Закоморный С.Н. Эффективность использования финансовых ресурсов предприятия.– Сумы.: Изд– во



«Козацький вал», 1997. – 28 с.

161. Шипов А. Опыт общепонятного изложения некоторых начал финансовой науки.-СПб,1868,С.1.

162. Шлецер Х.А. Первые начала политической экономии или Руководство для начинающих учиться сей науке.- М., 1823, С.51

163. Шпичак О.М. Економічні проблеми ціноутворення та інфраструктури ринку в період формування ринкових відносин в АПК України/ Агроінком, 1999.- № 1-2.- с. 30-34.

164. Шпичак О.М. Проблеми ціноутворення та інфраструктури ринку в період формування ринкових відносин в АПК України/ Агроінком.- 1999.- №1-2.-с. 30-34.

165. Шпичак О.М. Сільське господарство України на початку та в кінці ХХ століття.- К.: ІАЕ УААН, 2000.-74 с.

166. Экономическая эффективность капитальных вложений и новой техники: Сб. науч. Трудов. – М.: Соцэкгиз, 1959. – 614 с.

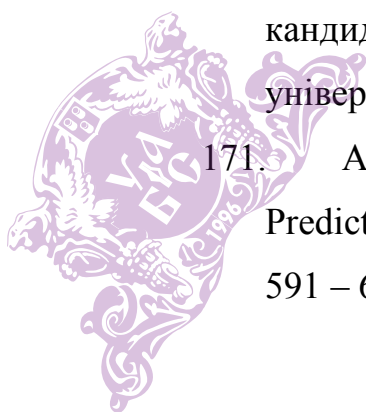
167. Юрій С.І., Беснид Й.М. Бюджетна система України.- К.:НІОС,2000.-400с.

168. Якуба К.І. Демографічна політика в сільській місцевості України.- К.: ІАЕ УААН, 1999.- 75 с.

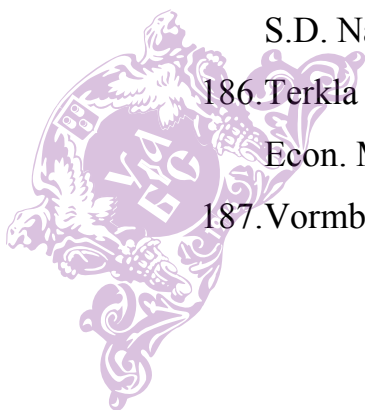
169. Якуба К.І. Соціально-економічне відтворення сільського населення і трудового потенціалу аграрної сфери і трудового потенціалу аграрної сфери// Україна: аспекти праці.- 1999.- № 5.- С. 22-24.

170. Ященко Б.В. Екологізація управління теплоенергетичним комплексом в умовах корпоратизації: Автореферат дисертації кандидата економічних наук: 08.08.01, Сумський державний університет.- Суми, 2001.-20с.

171. Altman E.I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy; Journal of Finance, Sept. 1968, pp. 591 – 607.



172. Andrews, Kenneth R. The Concept of Corporate Strategy. 3rd. Homewood, Ill.: Richard. Irwin, 1987.
173. Bierman H., Hass J/ An Introduction to Managerial Finance. – L.: Pitman Publishing, 1990.
174. Brady G.L.A . Step Forward ? An Economic Approach in Firm Quality Management // Environment Policy and Law , 1993. – U 10 . N1.
175. Brigham E. A., Gapenski L.C. Financial Management: Theory and Practice. – Chicago; New York; San Francisco ect.: Dryden Press, 1994.
176. Crandall R .W. Controlling Industrial Pollution. - Washington. D.S.: Brooklyn's Inst., 1990.- 199p.
177. Cravens W.D., Lamb W.S. Strategic Marketing: Cases and Application. _ Homeward, Minjis:, 1991.- 754p.
178. Finanzbericht 1993. Bonn :Herausgegeben vom Bundesministerium der Finanzen, 1992.
179. Hahn R On the Applicability of the Market Solutions to Environmental Management . - 1992. - №2. – 167p.
180. Holms G ., Sugdan A. Interpreting Company Reports and Accounts. 3d .ed -Cambridge : Faulkner, 1995.
181. Horne J.C.van. Dipchand C. R., Hanrahan J .R .Fundamentals of Financial Management. - Scarborough; Ontario; Prentise Hall Canada Ins., 1992.
182. Mills E.S. The Economics of Environmental Quality. - N.Y. - Norton, 1993.- 304 p.
183. Porter M. Competitive advantage. New York, 1995.
184. Schueilder D. Investition, Finanzierung und Besteuerung. Wiesbaden: Gadler, 1990.
185. Strategis Financial Management / R.G.Clarke, B. Wilson, R.N. Daines, S.D. Nadauld. - Homewood (Ill.): Irwin, 1994.
186. Terkla D. The Efficiency Value of Effluent Tax Revenues // J. Environ. Econ. Manag. – 1994. V. 11, N 2. – p. 107- 123.
187. Vormbaum H. Finanzierung der Betriebe. Wiesbaden: Gabler, 1990.

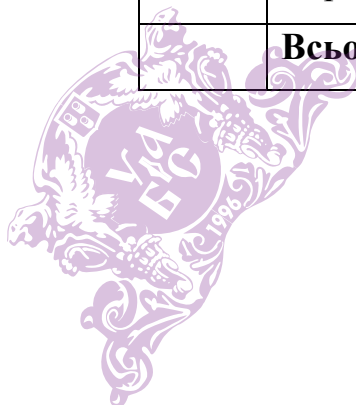


Додаток А

Таблиця 1.

Баланс грошових ресурсів Садівського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	285	84,1
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	37	10,9
3	Грошові кошти	17	5,0
	Разом	339	100,0
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	339	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року		
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	69	20,4
	Разом	91	26,8
	Норматив власних оборотних коштів	160	47,2
3	Стійка кредиторська заборгованість	164	48,4
4	Короткострокові кредити банку	15	4,4
	Всього (1+2+3+4)	339	100,0



Таблиця 2.

Баланс грошових ресурсів Торопилівського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	301	84,3
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	41	11,5
3	Грошові кошти	15	4,2
	Разом	357	100,0
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	357	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	84	23,5
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	72	20,2
	Разом	156	43,7
	Норматив власних оборотних коштів	156	43,7
3	Стійка кредиторська заборгованість	167	46,8
4	Короткострокові кредити банку	34	9,5
	Всього (1+2+3+4)	357	100,0



Таблиця 3

Баланс грошових ресурсів Стецьківського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	290,4	84,9
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	34,2	10,0
3	Грошові кошти	17,4	5,1
	Разом	342,0	100,0
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	342,0	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	7,2	22,6
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	87,6	25,6
	Разом	164,8	48,2
	Норматив власних оборотних коштів	164,8	48,2
3	Стійка кредиторська заборгованість	161,4	47,2
4	Короткострокові кредити банку	15,8	4,6
	Всього (1+2+3+4)	342,0	100,0



Таблиця 4.

Баланс грошових ресурсів Хотінського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	129,3	81,3
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	22,4	14,1
3	Грошові кошти	7,3	4,6
	Разом	159	100
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	159	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	14,2	8,9
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	47,8	30,1
	Разом	62	39,0
	Норматив власних оборотних коштів	62	39,0
3	Стійка кредиторська заборгованість	72,2	45,4
4	Короткострокові кредити банку	24,8	15,6
	Всього (1+2+3+4)	159	100,0



Таблиця 5.

Баланс грошових ресурсів Степанівського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	132,5	82,3
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	21,9	14,2
3	Грошові кошти	5,6	3,5
	Разом	161	100,0
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	161	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	14,8	9,2
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	48,3	30,0
	Разом	63,1	39,2
	Норматив власних оборотних коштів	63,1	39,2
3	Стійка кредиторська заборгованість	70,5	43,8
4	Короткострокові кредити банку	27,4	17,0
	Всього (1+2+3+4)	161	100,0



Таблиця 6.

Баланс грошових ресурсів Низівського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	137,4	83,3
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	20,6	12,5
3	Грошові кошти	7,0	4,2
	Разом	165,0	100
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	165,0	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	15,0	9,1
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	47,4	28,7
	Разом	62,4	37,8
	Норматив власних оборотних коштів	62,4	37,8
3	Стійка кредиторська заборгованість	72,9	44,2
4	Короткострокові кредити банку	29,7	18,0
	Всього (1+2+3+4)	165,0	100,0



Таблиця 7.

Баланс грошових ресурсів В-Сироватського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	113,2	81,4
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	20,0	14,4
3	Грошові кошти	5,8	4,2
	Разом	139,0	100,0
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	139,0	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	-	-
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	33,6	24,2
	Разом	33,6	24,2
	Норматив власних оборотних коштів	33,6	24,2
3	Стійка кредиторська заборгованість	52,9	38,0
4	Короткострокові кредити банку	52,5	37,8
	Всього (1+2+3+4)	52,5	100,0



Таблиця 8.

Баланс грошових ресурсів Кияницького споживчого товариства

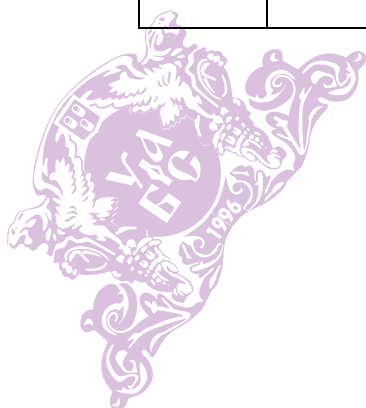
<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	115,5	82,5
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	17,9	12,8
3	Грошові кошти	6,6	4,7
	Разом	140,0	100,0
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	140,0	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	-	-
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	44,0	31,4
	Разом	44,0	31,4
	Норматив власних оборотних коштів	44,0	31,4
3	Стійка кредиторська заборгованість	54,6	39,0
4	Короткострокові кредити банку	41,4	29,6
	Всього (1+2+3+4)	140,0	100,0



Таблиця 9.

Баланс грошових ресурсів Сумського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	130,4	84,1
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	17,0	11,0
3	Грошові кошти	7,6	4,9
	Разом	155,0	100,0
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	155,0	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	4,7	3,0
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	32,1	20,7
	Разом	36,8	23,7
	Норматив власних оборотних коштів	36,8	23,7
3	Стійка кредиторська заборгованість	58,0	37,4
4	Короткострокові кредити банку	60,2	38,9
	Всього (1+2+3+4)	155,0	100,0



Таблиця 10.

Баланс грошових ресурсів В-Чернетчанського споживчого товариства

<i>№</i>	<i>Напрями вкладання грошових ресурсів</i>	<i>Сума, тис.грн</i>	<i>Питома вага,%</i>
	1. Операційні оборотні активи		
1	Товари	123,2	83,3
2	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	18,4	12,4
3	Грошові кошти	6,4	4,3
	Разом	148,0	100,0
4	Власні оборотні кошти(капітал) понад норматив		
	Всього (1+2+3+4)	148,0	100,0
	<i>Джерела грошових ресурсів</i>	<i>Сума, Тис.грн.</i>	<i>Питома вага,%</i>
Джерела формування операційних оборотних активів			
1	Власні оборотні кошти на початок планового року	-	-
2	Планове поповнення власних оборотних коштів	42,8	28,9
	Разом	42,8	28,9
	Норматив власних оборотних коштів	42,8	28,9
3	Стійка кредиторська заборгованість	57,1	38,6
4	Короткострокові кредити банку	48,1	32,5
	Всього (1+2+3+4)	148,0	100,0

